

Utvärdering av Relationsvålds- centrum (RVC) i Stockholms stad

Maria Eriksson, Ann-Sofie Bergman, Veronica Ekström & Karin Robertsson

Utvärdering av Relationsvåldscentrum (RVC) i Stockholms stad

Maria Eriksson, Ann-Sofie Bergman, Veronica Ekström & Karin Robertsson

Ersta Sköndal Bräcke högskola
Sköndal, December, 2021

Innehåll

SAMMANFATTNING	9
RVC och stadens arbete mot våld	9
Brukares röster om RVC	10
Behandlare och chefer om RVC	10
Relationsvåldsteamerna om RVC	11
Sammantagen bild av RVC:s verksamhet och resultat	11
Slutsats och rekommendationer	12
1. INLEDNING	14
Bakgrund	14
Utvärderingen	14
Syfte och frågeställningar	15
Metod	15
Pandemins påverkan	23
Analyser	23
Forskningsetiska aspekter	24
2. RELATIONSVÅLDSCENTRUM OCH STADENS ARBETE MOT VÅLD	26
Organiseringen av arbetet med våld i nära relation	26
Insatser vid RVT	27
Placeringar i skyddat boende	28
Resurser vid RVC respektive RVT	30
Resurser i förhållande till aktuella brukare	30
Resurser i förhållande till befolkningsunderlaget	33
Insatser och arbetssätt vid RVC	34
Teoretisk och empirisk bas för arbetet	35
Sammanfattning	37
3. BRUKARES RÖSTER OM RVC	38
Upplevelser av bemötande	38
Våldsutsatta	38
Våldsutövare	39
Insatsens innehåll	39
Våldsutsatta	39
Våldsutövare	41
Var RVC rätt insats och tillräcklig insats?	41
Våldsutsatta	41
Våldsutövare	43
Barnperspektivet vid insatser mot våld i nära relation	44
Hur kan verksamheten förbättras?	45
Hur kan samhällets stöd i bredare bemärkelse förbättras?	45
Ekonomisk hjälp	46
Stöd i samband med barns umgänge	46
Stöd och avlastning som förälder	46
Hjälp med bostad	46
Juridisk hjälp	46
Traumabehandling	47
Resultat från RVC:s brukarundersökning	47

Upplevelser av bemötande	47
Nöjdhet med insatsen	47
Vad var hjälpsamt i kontakten med RVC?	48
Förslag till förbättringar	49
Sammanfattning	49
4. BEHANDLARE OCH CHEFER OM RVC	50
Fördelar och utmaningar med organiseringen av RVC	50
Det professionella arbetet	52
Brukarna	52
Stödsamtal	52
Stöd i rättsprocessen	54
Insatsernas omfattning	54
Insatsernas resultat	55
Insatserna ur ett barnperspektiv	56
Möjligheter och utmaningar i arbetet	57
Samverkan	58
Beskrivningar av samverkan	59
Utvecklingsbehov	60
Pandemins påverkan på verksamheten	64
Sammanfattning	64
5. RELATIONSVÅLDSTEAMEN OM RVC	66
Synen på organiseringen av arbetet med våld i nära relation	66
Positiva aspekter av uppdelningen i RVT och RVC	66
Negativa aspekter av uppdelningen i RVT och RVC	67
Det professionella arbetet	68
Brukarna	68
Insatser	68
Barnperspektiv	71
Samverkan	72
Beskrivningar av samverkan	72
Pandemins påverkan på verksamheten	74
Sammanfattning	75
6. SAMMANTAGEN BILD AV RVC:S INSATSER OCH RESULTAT	76
RVC och insatser mot våld i nära relation	76
Lämpliga och tillräckliga insatser	78
Personer som visar tecken på posttraumatisk stress	79
Barnperspektiv	80
Placering i skyddat boende	81
För- och nackdelar med olika sätt att organisera RVC	82
Samarbete med övriga delar av socialtjänsten	83
Sammanfattning	84
7. SLUTSATSER OCH REKOMMENDATIONER	86
Insatser och resultat	86
Vilka insatser erbjuds och i vilken omfattning?	86
Hur beskriver brukarna bemötandet från RVC?	86
Motsvarar insatserna brukarens behov och har de varit tillräckliga?	87
Vad är resultatet av RVC:s insatser sett ur ett barnperspektiv?	87
Vad är resultatet när det gäller placeringar i skyddat boende?	88
RVC jämfört med annat arbete med våld	88
Organisationens betydelse	88

Har den specifika RVC organisationen betydelse för resultatet av insatserna?	88
Vilka för- och nackdelar har de olika organisatoriska lösningarna för RVC?	88
Organisationsformen och samarbete med övriga delar av socialtjänsten	89
Kostnader	89
Rekommendationer	90
REFERENSER	92

Sammanfattning

I föreliggande rapport presenteras resultaten av en forskarutvärdering av Relationsvåldscentrum (RVC) i Stockholms stad. Utvärderingen har genomförts av en grupp forskare knutna till Institutionen för socialvetenskap vid Ersta Sköndal Bräcke högskola och har pågått under 2020 och 2021. Utvärderingens övergripande syfte är att undersöka vilken betydelse RVC har för att säkra god kvalitet i Stockholms stads insatser mot våld i nära relation respektive hedersrelaterat våld och förtryck. Studien fokuserar på fyra olika områden: 1) Resultat, 2) Arbetet som bedrivs vid RVC i jämförelse med ordinarie arbete i respektive stadsdelsförvaltning, exempelvis när det gäller bemötande eller lämpliga och tillräckliga insatser, 3) Organisation, och 4) Kostnader. Studien har genomförts genom en kombination av metoder och rapporten bygger på sex olika dataset: 1) Dokument och statistik rörande RVC:s brukare och arbete, inklusive underlag om ekonomiska förutsättningar; 2) Självskattningar av traumasymptom hos RVC:s våldsutsatta brukare; 3) Tematiskt strukturerade intervjuer med personal vid RVC respektive stadsdelsförvaltningarnas myndighetsutövande enheter, här benämnda relationsvåldsteam (RVT); 4) Enkät till personal på RVC respektive stadsdelsförvaltningarnas relationsvåldsteam (RVT) om hur samverkan mellan RVC och övriga delar av socialtjänsten fungerar; 5) Tematiskt strukturerade intervjuer med brukare vid RVC, 6) RVC:s brukarundersökning.

RVC och stadens arbete mot våld

För att säkerställa ett likställt och samordnat stöd och skydd av hög kvalitet för våldsutsatta och ett likställt stöd till våldsutövare som bygger på evidensbaserade metoder finns det sedan 2018 totalt fyra RVC i Stockholm stad. På RVC arbetar behandlare med specialistkompetens inom våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck (Stockholms stad, 2019). De fyra RVC är uppdelade i fyra regioner som omfattar ett antal stadsdelsförvaltningar vardera. Medan tre RVC är organiserade separat från myndighetsutövningen, innefattar ett RVC (Sydväst) både myndighetsutövning och stöd och behandling och personalen har en gemensam enhetschef.

En närmare granskning av hur arbetet mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck är organiserat i stadsdelsförvaltningarnas RVT visar att såväl den organisatoriska tillhörigheten och erbjudna insatser skiljer sig åt mellan olika stadsdelsförvaltningar. Även statistik från Stockholms stad samt från respektive RVC ger vid handen att det finns vissa skillnader inom staden, exempelvis när det gäller hur stor andel av de ärenden som är aktuella vid RVT där RVT beviljar insats. Samtliga RVC tenderar att arbeta med längre kontakter med våldsutsatta, men det går att se vissa skillnader mellan olika RVC när det gäller andelen korta kontakter med våldsutsatta och längden på kontakten med våldsutövare. När behandlarresurser inriktade på vuxna vid respektive RVC och handläggaresurser inom RVT kopplade till dem sätts i relation till uppgifter om aktuella brukare vid respektive typ av verksamhet framträder en bild av olika resurser i olika delar av stadens verksamheter inriktade på våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. I vilken mån denna typ av skillnader har betydelse för handläggning och grad av insatser till våldsutsatta och våldsutövare bör undersökas närmare i fortsatta studier. Ett ytterligare perspektiv på resurserna vid respektive RVC och de RVT som är kopplade till dessa kan fås om de relateras till befolkningsunderlag och befolkningsammansättning i upptagningsområdet. När dessa uppgifter sätts i relation till varandra framträder en bild av olika resurstilldelning för arbetet med

våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck i olika delar av staden. Till denna bild kan läggas att det finns skillnader i livsvillkor i olika delar av Stockholms stad, skillnader som kan innebära att behovet av insatser från socialtjänsten kan skilja sig åt.

Även om målgruppen för RVC är bred och inkluderar såväl våld i parrelationer och andra former av våld i nära relationer som hedersrelaterat våld och förtryck, ligger tyngdpunkten i arbetet idag på våld i parrelationer. Medan alla de inspirationskällor till arbetet som bedrivs vid RVC bygger på lång klinisk erfarenhet och i vissa delar har stöd i forskning, finns för närvarande inga tillgängliga resultat från effektstudier av de metoder som hänvisas till i intervjuer och dokument. Det kan också konstateras att det i skrivande stund återstår mycket arbete med att beskriva de metoder och arbetssätt som faktiskt används vid RVC i Stockholms stad, och med att dokumentera hur effektivt arbetet är exempelvis när det gäller att påverka våldsutövare till att upphöra med våld.

Brukares röster om RVC

När det gäller brukarperspektiv på RVC:s insatser är såväl intervjuade brukare som de brukare som besvarat RVC:s brukarundersökning överlag mycket nöjda med det stöd och det bemötande de har fått av behandlarna vid RVC. När det gäller innehållet i interventionen beskriver de intervjuade personerna psykoedukativa, stödjande och rådgivande inslag. Särskilt betonas betydelsen av att behandlarna har så god kunskap om våld. Brukare som har haft samtalskontakt utifrån våldsutsatthet beskriver att den bland annat har bidragit till att de har förstått att de inte är ensamma i sin situation, att de har blivit stärkta som personer och fått stöd att lämna en våldsam relation. Brukare som har haft kontakt utifrån våldsutövande beskriver bland annat att de har fått en ökad förståelse för hur deras beteende påverkar andra personer och att de har fått hjälp att hitta strategier för att inte använda våld. Några av dem som har haft kontakt utifrån våldsutövande har dock upplevt att våldet har varit ömsesidigt vilket har gjort att det har varit svårare att ta till sig hjälpen. Några brukare efterfrågar mer hjälp med konkreta verktyg för att hantera svåra känslor. Det finns brukare, såväl våldsutsatta som våldsutövare, som efterfrågar möjligheten till gemensamma samtal för par som vill fortsätta leva tillsammans. Flera våldsutsatta mödrar tar upp att det har varit svårt att få relevant stöd till barnen och efterfrågar därför ett mer sammanhållet stöd som även inkluderar barnen. Även i brukarundersökningen lämnas en rad förslag på förbättringar av verksamheten, som pekar i samma riktning och bland annat handlar om hur verksamheten kan bli mer synlig och lättillgänglig och hur stödet till våldsutsatta kan bli mer sammanhållet.

Behandlare och chefer om RVC

De flesta behandlare och chefer som har intervjuats ser fördelar med den organisation som finns kring RVC. Genom att separera myndighetsutövning från insatser ges utrymme för behandlarna att fokusera på det stödjande arbetet. Det blir en renodling som många av behandlarna uppskattar. Samtidigt finns det fördelar med ett nära samarbete mellan behandlarna på RVC och socialsekreterarna på RVT, vilket inte minst erfarenheterna från det RVC som är samlokaliserat med RVT visar. Här beskrivs det som en styrka att man arbetar nära varandra, men också en utmaning att det kan bli en otydlighet i rollerna. Den likriktning som är en av utgångspunkterna för RVC verkar uppskattas och värdesätts av flera av behandlarna och cheferna. Några påtalar dock att eftersom behoven hos klienterna skiljer sig åt, bland annat på grund av socioekonomiska faktorer, så blir likriktningen också komplex och en utmaning.

RVC arbetar i huvudsak med partnervåld där den våldsutsatta personen är en kvinna och våldsutövaren är en man. Man erbjuder individuella stödsamtal, gruppsamtal och samtalsstöd kopplat till rättsprocessen. Stödinsatserna till framförallt våldsutsatta beskrivs som långa, upp till

1,5-2 år. Att nå fler våldsutövare och få dem att delta i längre behandlingar beskrivs som angeläget. De väntetider som till och från uppstår på RVC beskrivs som problematiska eftersom brukarna ofta befinner sig i akut behov av stöd. För att komma till rätta med köerna efterfrågas mer ekonomiska resurser.

Att utveckla verksamheten för att också kunna ge stödinsatser till barn beskrivs som positivt, men även här efterfrågas ekonomiska resurser för att kunna säkerställa att verksamheten håller god kvalitet. Analysen av intervjuerna visar att en av utmaningarna handlar om att det har skett förskjutningar i ansvaret för mer praktiskt inriktat stöd till våldsutsatta, vilket bland annat sägs hänga ihop med striktare policy kring placeringar på skyddat boende. Det finns behov av andra insatser och insatser som är anpassade för en lite bredare målgrupp än de som RVC idag arbetar med. De stödsamtal som erbjuds vid RVC beskrivs som viktiga och bra, men dilemmat är att de inte når alla våldsutsatta och att många våldsutsatta har andra behov som de inte får hjälp med. Brukare som lider av psykisk ohälsa beskrivs som förhållandevis vanligt och det finns en frustration över att dessa egentligen behöver få stöd och hjälp av psykiatrin.

Relationsvårdsteamerna om RVC

Även socialsekreterarna vid RVT ser både för- och nackdelar med stadens modell för RVC. Renodlingen av arbetsuppgifter uppskattas av många, både för egen del och för brukarnas del. Att separera utredningen från bearbetning av våldet framhålls som positivt. Att arbeta nära andra delar av socialtjänstens individ- och familjeomsorg lyfts av flera som en styrka. Samtidigt beskriver socialsekreterarna vid det RVT som är samlokaliserat med RVC att närheten till behandlarna underlättar i arbetet. För brukarna kan dock uppdelningen i myndighetsutövning och insats innebära en rörlighet och att de har svårt att förstå varför de ska berätta samma sak för flera olika personer. Det är i huvudsak våldsutsatta kvinnor, ofta med barn, som utreds vid RVT. Socialsekreterarna från olika stadsdelsförvaltningar beskriver olika mandat och olika insatser som de har tillgång till. Gemensamt för samtliga RVT är att de kan besluta om skyddat boende samt stödinsats vid RVC. På några RVT kan de också bevilja boende i jourlägenhet eller liknande samt praktiskt stöd via en kontaktperson. Generellt sett verkar det praktiska stödet dock vara ett problem där intervjupersonerna efterfrågar insatser att bevilja alternativt ett tydligare mandat att själva arbeta med praktiskt stöd. Bostadsproblematiken lyfts också av flera socialsekreterare fram som en stor utmaning i stödet till våldsutsatta. Behandlarna vid RVC beskrivs som kompetenta och den genomgående bilden som förmedlas är att brukarna är nöjda med stödet de fått på RVC. Väntetiden omtalas dock som problematisk eftersom brukarna riskerar att tappa motivationen när de får vänta flera månader. Socialsekreterarna vid RVT förefaller överlag anse att samarbetet med behandlarna på RVC fungerar bra. Det som beskrivs som negativt är – utöver väntetiden – framförallt att RVC inte kan ta emot alla av RVT:s brukare. Exempelvis kan kvinnor med barn som saknar barnpassning inte gå på RVC eftersom de inte får ha barn med sig. Mer flexibilitet för brukare som inte kan ta sig till RVC efterfrågas också.

Sammantagen bild av RVC:s verksamhet och resultat

Den sammantagna bilden blir att RVC:s arbete når en betydande andel av i synnerhet de våldsutsatta brukare som kommer i kontakt med olika delar av socialtjänsten i Stockholms stad. Såväl intervjuade brukare som de brukare som besvarat RVC:s brukarundersökning är överlag mycket nöjda med det stöd och det bemötande de har fått av behandlarna vid RVC. Införandet av RVC har kvalitativt sett inneburit ett bättre arbete med stödsamtal/behandling idag än tidigare. Det handlar då både om att stödet ges av personer med utbildning och kompetens för detta, och att det

finns faktiska möjligheter att stödet ska bli av. Att både brukare samt personal vid såväl RVC som RVT samstämmigt pekar på betydelsen av RVC för ett kvalitativt gott stöd till våldsutsatta och våldsutövare betyder inte att RVC fungerar i alla delar och för alla, eller att det inte finns utvecklingsbehov. Tvärtom pekar såväl brukare som personal på en rad områden som kan förbättras. Ett sådant rör insatser för brukare som visar symptom på posttraumatisk stress (PTSD). I den ordinarie verksamheten vid RVT respektive RVC görs inga strukturerade bedömningar av symptom på PTSD vid inledningen av kontakten, när beslut ska fattas om hur insatsen ska utformas. Det görs heller inga strukturerade bedömningar av kvarstående symptom vid avslutningen av kontakten med RVC. Självskattningarna från våldsutsatta brukare vid inledande kontakt respektive avslutande kontakt med RVC pekar på en mycket hög andel våldsutsatta brukare vid RVC med symptom på PTSD, vilket synliggör ett tydligt behov av att utveckla arbetssätt och rutiner med tanke på att majoriteten våldsutsatta tenderar att ha den problematiken då de kommer till RVC. Vidare behöver arbetssätt och rutiner utvecklas också med tanke på att en stor andel fortsatt visar tecken på PTSD då kontakten med RVC avslutas. Även insatser anpassade till olika grupper våldsutsatta och våldsutövare, inklusive i kontexten hedersrelaterat våld och förtryck och i hbtq-relationer, är ett utvecklingsområde.

Under den tid som utvärderingen pågått har det fattats ett beslut om att RVC även ska erbjuda insatser till de barn vars föräldrar får insatser av RVC. En sådan utveckling av verksamheten har starkt stöd i vad som framkommer i utvärderingen, både från brukare och personal vid RVC respektive RVT.

Tanken att insatser vid RVC skulle kunna leda till ett minskat behov av placering i skyddat boende ser ut att vara i alla fall delvis feltänkt. Insatsen skyddat boende kommer ofta före insatser från RVC. Vidare handlar dessa insatser om olika behov. I det första fallet handlar det om skydd och stöd i en akut situation för att få stopp på pågående våld och/eller för att ta sig ur en relation till en våldsutövande partner. I det andra fallet handlar det om hjälp med att hantera våldets konsekvenser, och att förebygga problem på lång sikt. Färre och kortare placeringar ser också ut att kunna undergräva RVC:s arbete, i alla fall så länge insatserna från olika delar av socialtjänsten (RVT, försörjningsstöd, barn och ungaenheter, familjerätten, RVC, familjebehandling osv.) inte samordnas i högre utsträckning än vad som tenderar att vara fallet idag, och så länge ansvaret för det praktiska stödet till våldsutsatta förblir oklart.

Det går att se för- och nackdelar med de båda sätt att organisera RVC som finns i Stockholms stad idag. De lokala förutsättningarna i olika stadsdelsförvaltningar får också betydelse för hur effektiva RVC:s insatser kan bli, oavsett om RVC inkluderar myndighetsutövning eller inte. Det ges idag olika resurser i olika delar av stadens verksamheter inriktade på våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. Till denna bild kan läggas skillnader i livsvillkor i olika delar av Stockholms stad, vilket får konsekvenser för arbetet med våld i nära relation. Frågan om resurser för RVC och hur RVC bör organiseras behöver ses i ett sådant större helhetsperspektiv.

Slutsats och rekommendationer

Utvärderingens övergripande slutsats är att RVC är av central betydelse för att säkra god kvalitet i Stockholms stads insatser mot våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck. Samtidigt finns en rad områden där det går att se stor potential till förbättringar. Mot bakgrund av syftet med arbetet i Stockholms stad när det gäller våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck mer generellt och när det gäller RVC specifikt, samt mot bakgrund av vad som framkommit i utvärderingen rekommenderar vi, utan inbördes rangordning:

1. *Ökad grad av tillgång till stödet från RVC.* Tillgången till stödet från RVC kan dels säkras genom ökad synlighet och information om att stödet finns att tillgå, dels genom ökad flexibilitet i

hur insatserna erbjuds, exempelvis för våldsutsatta utan barnomsorg eller vid flytt mellan stadsdelsförvaltningar.

2. *Likvärdigt stöd från RVC till brukare med olika typ och grad av stödbehov.* Ett likvärdigt stöd till i synnerhet våldsutsatta kan innebära att stödet vid RVC kompletteras med olika stödinsatser. För att våldsutsatta brukare med stort behov av praktiskt stöd ska ha möjlighet att ta del av kvalificerade stödsamtal vid RVC behöver andra stödinsatser, som praktiskt stöd, boende, etc., utvecklas och finnas tillgängliga i samtliga stadsdelsförvaltningar.
3. *Likvärdiga förutsättningar för arbetet vid stadens fyra RVC.* Olika stadsdelsförvaltningar kompletterar idag stödet vid RVC i olika grad och på olika sätt, och resurstilldelningen för arbetet med våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck skiljer sig åt både mellan de fyra RVC respektive stadsdelsförvaltningarna i förhållande till befolkningsunderlag och aktuella brukare i myndighetsutövning och stödinsats. Det finns även skillnader i livsvillkor i olika delar av Stockholms stad, vilket får konsekvenser för arbetet med våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck. Ett likställt och samordnat stöd och skydd av hög kvalitet för våldsutsatta och ett likställt stöd till våldsutövare som bygger på evidensbaserade metoder kräver likvärdiga förutsättningar, oavsett organisatorisk lösning för RVC.
4. *Utvecklad samordning mellan RVC och övriga delar av socialtjänsten och ökad kunskapsnivå kring våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck i övriga delar av socialtjänsten.* Medan samarbetet mellan enheter inriktade på våld, som RVC och RVT, beskrivs som relativt välfungerande både av brukare och av professionella framstår utvecklingsbehoven i förhållande till andra myndighetsutövande enheter som stora, i synnerhet när det gäller försörjningsstöd, enheter för barn och unga samt familjerättsenheterna.
5. *Utvecklad insatskedjan/vårdkedjan för våldsutsatta brukare med symptom på posttraumatisk stress eller annan psykisk ohälsa.* En utveckling av insatskedjan/vårdkedjan för den här gruppen våldsutsatta bör både ske i form av ett mer strukturerat arbete vid RVT och RVC för att identifiera dessa brukare och i form av ett mer organiserat och systematiskt samarbete mellan staden och regionen/hälso- och sjukvården för att möta dessa brukares behov av insatser.
6. *Systematisering av kunskapen om RVC:s stödinsatser riktade till våldsutsatta respektive våldsutövare.* De insatser som faktiskt genomförs vid RVC behöver dokumenteras på ett sådant sätt att det blir möjligt att genomföra utvärderingar av insatsernas effekter.

1. Inledning

I föreliggande rapport presenteras resultaten av en forskarutvärdering av Relationsvåldscentrum (RVC) i Stockholms stad. Utvärderingen har genomförts av en grupp forskare knutna till Ersta Sköndal Bräcke högskola och har pågått under 2020 och 2021. Den bygger på såväl dokument och intervjuer med personal och brukare, som statistik och enkäter och/eller självskattningsformulär.

I det här inledande kapitlet beskrivs utvärderingens bakgrund, dess syfte och frågeställningar, metod och genomförande. Därefter följer först ett kapitel som beskriver RVC i förhållande till stadens organisation för arbetet mot våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck, och sedan tre kapitel som redogör för olika intressenters perspektiv på arbetet som bedrivs vid RVC: brukare (kapitel 3), personal vid RVC (kapitel 4) respektive personal vid stadsdelsförvaltningarnas myndighetsutövande enheter för våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck, det vill säga relationsvåldsteam (RVT) (kapitel 5). En mer sammantagen bild av RVC:s insatser och resultat ges i kapitel 6, och rapporten avslutas med slutsatser och rekommendationer (kapitel 7).

Bakgrund

För att säkerställa ett likställt och samordnat stöd och skydd av hög kvalitet för våldsutsatta och ett likställt stöd till våldsutövare som bygger på evidensbaserade metoder finns det sedan 2018 totalt fyra RVC i Stockholm stad. På RVC arbetar behandlare med specialistkompetens inom våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck (Stockholms stad, 2019). Till de fyra RVC kan personer från 18 år och äldre, oavsett kön, könsidentitet eller sexuell identitet vända sig. Har personen gjort en polisanmälan om våld i nära relation eller hedersrelaterat våld och förtryck kan hen få stöd i rättsprocessen då RVC samverkar med Polis och Åklagarmyndigheten. Det kan till exempel handla om information om hur en polisutredning eller rättegång går till samt om stödsamtal. RVC erbjuder fem icke-biståndsbedömda samtal, och även biståndsbedömda insatser. Stöd och behandling kan ges individuellt eller i grupp men det går också att få rådgivning via telefon. RVC har också ett nära samarbete med stadsdelsförvaltningarnas enheter som arbetar med myndighetsutövning i förhållande till våldsutsatta och våldsutövande brukare. För läsbarhetens skull benämns dessa myndighetsutövande enheter genomgående som Relationsvåldsteam (RVT) i rapporten, även om samtliga inte själva kallar sig RVT.

Socialförvaltningen önskade genomföra en utvärdering av stadens RVC under perioden 2020-2021. Utvärderingens syfte och frågeställningar formulerades av RVC och Socialförvaltningens utredare ansvarig för frågor om våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck i samråd med forskaren ansvarig för studien.

Utvärderingen

Utvärderingen har genomförts av en grupp forskare knutna till Institutionen för socialvetenskap vid Ersta Sköndal Bräcke högskola. Utöver forskningsledare professor Maria Eriksson har forskargruppen bestått av docent Ann-Sofie Bergman, FD. Veronica Ekström och FD. Karin Robertsson.

Syfte och frågeställningar

Utvärderingens övergripande syfte är att undersöka vilken betydelse RVC har för att säkra god kvalitet i Stockholms stads insatser mot våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck. Studien fokuserar på fyra olika områden: 1.) resultat, 2.) jämförelse med socialtjänstens ordinarie arbete, 3.) organisation, 4.) kostnader. Under respektive området ska följande frågeställningar besvaras:

1. Vilka insatser erbjuds och i vilken omfattning? Hur beskriver brukarna bemötandet från RVC? I vilken grad bedömer brukare att insatserna motsvarar brukarens behov och att de varit tillräckliga? I vilken grad bedömer handläggarna/behandlarna att insatserna motsvarar brukarnas behov och att de varit tillräckliga? Vad är resultatet av RVC:s insatser sett ur ett barnperspektiv? Vad är resultatet när det gäller antal och längd på placeringar i skyddat boende respektive brukare som fått stöd i förhållande till rättsprocessen?
2. Jämförelse med ordinarie arbete i respektive stadsdelsförvaltning ("ordinarie insats"): Finns det skillnader i hur RVC:s insatser fungerar, jämfört med hur ordinarie arbete i respektive stadsdelsförvaltning fungerar, när det gäller bemötande, lämpliga och tillräckliga insatser, barnperspektiv, placeringar i skyddat boende respektive stöd i förhållande till rättsprocessen?
3. Organisation: Har den specifika RVC organisationen betydelse för resultatet av insatserna? Vilka för- och nackdelar har de olika organisatoriska lösningarna för RVC? Vilken betydelse har organisationsformen sett ur brukares respektive socialsekreterares/behandlares perspektiv? Vilken betydelse har organisationsformen för samarbete med övriga delar av socialtjänsten?
4. Kostnad: Är kostnaden för att driva RVC motiverad, när hänsyn tas till resultat, jämförelse med ordinarie insats och organisation?

Metod

Studien bygger på metodtriangulering där information om RVC:s arbete och resultat har inhämtats från flera källor. Konkret betyder det att studien genomförts genom en kombination av metoder. Rapporten bygger på sex olika dataset:

1. Dokument och statistik rörande RVC:s brukare och arbete, inklusive underlag om ekonomiska förutsättningar
2. Självskattningar av traumasymptom hos RVC:s våldsutsatta brukare
3. Tematiskt strukturerade intervjuer med personal vid RVC respektive stadsdelsförvaltningarnas RVT
4. Enkät till personal i RVC respektive stadsdelsförvaltningarnas RVT om hur samverkan mellan RVC och övriga delar av socialtjänsten fungerar
5. Tematiskt strukturerade intervjuer med brukare vid RVC
6. RVC:s brukarundersökning

Dokument och statistik

Relevanta dokument som närmare beskriver respektive RVC, RVT och övrigt arbete med våld i nära relation samt hedersrelaterat våld och förtryck har samlats in dels från RVC, dels från staden centralt och genom Socialförvaltningen. Det handlar om rutiner, verksamhets- och organisationsbeskrivningar och liknande. Det har också varit fråga om statistik, exempelvis när det gäller arbetet med våld i nära relation i hela Stockholms stad och de brukare som kommer till RVC. Forskargruppen har kompletterat dessa offentligt tillgängliga uppgifter med ytterligare information om de brukare som kommer till RVC, genom ett urval av de uppgifter som respektive RVC samlar

in med hjälp av Socialstyrelsens verktyg för systematisk uppföljning på våldsområdet (SU-reg).¹ I underlaget från SU-reg ingår också den sammanställning av synpunkter som 238 brukare lämnat i anslutning till att insatsen från RVC avslutades (se vidare RVC:s brukarundersökning nedan). Även relevant underlag om antal handläggartjänster vid respektive stadsdelsförvaltning inriktade på våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck ingår i datasetet bestående av dokument och statistik.

Självskattningar av traumasymptom

För att ge en fördjupad bild av de brukare som kommer till RVC har våldsutsatta brukare i anslutning till den första kontakten ombetts att fylla i formuläret Impact of Event Scale Revised (IES-R, Weiss och Marmar, 1997). Det består av 22 frågor som ska fånga tecken på de tre huvudsymptomen på posttraumatisk stress (PTSD): *återupprepande* symptom, *undvikande* symptom och symptom på *förhöjd spänning* (American Psychiatric Association, 1994). IES-R formuläret ger i sig inte underlag för att ställa diagnosen PTSD (se Weiss och Marmar, 1997). Resultaten ger dock en indikation på graden av problem med traumatiska stressreaktioner och enligt konstruktörerna av instrumentet indikerar ett medelvärde på 1,8 – 2,0 PTSD. Formuläret har fyllts i anonymt och svaren kan inte kopplas ihop med annan information om brukare. Våldsutsatta brukare har även ombetts fylla i formuläret i anslutning till att kontakten med RVC avslutas. Totalt har 118 våldsutsatta personer fyllt i självskattningsformuläret IES-R i samband med att de kom till RVC, och 69 våldsutsatta personer har besvarat formuläret i anslutning till att de avslutade kontakten med RVC, och skattat sina egna symptom på posttraumatisk stress. Ett formulär från inledningen av kontakten och ett från avslutningen var så inkomplett ifyllda att de inte kunnat analyseras. Totalt finns alltså 117 inledande och 68 avslutande skattningar att analysera. Självskattningsformuläret har distribuerats under år 2021. Resultaten från analysen av självskattningarna redovisas i kapitel 6.

Intervjuer med personal

Personal vid de fyra RVC respektive vid RVT i 11 av 13 stadsdelsförvaltningar har intervjuats. Socialsekreterare vid en stadsdelsförvaltning avböjde medverkan med hänvisning till att personalen var nyanställd, och en stadsdelsförvaltning gick inte att komma i kontakt med trots upprepade försök. Intervjuerna genomfördes med hjälp av en tematiskt strukturerad intervjuguide med utgångspunkt i utvärderingens frågeställningar, det vill säga med fokus på RVC:s insatser och intervjupersonernas uppfattning om insatsernas resultat för brukarna, samt hur intervjupersonerna uppfattar samarbetet mellan RVC och RVT/ respektive övriga delar av socialtjänsten.

Personalen har intervjuats i grupp eller individuellt. Totalt har 23 behandlare och chefer vid RVC och 18 socialsekreterare vid RVT intervjuats. För att möjliggöra en beskrivning av respektive intervjugrupp som helhet har intervjupersonerna besvarat en anonym enkät i samband med intervjuerna. Nedan beskrivs intervjugruppen vid RVC respektive vid RVT.

Intervjugruppen vid RVC

Bland de intervjuade vid RVC var 20 kvinnor och tre män. Intervjupersonerna var i åldrarna 31-62 år, i medeltal 47 år. Man kan notera att de män som arbetar vid RVC tenderar att vara äldre än sina kvinnliga kollegor (medel bland kvinnor 45,6 år, bland män 58 år) (se tabell 1).

---

¹ Se www.socialstyrelsen.se

Tabell 1. Personalens ålder och kön, RVC.

År	Kvinnor	Män	Totalt
-29	0	0	0
30-39	6	0	6
40-49	8	0	8
50-59	6	1	7
60-	0	2	2
Totalt	20	3	23

Av 23 intervjuade personal vid RVC är 21 födda i Sverige medan två är födda i annat land inom Europa.

Den vanligaste utbildningen bland personalen vid RVC var socionomexamen, därefter steg 1 i psykoterapi med varierande inriktningar. Tabellen innehåller fler utbildningar än antal personer då en person kan ha flera utbildningar såsom socionomexamen och steg 1 i psykoterapi.

Tabell 2. Formell utbildning, personal RVC.

Utbildning	Antal
Socionomexamen	18
Psykoterapi steg 1	10
Legitimerad psykoterapeut	2
Masterexamen i socialt arbete	1
Annan universitetsutbildning t.ex. fil kand	3

De intervjuade vid RVC uppger att de har gått ett antal olika utbildningar om våld i nära relation såsom: Alternativ till våld (ATV), gruppverksamhet för män som utövar våld; ATV, individuella samtal med våldsutövare och våldsutsatta; Utväg Skaraborg, gruppverksamhet för våldsutsatta kvinnor; Mäns våld mot kvinnor och våld i nära relation, uppdragsutbildning; Hedersrelaterat våld och förtryck; NCK, Att utbilda om mäns våld mot kvinnor; Våld mot barn; FREDA riskbedömning; Trappan, samtal för barn som upplever våld, samt KIBB, Kognitiv integrerad behandling vid barnmisshandel.

Intervjugruppen vid RVT

Bland de intervjuade vid RVT var samtliga 18 kvinnor. De var i åldrarna 27-48 år, i medeltal 34 år (tabell 3)

Tabell 3. Personalens ålder och kön, RVT.

År	Kvinnor	Män	Totalt
-29	2	0	2
30-39	13	0	13
40-49	3	0	3
50-59	0	0	0
60-	0	0	0
Totalt	18	0	18

Av de 18 intervjuade personerna vid RVT är samtliga födda i Sverige.

Av intervjuad personal vid RVT hade alla utom en socionomexamen. Två personer hade dessutom masterexamen, en i socialt arbete och en i annat samhällsvetenskapligt ämne. En person hade grundutbildning och magisterexamen i annat ämne (tabell 4). Tabellen innehåller fler

utbildningar än antal personer då en person kan ha flera utbildningar såsom socionomexamen och masterexamen.

Tabell 4. Formell utbildning, personal RVT.

Utbildning	Antal
Socionomexamen	17
Masterexamen i socialt arbete	1
Grundutbildning i annat ämne	1
Magisterexamen i annat ämne	1
Masterexamen i annat ämne	1

De intervjuade vid RVT uppger att de har gått ett antal olika utbildningar som exempelvis utbildningar om våld i nära relation arrangerade av NCK och Länsstyrelsen, utbildningar om riskbedömningsverktygen SARA, FREDA och Patriark samt utbildningar om att utbilda om våld i nära relation.

Enkät till personal om förutsättningar för samverkan

Som komplement till övriga data som samlas in när det gäller relationen mellan RVC och övriga delar av staden har personalen vid RVC respektive vid RVT fått fylla i en enkät som utformats för att bedöma grad av, och förutsättningar för samverkan. Enkäten om erfarenheter av samverkan mellan RVC och andra delar av socialtjänsten består av nio frågor där de svarande ombeds bedöma centrala aspekter av samverkan (Danermark m.fl., 2013). Bedömningarna görs på en skala som sträcker sig från 1 (mycket dåligt) till 5 (mycket bra). Frågorna berör sådant som tidigare forskning visat är av central betydelse för fungerande samverkan. Det handlar om följande: tillgång till resurser för samverkan (t.ex. tid, finansiella medel m.m), ledningens stöd och engagemang; andra partners engagemang, samsyn kring arbetssätt; kunskap om samverkanspartner; att parternas regelverk harmonierar; informationsflödet mellan parterna och brukarnas möjlighet att påverka det stöd de får. De svarande ombeds också att göra en helhetsbedömning av samarbetet mellan RVC och andra delar av socialtjänsten. Enkäten har besvarats i anslutning till intervjuerna, och det är totalt 21 personer vid RVC och 15 personer vid RVT som besvarat enkäten.

Intervjuer med brukare

Ett urval av de brukare som kommit i kontakt med RVC under undersökningsperioden har intervjuats genom en tematiskt strukturerad intervju om sin syn på hur RVC:s insatser fungerat för dem, och vilka resultat som insatserna fått. Urvalet har varit ett självurval. Brukarna har rekryterats genom respektive RVC genom att personalen lämnat skriftlig information om studien och tillfrågat brukare om personalen kan lämna kontaktuppgifter vidare till forskarna. Därefter har forskarna tagit kontakt med brukaren och informerat om studien och efterfrågat samtycke. Målsättningen var att rekrytera fem till tio våldsutsatta respektive fem till tio våldsutövande brukare från varje RVC och att det ska ingå brukare som har ansvar för minderåriga barn bland dem som rekryteras till studien.

Totalt har 34 brukare som varit i kontakt med RVC utifrån våldsutsatthet och 11 brukare som varit i kontakt med RVC utifrån våldsutövande intervjuats. Samtliga av de brukare som intervjuats beskrev problematiken som våld i parrelationer. Ingen beskrev utsatthet för hedersrelaterat våld och förtryck. Intervjupersonerna har framförallt rekryterats från tre av fyra RVC (Innerstaden, Sydost och Väst). Fyra brukare som varit i kontakt med RVC Sydväst ingår i intervjugruppen. Längden på kontakten har varit allt från fem samtalstillfällen upp till cirka två års samtalskontakt. De flesta hade kontakt under en tidsperiod av sex månader upp till ett och ett halvt år (se tabell 5 nedan). Resultaten från intervjuerna presenteras i kapitel 3.

Tabell 5. Längd på intervjuade brukares kontakt med RVC.

Brukare	≤ 10 samtal	Ca 6 mån	Ca 1 år	Ca 1,5 år	Ca 2 år	Totalt
Våldsutsatta	6	7	11	7	3	34
Våldsutövare	1	3	4	2	1	11
Totalt	7	10	15	9	4	45

Intervjupersonerna har besvarat en anonym enkät om bakgrundsuppgifter i samband med intervjuerna. För att möjliggöra en uppskattning av i vilken grad urvalet till brukarintervjuerna speglar brukargruppen vid RVC som helhet kan bakgrundsdata om intervjugruppen relateras till uppgifter om RVC:s brukare som finns tillgängliga i Socialtjänstrapporten för Stockholms stad (Stockholms stad, 2021). Vidare har vissa data om brukargruppen vid respektive RVC inhämtats genom de uppgifter respektive RVC samlat in med hjälp av Socialstyrelsens verktyg för systematisk uppföljning (SU-reg). Uppgifterna från SU-reg gäller för år 2020 och presenteras i tabellerna i avsnitten om brukargrupperna nedan.

Intervjugruppen våldsutsatta brukare

De intervjuade brukare som hade kontakt med RVC utifrån våldsutsatthet var samtliga kvinnor (100%). Enligt Socialtjänstrapporten för år 2020 var majoriteten (95%) av dem som hade kontakt med RVC utifrån våldsutsatthet år 2020 kvinnor (Stockholms stad, 2021, s. 92). Enligt RVC:s egen statistik i SU-reg var 93 procent av de våldsutsatta kvinnor. I intervjugruppen finns en stor spridning i ålder, 26-72 år, med en medianålder på 38,5 år. De intervjuade våldsutsattas ålder överensstämmer väl med RVC:s statistik i SU-reg där 51 procent var i åldern 26-40 år och 34 procent i åldern 41-55 år, medan 6 procent var 56 år eller äldre (tabell 6).

Tabell 6. Ålder och kön, våldsutsatta brukare RVC.

År	Kvinnor	Män	Totalt (%)	Jämförelse SU-reg
-25	0	0	0 (0%)	9%
26-40	20	0	20 (59%)	51%
41-55	12	0	12 (35%)	34%
56-65	1	0	1 (3%)	4%
66-	1	0	1 (3%)	2%
Totalt	34	0	34 (100%)	100%

Den största andelen intervjuade brukare som hade varit i kontakt med RVC på grund av våldsutsatthet var födda i Sverige (drygt 70%). De som var födda i andra länder än Sverige var födda såväl i andra Nordiska och Europeiska länder, som i andra världsdelar (Afrika, Asien, Mellanöstern, Sydamerika) (tabell 7). Det saknas statistik från Stockholms stad och SU-reg för jämförelser av födelseland hos brukare vid respektive RVC.

Tabell 7. Födelseland, våldsutsatta brukare RVC.

Födelseland	Antal	Andel (%)
Sverige	24	70,6%
Övriga Norden	2	5,9%
Europa utom Norden	3	8,8%
Utom Europa	5	14,7%
Totalt	34	100%

De flesta intervjuade våldsutsatta kom i kontakt med RVC via någon annan enhet vid socialtjänsten (cirka 62%). De som själva tog kontakt (cirka 21%) hade ofta fått tips från någon anhörig eller verksamhet för kvinnor (tabell 8). Statistik från RVC:s SU-reg visar liknande andel, där 59 procent kom i kontakt via RVT eller annan enhet inom socialtjänsten, medan 29 procent tog eget initiativ till kontakt.

Tabell 8. Hur kom våldsutsatta brukare i kontakt med RVC.

Kontaktväg	Antal	Andel (%)
Tog själv kontakt	7	20,6%
Fick kontakt via annan enhet vid socialtjänsten	21	61,8%
Fick kontakt via hälso- och sjukvården	1	2,9%
Fick kontakt via Kvinnojouren/kvinnofridslinjen	3	8,8%
Fick kontakt via polisen	1	2,9%
Minns ej	1	2,9%
Totalt	34	100%

De flesta intervjuade våldsutsatta kvinnor hade lämnat relationen med den som utsatte dem för våld. De var vid intervjutillfället ensamstående (79%), medan två kvinnor vid intervjutillfället var sambo med annan man (6%). Fem kvinnor levde fortfarande tillsammans med våldsutövaren, som gift/sambo eller som särbo (15%) (tabell 9). Det överensstämmer väl med statistik från RVC:s SU-reg som visar att 80 procent levde som ensamstående och att 14 procent levde med den person som hade utsatt dem för våld.

Tabell 9. Civilstånd våldsutsatta brukare RVC.

Civilstånd	Antal	Andel (%)
Ensamstående	27	79%
Gift/sambo med den som utövade våld	3	9%
Gift/sambo med annan person	2	6%
Särbo med den som utövade våld	2	6%
Totalt	34	100%

Majoriteten av de intervjuade våldsutsatta kvinnorna, 29 av 34, var mammor till minderåriga barn, vilket innebär 85 procent. Det kan jämföras med statistik från Stockholm stad som visar att 71 procent av våldsutsatta brukare hade barn (Stockholms stad, 2021, s. 93). I statistik från RVC SU-reg framgår att 70 procent hade minderåriga barn. De intervjuade var alltså i något högre grad föräldrar till minderåriga barn, jämfört med brukargruppen som helhet. De intervjuade som hade minderåriga barn hade 1,8 barn i medeltal (spridning 1-4 barn), vilket överensstämmer relativt väl med statistik från RVC:s SU-reg där det var 2 barn i genomsnitt bland våldsutsatta med minderåriga barn (spridning 1-5 barn).

Tabell 10. Antal och andel av de våldsutsatta som har minderåriga barn (0-17 år).

Minderåriga barn	Antal	Andel (%)
Inga minderåriga barn	5	15%
Ett minderårigt	11	32%
Två minderåriga barn	13	38%
Tre minderåriga barn	4	12%
Fyra minderåriga barn	1	3%
Totalt	34	100%

De flesta intervjuade som har haft kontakt utifrån våldsutsatthet arbetade hel- eller deltid (73,5%). Tre kvinnor arbetade och studerade parallellt, övriga var arbetslös, sjukskriven eller pensionerad (tabell 11). Det saknas statistik från Stockholms stad respektive SU-reg om RVC:s brukare för att göra jämförelser om sysselsättning.

Tabell 11. Sysselsättning våldsutsatta brukare.

Försörjning/sysselsättning	Antal	Andel (%)
Arbetar hel-eller deltid	25	73,5%
Studerar och arbetar deltid	3	8,8%
Arbetslös	4	11,8%
Sjukskriven	1	2,9%
Pensionerad	1	2,9%
Totalt	34	100%

Intervjugruppen våldsutövande brukare

De flesta intervjuade brukare som har varit i kontakt med RVC utifrån våldsutövande var män (91%) (tabell 12). Det överensstämmer med statistiken i Socialtjänstrapporten för 2020 där det framgår att 89 procent var män (Stockholms stad 2021, s. 101). Enligt RVC:s egen statistik i SU-reg var 87 procent av våldsutövarna män. De intervjuade som hade kontakt med RVC utifrån våldsutövande var i medeltal 48 år, vilket innebär 9,5 år äldre än de som hade kontakt utifrån våldsutsatthet. Vid jämförelse med statistik från RVC:s SU-reg var de intervjuade våldsutövarna äldre än den grupp som hade kontakt med RVC totalt. Den största gruppen i kontakt med RVC var i åldrarna 26-40 år, medan den största gruppen intervjuade var i åldersgruppen 41-55 år.

Tabell 12. Ålder och kön, våldsutövande brukare RVC.

År	Kvinnor	Män	Totalt (%)	Jämförelse SU-reg
-25	1	0	1 (9%)	6%
26-40	0	3	3 (27%)	65%
41-55	0	6	6 (55%)	24%
56-65	0	0	0 (0%)	4%
66-	0	1	1 (9%)	1%
Totalt	1	10	11 (100%)	100%

De flesta intervjuade som har varit i kontakt med RVC utifrån våldsutövande var födda i Sverige (73%) (tabell 13). Det saknas statistik från Stockholms stad respektive i RVC:s SU-reg för att göra jämförelser med brukargruppen som helhet utifrån födelseland.

Tabell 13. Födelseland, våldsutövande brukare RVC.

Födelseland	Antal	Andel (%)
Sverige	8	73%
Övriga Norden	0	0%
Europa utom Norden	1	9%
Utom Europa	2	18%
Totalt	11	100%

De flesta våldsutövare kom i kontakt med RVC via socialtjänsten (55%) eller att de själva tog kontakt direkt (36%) (tabell 14). En kom i kontakt med RVC via sin sambo. Statistik från RVC:s

SU-reg visar liknande andel, där 47 procent kom i kontakt via RVT eller annan enhet inom socialtjänsten, medan 51 procent tog eget initiativ till kontakt.

Tabell 14. Hur kom våldsutövande brukare i kontakt med RVC.

Kontaktväg	Antal	Andel (%)
Tog själv kontakt	4	36%
Fick kontakt via annan enhet vid socialtjänsten	6	55%
Fick kontakt via anhörig	1	9%
Totalt	11	100%

Den största andelen intervjuade våldsutövare levde fortfarande som gift eller sambo tillsammans med den person som de hade utsatt för våld (64%) medan 36 procent var ensamstående (tabell 15). Det överensstämmer väl med statistik från SU-reg där det framkommer att 58 procent levde tillsammans med den våldsutsatta medan 34 procent var ensamstående.

Tabell 15. Civilstånd våldsutövande brukare RVC.

Civilstånd	Antal	Andel (%)
Ensamstående	4	36%
Gift/sambo med den våldsutsatta	7	64%
Totalt	11	100%

Av de intervjuade personer som har varit i kontakt med RVC på grund av våldsutövande har 8 av 11 minderåriga barn, dvs. Knappt 73 procent. Det kan jämföras med statistik från Stockholms stad (2021, s. 102) som visar att 60 procent har minderåriga barn. Statistik från RVC, SU-reg visar att 64 procent levde tillsammans med minderåriga barn. Det var därmed även bland de som varit i kontakt med RVC utifrån våldsutövande en något högre andel föräldrar med minderåriga barn bland de intervjuade. I medeltal hade intervjuade våldsutövare som hade barn 1,8 barn (spridning 1-3 barn) att jämföra med statistik från RVC:s SU-reg där det framgår att de i medeltal hade 2,3 barn (spridning 1-7 barn).

Tabell 16. Antal och andel av de våldsutövande som har minderåriga barn (0-17 år).

Minderåriga barn	Antal	Andel (%)
Inga minderåriga barn	3	27,3%
Ett minderårigt	3	27,3%
Två minderåriga barn	4	36,4%
Tre minderåriga barn	1	9,1%
Totalt	11	100%

Den största andelen intervjuade (73 %) som har varit i kontakt med RVC utifrån våldsutövande arbetade hel- eller deltid. Övriga var studerande, arbetslös eller pensionerad (tabell 17). Det saknas statistik från Stockholms stad respektive i RVC:s SU-reg för att göra jämförelser.

Tabell 17. Sysselsättning våldsutövande brukare.

Försörjning/sysselsättning	Antal	Andel (%)
Arbetar hel- eller deltid	8	73%
Studerar	1	9%
Arbetslös	1	9%
Pensionerad	1	9%
Totalt	11	100%

RVC:s brukarundersökning

Forskargruppen har inhämtat en anonymiserad sammanställning av resultaten från de brukarundersökningar som har genomförts vid RVC:s olika enheter avseende år 2020. Brukarundersökningen är en enkät som brukaren ombeds fylla i då kontakten med RVC avslutas. Det dataset som används i rapporten består av svar från 238 brukare, varav 211 var våldsutsatta och 27 våldsutövare (se vidare kapitel 3).

Pandemins påverkan

Utvärderingen har genomförts under covid-19-pandemin. Pandemin har på olika sätt påverkat såväl verksamheterna som själva utvärderingen. Datainsamlingen har behövs anpassats till smittläget och rådande restriktioner och en betydligt större andel av intervjuerna har genomförts digitalt, jämfört med vad som planerades då studien påbörjades. Det gäller såväl personalintervjuer som brukarintervjuer. I vissa fall har dock personalintervjuer kunnat genomföras på plats, och det har även varit möjligt att anpassa brukarintervjuerna så att vissa har kunnat genomföras vid fysiska möten om brukaren gärna önskat det. Ett planerat moment med datainsamling genom observationer av samverkansmöten bedömdes så svårt att genomföra att det helt fick utgå.

En planerad enkät till brukare som varit i kontakt med RVT sköts fram på grund av pandemin. När den väl spreds blev svarstiden så kort att underlaget som inkommit blev för begränsat för att det ska vara möjligt att dra slutsatser från svaren, varför enkätsvaren inte redovisas i rapporten. I övrigt har det dock trots pandemin varit möjligt att genomföra utvärderingen i stort sett i linje med vad som planerades. För att dokumentera pandemins påverkan på verksamheten ställdes frågor om det i intervjuerna och resultaten redovisas i kapitel 5 och 6.

Analyser

Samtliga intervjuer har spelats in digitalt och transkriberats ordagrant. Intervjuerna har sedan analyserats tematiskt. Först har intervjuerna lästs igenom i sin helhet för att ge överblick över innehållet. Därefter har de kodats med intervjuguidernas tematik som grund (vilken i sin tur bygger på utvärderingens frågeställningar). Författarna har haft ansvar för olika delar av intervjumaterialet, vilket innebär att intervjuerna med behandlare vid RVC, chefer vid RVC, brukare och socialsekreterare vid RVT har kodats var för sig. Analyserna har dock diskuterats kontinuerligt i forskargruppen. I kapitlen som följer presenteras intervjumaterialet genom illustrativa exempel som belyser teman och analyser.

Enkäterna om personalens syn på samverkan runt RVC har sammanställts och medelvärden har beräknats per personalkategori, så att det exempelvis är möjligt att jämföra hur behandlare respektive chefer vid RVC skattar samverkan, eller jämföra hur behandlare vid RVC skattar samverkan i förhållande till skattningar av socialsekreterare vid RVT (se vidare kapitel 4).

Svaren i självskattningsformuläret IES-R har sammanställts enligt instruktionen från konstruktörerna av instrumentet, och det sammantagna medelvärdet för varje person har beräknats. Därefter har andelen brukare som med stor sannolikhet har PTSD (medelvärde över 2,0) beräknats.

Analysen av RVC:s arbete och brukare bygger också på övrigt empiriskt material, som deskriptiv statistik från staden centralt, uppgifter om antal handläggartjänster vid respektive stadsdelsförvaltning som är inriktade på våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck, offentligt tillgänglig statistik över de olika stadsdelsförvaltningarnas befolkning, och liknande.

Den sammantagna analysen av delanalyserna av de olika dataseten och de slutsatser rörande RVC:s arbete som presenteras i rapporten bygger på två teoretiska utgångspunkter för förståelsen av våld i nära relationer och arbetet med detta sociala problem. Den ena utgångspunkten är förståelsen av uppbrott från våld som en process (Anderson och Saunders, 2003. Se även Enander, 2008). Många våldsutsatta genomgår flera faser i processen att lämna en relation där de blir utsatta för våld och de kan lämna och gå tillbaka flera gånger. Det kan handla om att kognitivt och känslomässigt ”lämna” innan en våldsutsatt person lämnar relationen fysiskt. Anderson och Saunders (2003) har identifierat flera faser i sin genomgång av studier kring våldsutsatta kvinnors uppbrottsprocesser: a) att stå ut och hantera våldet samtidigt som man fränkopplar sig själv från andra och sig själv, b) erkänna, omforma och motverka våldet, c) bryta sig loss, frigöra sig och fokusera på sina egna behov. De konstaterar också att det förefaller finnas en fjärde fas som handlar om hur kvinnan mår efter separationen. Denna är dock mindre beforskad än övriga faser. Studier har visat att kvinnor i förhållandevis hög grad riskerar att utsättas för ytterligare våld trots separationen och att de fortsätter att må psykiskt dåligt. Att utveckla stöd till våldsutsatta i den fjärde fasen är därför angeläget, menar Anderson och Saunders. Anderson och Saunders (2003) har identifierat två kategorier av prediktorer för att en kvinna ska lämna en våldsamt relation: materiella resurser (i synnerhet anställning och inkomst) och socialpsykologiska faktorer som exempelvis negativa känslor gentemot partnern. I forskningen har förståelsen av uppbrott från våld som en process framförallt utvecklats med utgångspunkt i våld i parrelationer. I rapporten utgör dock denna förståelse av processer ur våld en viktig teoretisk utgångspunkt för förståelsen av socialt arbete med våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck mer generellt.

Den andra utgångspunkten är att insatser mot våld, som de RVC erbjuder, inte kan ses isolerade utan att de är beroende av insatssystemet som helhet: hur väl ett insatssystem fungerar blir avgörande för hur effektiva insatserna är (se Gondolf, 2002). Med den utgångspunkten blir det centralt att diskutera de insatser som stadens RVC erbjuder både i förhållande till de olika organisatoriska lösningarna för RVC (sammanhållen med myndighetsutövning eller inte) och i förhållande till de lokala förutsättningar som de olika stadsdelsförvaltningarna innebär. Som framgår av kapitel 6 finns skillnader mellan stadsdelsförvaltningarna när det handlar om ytterligare stöd till personer som behöver hjälp för att komma ur våld, skillnader som får konsekvenser för hur RVC:s arbete fungerar i praktiken.

Forskningsetiska aspekter

Då studien faller under lagen om etikprövning, bland annat för att känsliga personuppgifter behandlats, skickades en ansökan om etikprövning till Etikprövningsmyndigheten, vilken godkände ansökan 2020 (EPM 2020-04297).

Projektet har följt etablerade forskningsetiska principer vilket betyder att samtliga intervjupersoner har fått skriftlig och muntlig information om studien och om vad det innebär att delta, innan de tackat ja till deltagande. Deltagandet har varit helt frivilligt och har när som helst kunnat avbrytas av den som önskat det. Materialet förvaras säkert så att ingen obehörig har tillgång till det, och det förvaras i 10 år innan det förstörs. Det empiriska materialet som rör personer presenteras i anonymiserad form och i utvalda delar för att säkra konfidentialitet för deltagarna.

De forskningsetiska dilemman som aktualiserats i studien har framförallt varit förknippade med det faktum att studien varit kopplad till insatser inom ramen för socialtjänsten och att verksamheternas personal agerat kontaktpersoner. För att värna brukarnas integritet har kontaktuppgifter endast lämnats ut till forskarna efter ett uttryckligt samtycke från brukaren, som

lämnats efter att hen fått skriftlig och muntlig information om studien där det tydligt framgått att det är helt frivilligt att delta och att deltagandet i studien inte på något sätt är kopplat till brukarens möjligheter att få hjälp och stöd. Samtycke har betraktats som en pågående process och därför har forskargruppen exempelvis begränsat antalet påminnelser som skickats till de brukare som tackat ja till att bli kontaktade för att få ytterligare information om studien, men sedan inte svarat på kontaktförsök från forskarna.

Intervjuer med brukarna har främst fokuserat på deras erfarenheter av socialtjänstens insatser mot våld. Det innebär att intervjuerna berört känsliga frågor och för brukarna svåra erfarenheter. Intervjuerna med brukare har genomförts efter avslutad insats och inte i den akuta fasen när de har sökt hjälp för våldsutsatthet eller våldsutövande. Eftersom det ändå funnits en risk att det framkommer att några informanter fortfarande lever i en svår situation har det i forskargruppen funnits en beredskap för att hänvisa till lämplig kontakt för att få ytterligare hjälp. I praktiken visade det sig inte bli nödvändigt.

Intervjuer med personal har handlat om deras arbete och inte om deras privata liv. I forskargruppen har det dock funnits en medvetenhet om att i såväl intervjuer med personal som med brukare kan känslig information i form av kritik framkomma om de olika enheternas arbete mot våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck. Det är med tanke på detta en fördel att studien genomförs i ett flertal verksamheter. Det bidrar till att skydda informanterna och är en fördel med hänsyn till integritetsaspekter. Det är med tanke på dessa aspekter som det endast är i de delar av rapporten som handlar om för- och nackdelar förknippade med olika organisatoriska lösningar för RVC som det framgår vilket RVC som berörs. I övriga delar, där det är andra resultat som står i fokus, presenteras verksamheterna i anonymiserad form.

2. Relationsvåldscentrum och stadens arbete mot våld

Det arbete som bedrivs vid RVC i Stockholms stad ingår i ett större sammanhang av arbete med våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. Stockholms stads program mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck (programperioden 2017-2020) gäller för samtliga nämnder och bolag i staden. Arbetet syftar till att personer som varit utsatta för våld ska få stöd och skydd för att ta sig ur den situationen och leva ett liv utan våld (Stockholms stad, 2021). I kapitlet beskrivs hur arbetet med våld i nära relation är organiserat i Stockholms stad, och hur RVC ingår i den större helheten. Med hjälp av offentligt tillgängliga uppgifter och underlag från Socialförvaltningen respektive RVC ges också en beskrivning av brukare, resurser och RVC:s insatser. I fokus står frågor som:

- Vilka insatser erbjuds av RVC och i vilken omfattning?
- Vad är resultatet när det gäller antal och längd på placeringar i skyddat boende respektive brukare som fått stöd i förhållande till rättsprocessen?
- Finns det skillnader i förutsättningarna för RVC:s arbete, genom skillnader i hur ordinarie arbete i respektive stadsdel fungerar?
- Vilka resurser finns för RVC:s arbete?

Kapitlet inleds med ett avsnitt som beskriver organiseringen av stadens arbete mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck och hur RVC ingår i det. Därefter diskuteras resurser som finns tillgängliga för arbetet både vid RVC och stadsdelsförvaltningarnas RVT. Avslutningsvis redogör ett avsnitt för insatser och arbetsätt vid RVC.

Organiseringen av arbetet med våld i nära relation

Även om arbetet med våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck berör alla stadens verksamheter är det två typer av enheter som är specialiserade på frågan: de som arbetar med myndighetsutövning i förhållande till våld (i rapporten benämnda RVT) respektive med stöd och behandlingsinsatser (RVC). När fyra RVC inrättades i staden 2018 var bakgrunden till beslutet ett behov av och önskemål om att våldsutsatta och våldsutövare skulle få tillgång till likvärdigt stöd och behandling oavsett var i staden man bor (RVC Innerstad, 2019).

De fyra RVC är uppdelade i fyra regioner som omfattar ett antal stadsdelsförvaltningar vardera. RVC Innerstad täcker upp för stadsdelsförvaltningarna Kungsholmen, Norrmalm, Södermalm och Östermalm. RVC Sydost täcker upp för Enskede-Årsta-Vantör, Farsta och Skarpnäck. RVC Sydväst täcker upp för Hägersten-Älvsjö och Skärholmen och RVC Väst omfattar Bromma, Hässelby-Vällingby, Rinkeby-Kista och Spånga-Tensta. Inför att RVC Sydväst skulle öppna fattades ett beslut om att samordna myndighetsutövningen för de två (vid beslutet tre) stadsdelsförvaltningarna (Hägersten-Älvsjö och Skärholmen) och stöd- och behandlingsverksamheten vid RVC Sydväst (figur 1). Det innebär att medan tre RVC är organiserade separat från myndighetsutövningen, innefattar RVC Sydväst både myndighetsutövning och stöd och behandling och personalen har en gemensam enhetschef. Vad

dessas organisatoriska skillnader kan innebära är en central fråga i utvärderingen som diskuteras mer ingående i de följande kapitlen.

Figur 1. Myndighetsutövning i stadsdelsförvaltningarnas RVT och organisatorisk tillhörighet till respektive RVC.

Även när det gäller personalresurser finns skillnader mellan stadsdelsförvaltningarna (tabell 18), vilket i sin tur betyder att de resurser för myndighetsutövning som finns avsatta varierar i förhållande till respektive RVC, vilket diskuteras mer utförligt nedan.

Tabell 18. Personalresurser vid respektive RVT. Källa: Socialförvaltningen.

RVC	SDF	Socialsekreterare vid RVT
Innerstad	Kungsholmen	2
Innerstad	Norrmalm	1,5
Innerstad	Södermalm	4
Innerstad	Östermalm	1,5
Sydost	Enskede Årsta Vantör	5
Sydost	Farsta	4
Sydost	Skarpnäck	3
Sydväst	Hägersten-Ålvsjö & Skärholmen	7
Väst	Bromma	2
Väst	Hässelby-Vällingby	4
Väst	Rinkeby-Kista	5
Väst	Spånga-Tensta	3

För att möjliggöra jämförelser mellan RVC Sydväst som både omfattar stöd och behandling och myndighetsutövning och övriga RVC har, i det här kapitlet, uppgifter relaterade till myndighetsutövningen i olika stadsdelsförvaltningar förts samman till övriga RVC:s respektive upptagningsområde (dvs. Kungsholmen, Norrmalm, Södermalm och Östermalm för RVC Innerstad; Enskede-Årsta-Vantör, Farsta och Skarpnäck för RVC Sydost; och Bromma, Hässelby-Vällingby, Rinkeby-Kista och Spånga-Tensta för RVC Väst).

Insatser vid RVT

Det är inte bara den organisatoriska kopplingen till RVC som skiljer olika RVT åt. En sammanställning från Socialförvaltningen från hösten 2020 visar att det i princip är två typer av insatser som samtliga stadsdelar/RVT har gemensamma: skyddat boende och samtalsstöd vid RVC (inklusive stöd i rättsprocessen). När de gäller andra typer av insatser skiljer de sig åt. Många av stadsdelsförvaltningarna erbjuder även visst samtalsstöd vid RVT, men inte Bromma, Enskede-Årsta-Vantör, Södermalm eller RVC Sydväst. I Farsta, Hässelby-Vällingby och Rinkeby-Kista, erbjuds kontaktperson, men inte i andra stadsdelsförvaltningar. Boendestöd eller boendelots, och

”halvskyddat” boende är andra typer av insatser som skiljer myndighetsutövningen kring våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck åt i de olika stadsdelsförvaltningarna. Ytterligare en skillnad som framkom vid intervjuerna är att medan de flesta intervjupersonerna från RVT pratade om stöd i rättsprocessen som stöd i straffrättsliga processer, menade en av intervjupersonerna att hon även beviljat sådant stöd från RVC under familjerättsliga processer.

Placeringar i skyddat boende

En av utvärderingens frågeställningar handlar om hur RVC:s arbete ska förstås i förhållande till antal placeringar i skyddat boende och längd på placeringar i skyddat boende. I föreliggande studie har det inte varit möjligt att följa enskilda individer över tid. Den information som funnits att tillgå för utvärderingen är statistik över antal placeringar och antal dygn i skyddat boende under perioden 2015 till 2020, fördelat på stadsdelsförvaltningarna kopplade till respektive RVC. Dessa uppgifter ger vid handen att det funnits vissa variationer såväl mellan stadsdelsförvaltningar kopplade till olika RVC, som över tid. Det gäller vidare både antalet placeringar och antalet dygn i skyddat boende.

När det gäller antal placeringar i skyddat boende har dessa först ökat och sedan minskat i stadsdelsförvaltningarna kopplade till RVC Väst, under perioden sedan 2018 (diagram 1). I stadsdelsförvaltningarna kopplade till övriga RVC har nivån av placeringar varit mer stabil sedan 2018.

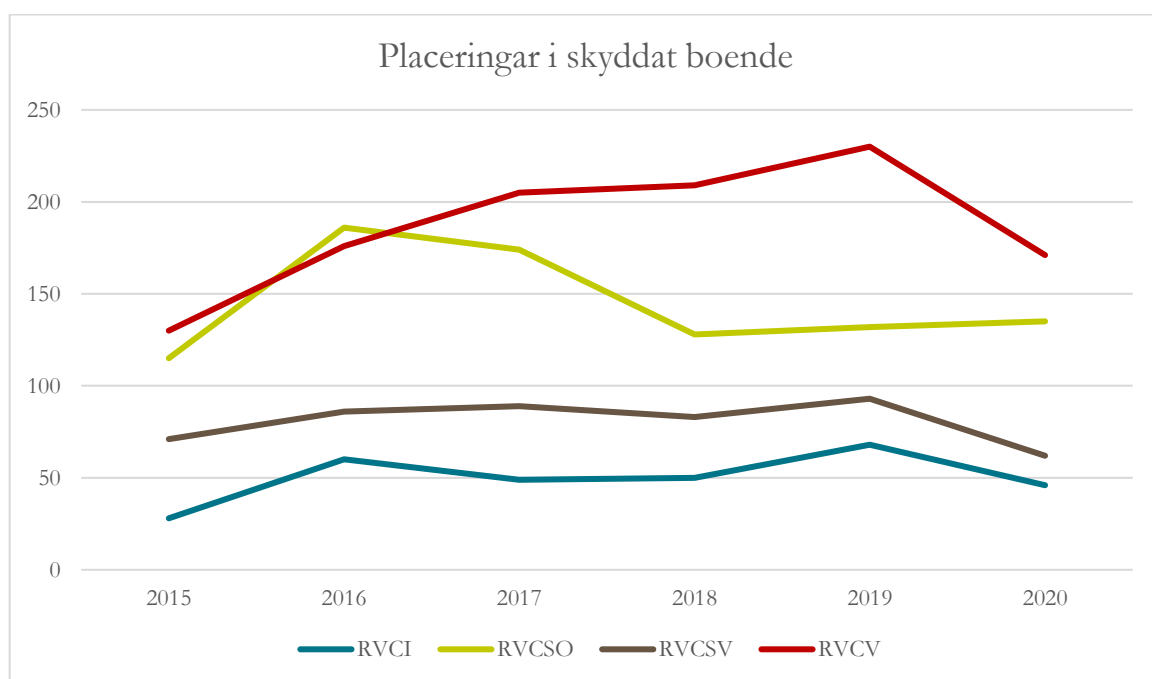

Diagram 1. Antal placeringar i skyddat boende i upptagningsområdet för respektive RVC, år 2015-2020. Källa: Socialförvaltningen.

När antal dygn i skyddat boende sätts i fokus blir dock bilden något annorlunda, då det snarare är placeringsdygnen från stadsdelsförvaltningarna kopplade till RVC Innerstad som tenderat att öka sedan 2018, medan antalet placeringsdygn från stadsdelsförvaltningarna kopplade till RVC Väst snarare tenderat att minska, och antalet placeringsdygn i stadsdelsförvaltningarna kopplade till RVC Sydost varierat (diagram 2).

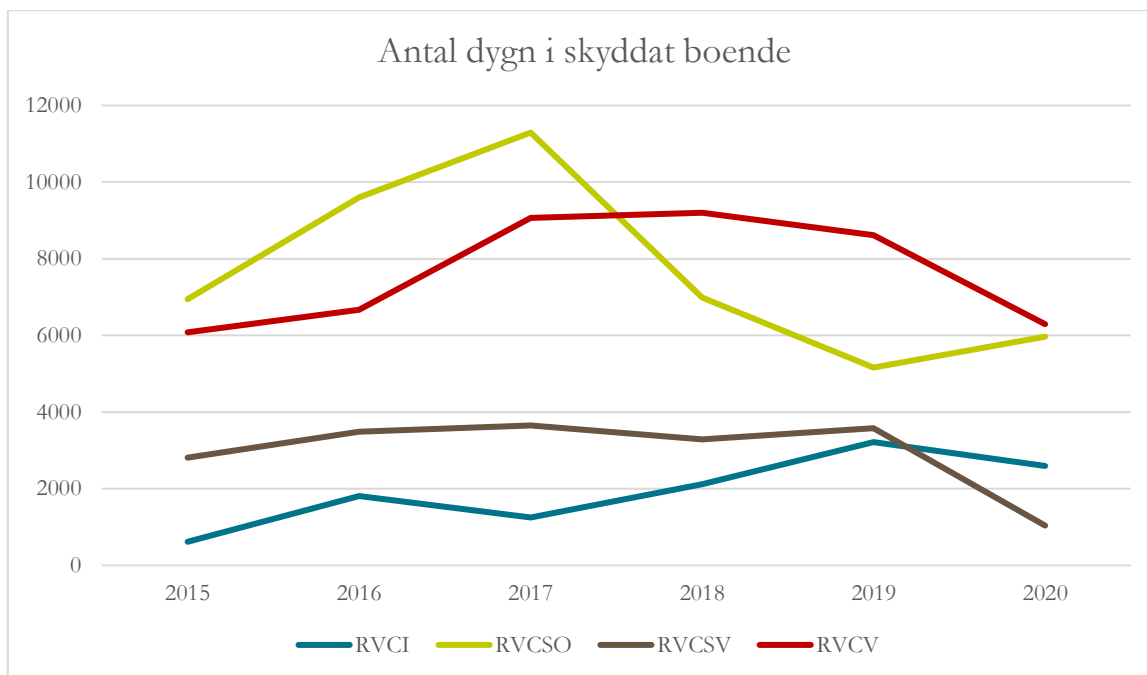

Diagram 2. Antal dygn vid placering i skyddat boende i upptagningsområdet för respektive RVC, år 2015-2020. Källa: Socialförvaltningen.

När antalet dygn i skyddat boende relateras till antalet placeringar blir bilden ytterligare något annorlunda. Även då är det framförallt placeringarna från stadsdelar kopplade till RVC Innerstaden som ser ut att ha ökat i längd, medan de från stadsdelsförvaltningarna kopplade till RVC Väst legat stabila under hela perioden och de från stadsdelsförvaltningarna kopplade till RVC Sydost fluktuerat upp och ner. Framförallt längden på placeringar från RVC Sydväst ser ut att ha minskat betydligt under det senaste året (diagram 3).

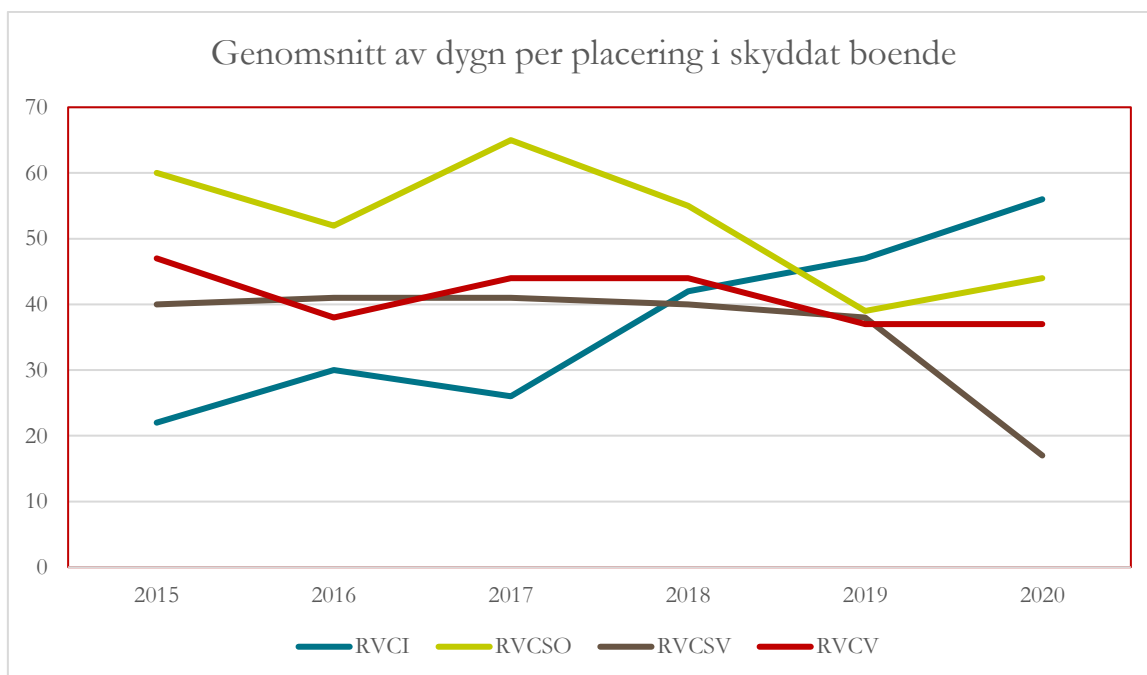

Diagram 3. Genomsnitt av antal dygn per placering i skyddat boende i upptagningsområdet för respektive RVC, år 2015-2020. Källa: Socialförvaltningen.

Hur placeringar i skyddat boende kan vara relaterade till insatser från RVC diskuteras i de kapitel som följer efter detta.

Resurser vid RVC respektive RVT

Till varje RVC hör motsvarande sex heltidstjänster för stöd- och behandlingsinsatser riktade till våldsutsatta och våldsutövande vuxna. Under den period som utvärderingen genomförts fattades ett beslut om att utvidga RVC:s uppdrag till att även omfatta barn till de våldsutsatta eller våldsutövande vuxna som är aktuella vid RVC. Med anledning av det utökades resurserna för respektive RVC med en tjänst. Då arbetet med barn inte omfattas av utvärderingsuppdraget och dessutom inte riktigt kommit igång under den period som utvärderingen pågått, inkluderas inte den extra resursen i den analys och diskussion av RVC:s resurser som följer nedan.

Varje RVC är som sagt knutet till myndighetsutövning kring våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck i stadsdelsförvaltningarna, och när det gäller den del av stadens arbete med våld som handlar om myndighetsutövning fördelar sig resurserna så att RVT kopplade till RVC Innerstad omfattar motsvarande nio heltidstjänster, RVT kopplade till RVC Sydost omfattar motsvarande 12 heltidstjänster, RVT kopplad till RVC Sydväst omfattar sju heltidstjänster och RVT kopplade till RVC Väst motsvarar 14 heltidstjänster. För att ge underlag för en bedömning av vad dessa olika uppgifter om antal tjänster kan betyda mer konkret för det arbete som bedrivs kan de exempelvis relateras till uppgifter om antalet aktuella brukare som socialsekreterare vid RVT och behandlare vid RVC möter. Det är också rimligt att de sätts i relation till befolkningsunderlaget i de fyra regioner som RVC är knutna till, och faktorer som socioekonomisk utsatthet vilken ger en indikation på behov av insatser från socialtjänsten (se Moser Hällen, 2021).

Resurser i förhållande till aktuella brukare

Socialtjänstrapporten för Stockholms stad ger vid handen att under 2020 var totalt 2 954 våldsutsatta personer kända av socialtjänsten i staden, varav närmare 90 procent var kvinnor och cirka tio procent var män (Stockholms stad 2021, s 89, tabell 6:1). Endast en del av dessa var aktuella som ärenden vid stadsdelsförvaltningarnas RVT, vilka totalt hade 1 678 aktuella ärenden under 2020. Dessa innefattade både ärenden som aktualiserats innan 2020 men fortfarande var aktuella under året, och sådana som blev aktuella 2020 (ibid. s 90, tabell 6:2).

När det gäller antalet våldsutsatta i kontakt med de fyra RVC var dessa under år 2020 totalt 981 våldsutsatta kvinnor och 53 våldsutsatta män, samt nio personer som RVC inte har fyllt i något kön på p.g.a. en bugg i statistiksystemet (Stockholms stad, 2021, s 92) (se tabell 19).

Tabell 19 Våldsutsatta brukare i kontakt med respektive RVC under 2020. Källa: Stockholms stad (2021), tabell 6:5; *egen rapportering från respektive RVC genom SU-reg.

RVC	Våldsutsatta kvinnor totalt	Våldsutsatta kvinnor, nya 2020*	Våldsutsatta män totalt	Våldsutsatta män, nya 2020*
RVC Innerstad	229	169	20	14
RVC Sydost	247	165	14	9
RVC Sydväst	240	112	4	15
RVC Väst	265	207	15	11
Totalt	981	653	53	49

Av respektive RVC:s egen rapportering av nya ärenden som inkommit under 2020 framgår att det handlade om totalt 702 våldsutsatta kvinnor och män som aktualiserades hos RVC under 2020.

Majoriteten av de våldsutsatta som kommer till RVC har minderåriga barn. Hur stor andel som har det varierar mellan olika RVC, där RVC Innerstad ligger högst med 89 procent och RVC Sydväst lägst med 42 procent (tabell 20).

Tabell 20. Våldsutsatta brukare i kontakt med respektive RVC under 2020, andel med minderåriga barn. Källa: Stockholms stad (2021), tabell 6:7.

Enhet	Våldsutsatta (antal)	Andel med minderåriga barn (%)
RVC Innerstad	250	89
RVC Sydost	263	77
RVC Sydväst	244	42
RVC Väst	287	76
Totalt	1 044	71

Det finns vissa skillnader i hur stor andel av de ärenden som är aktuella vid RVT där RVT beviljar en individ insats (tabell 21). Vid tolkningen av tabellen bör läsaren hålla i minnet att aktuella ärenden inte sammanfaller med individer, medan uppgifterna om beviljade insatser rör individer. Med detta sagt går det ändå att göra en tolkning baserad på tendenser i graden av beviljade insatser. Det tydligaste mönstret som framträder ur denna sammanställning är att RVT Sydväst genomgående tenderar att bevilja insatser i lägre grad än övriga RVT. Skillnaden syns tydligast när det gäller skyddat boende och jourboende. Placeringarna i skyddat boende ser ut att vara färre i förhållande till aktuella brukare, och jourboende finns inte som insats vid detta RVT. Ett annat mönster som också framträder relativt tydligt är att RVT kopplade till RVC Sydost tenderar att bevilja insatser i högre grad än övriga, utom när det handlar om jourlägenhet där RVT kopplade till RVC Innerstad ligger högst. Här kan tilläggas att det är cirka hälften av stadsdelsförvaltningarnas RVT som har tillgång till jourlägenhet som insats.

Tabell 21. Aktuella ärenden och beviljade insatser vid RVT under 2020, antal och procent av aktuella ärenden. Källa: Stockholms stad (2021), tabell 6:2, 6:3, 6:8, 6:9.

RVC	Antal aktuella vid RVT (tab 6:2)	Antal beviljat stöd vid RVC (tab. 6:3)	Aktuella vid RVT som beviljats RVC (%)	Antal beviljat skyddat boende (tab. 6:8)	Aktuella vid RVT som beviljats skyddat b. (%)	Antal beviljat jour-lgh (tab. 6:9)	Aktuella vid RVT som beviljats jour-lgh. (%)
RVC Innerstad	379	195	51%	64	17%	21	6%
RVC Sydost	478	259	54%	95	20%	11	2%
RVC Sydväst	430	172	40%	40	9%	0	0%
RVC Väst	491	204	41%	94	19%	20	4%

De mönster som framträder väcker frågor. Är det exempelvis rimligt att anta att behovet av samtalsstöd och skyddat boende är lägre för våldsutsatta brukare i Hägersten-Älvsjö och Skärholmen än vad det är i Enskede-Årsta-Vantör, Farsta och Skarpnäck? I vilken utsträckning skillnader i grad av beviljade insatser speglar verkliga behov eller om det snarare handlar om olika lokala traditioner i hur insatser beviljas är en angelägen fråga att undersöka närmare i vidare studier.

När det gäller våldsutövare var det totalt 18 våldsutövande kvinnor och 141 våldsutövande män som var i kontakt med RVC under 2020 (tabell 22). Förutom detta antal är det nio personer som RVC inte har fyllt i något kön på. Enligt RVC beror det som sagt på en tillfällig bugg i det statistiksystem som de använder.

Tabell 22. Våldsutövande brukare i kontakt med respektive RVC under 2020. Källa: Stockholms stad (2021), tabell 6:11; *egen rapportering från respektive RVC genom SU-reg.

RVC	Våldsutövande kvinnor totalt	Våldsutövande kvinnor nya 2020*	Våldsutövande män totalt	Våldsutövande män nya 2020*
RVC Innerstad	7	4	36	23
RVC Sydost	6	4	41	29
RVC Sydväst	0	0	37	5
RVC Väst	5	3	27	18
Totalt	18	11	141	75

Av respektive RVC:s egen rapportering av nya ärenden som inkommit under 2020 framgår att det handlade om totalt 86 våldsutövande kvinnor och män som aktualiserades hos RVC under 2020.

Även när det gäller våldsutövare har majoriteten av de som kommer till RVC minderåriga barn. Hur stor andel som har det varierar mellan olika RVC, där Innerstad ligger högst med 88 procent och Sydväst lägst med 19 procent (tabell 23).

Tabell 23. Våldsutövande brukare i kontakt med respektive RVC under 2020, andel med minderåriga barn. Källa: Stockholms stad (2021), tabell 6:11.

RVC	Våldsutövare (antal)	Andel med minderåriga barn (%)
RVC Innerstad	43	88
RVC Sydost	54	61
RVC Sydväst	37	19
RVC Väst	34	65
Totalt	168	58

När behandlarresurser inriktade på vuxna vid respektive RVC och handläggaresurser inom RVT kopplade till respektive RVC sätts i relation till uppgifter om aktuella brukare vid respektive typ av verksamhet framträder en bild av olika resurser i olika delar av stadens verksamheter inriktade på våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck (tabell 24). Det framgår till exempel att behandlarna vid RVC Sydost är den grupp som möter flest brukare i insats (44 våldsutsatta respektive 9 våldsutövande brukare per behandlare under 2020), medan handläggarna vid RVC Sydväst är den grupp på myndighetssidan/RVT som möter flest våldsutsatta brukare (61 per socialsekreterare under 2020). I vilken mån denna typ av skillnader har betydelse för handläggning, till exempel i form av grad av beviljade insatser (se ovan) bör undersökas närmare i fortsatta studier.

Tabell 24. Personalresurser vid respektive RVC och relaterade RVT, och aktuella brukare år 2020. Källa: *Uppgifter från Socialförvaltningen; ** Stockholms stad (2021).

RVC	Behandlare vuxna RVC	Våldsutsatta brukare vid RVC	Våldsutövande brukare vid RVC	Behandlare/våldsutsatta brukare vid RVC	Behandlare/våldsutövande brukare vid RVC	Socialsekreterare vid RVT*	Våldsutsatta brukare vid RVT*	Socialsekreterare/våldsutsatta brukare vid RVT
Innerstad	6	250	43	1/42	1/7	9	379	1/42
Sydost	6	263	54	1/44	1/9	12	478	1/40
Sydväst	6	240	37	1/40	1/6	7	430	1/61
Väst	6	265	34	1/44	1/6	14	491	1/35

Resurser i förhållande till befolkningsunderlaget

Ett ytterligare perspektiv på resurserna vid respektive RVC och de RVT som är kopplade till dessa kan fås om de relateras till befolkningsunderlag och befolkningsammansättning. Behandlarresurser inriktade på vuxna vid respektive RVC och handäggresurser inom RVT kan till exempel sättas i relation till uppgifter om befolkningsunderlaget i åldrarna 25-64 år. Åldersgruppen i räkneexemplet här är vald för att den största andelen brukare som kommer till RVC kan antas ingå i den gruppen. När dessa uppgifter sätts i relation till varandra framträder en bild av olika resurstilldelning för arbetet med våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck i olika delar av staden (tabell 25). Man kan bland annat se att det är betydligt färre behandlare vid RVC Innerstad respektive socialsekreterare vid RVT kopplade till RVC Innerstad, i förhållande till befolkningsunderlaget i upptagningsområdet, jämfört med andra delar av staden. Å andra sidan är innerstaden den del av staden som har lägst andel utlandsfödda i befolkningen, vilket kan innebära en lägre grad av behov av insatser från socialtjänsten vid utsatthet för våld i nära reationer (Moser Hällén, 2021)

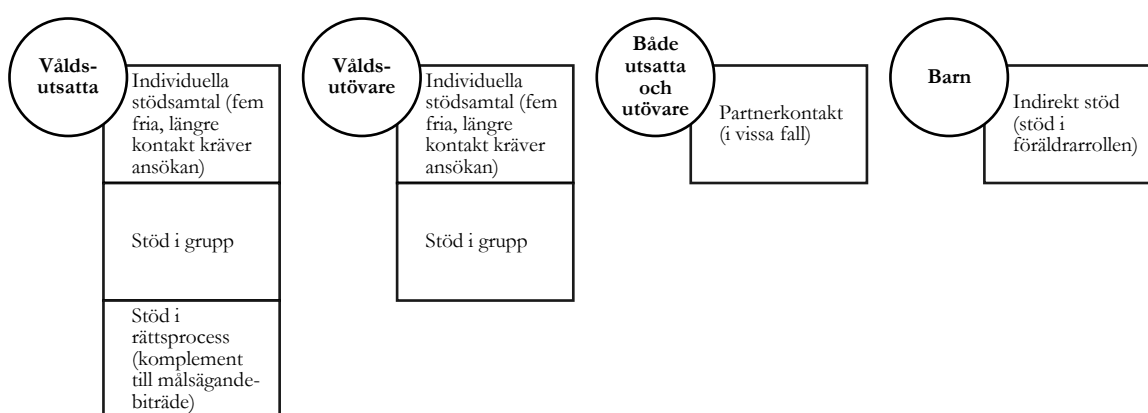
Tabell 25. Personalresurser vid respektive RVC och relaterade RVT, befolkningsmängd i åldrarna 25-64 år i upptagningsområdet samt andel utlandsfödda i befolkningen som helhet i respektive upptagningsområde. Källa: *Socialförvaltningen; **Statistik per stadsdel på www.stockholm.se

RVC	Behandlare vuxna	Socialsekreterare vid RVT*	Befolkning 25-64 år**	Behandlare / person i befolkningen 25-64 år	Socialsekreterare / person i befolkningen 25-64 år	Andel utlandsfödda i befolkningen (%)**
Innerstad	6	9	211 241	1/35 207	1/23 471	18
Sydost	6	12	121 927	1/20 321	1/10 161	26
Sydväst	6	7	93 391	1/15 565	1/13 342	27
Väst	6	14	135 128	1/22 521	1/9 652	35

Till denna bild kan läggas att det finns skillnader i livsvillkor i olika delar av Stockholms stad. En rapport om livsvillkor i olika stadsdelsförvaltningar och befolkningsgrupper i Stockholm från 2015 visade att det bland stadens invånare i olika stadsdelsförvaltningar då fanns stora variationer avseende andelen sysselsatta, inkomstnivå och utbildningsnivå (Stockholms stad, 2015). Rapporten pekade vidare på en tydlig samvariation mellan dessa faktorer där sysselsättningen och inkomstnivåerna var högre bland de mer välutbildade och detta mönster hade förstärks över tid. Det fanns också en samvariation mellan dessa faktorer och välbefinnande och hälsa. Enligt rapportförfattarna var inkomstklyftorna och den socioekonomiska segregationen i staden växande, och medelinkomsten i stadens rikaste stadsdelsförvaltning var år 2015 fyra gånger så hög som i den fattigaste. Ett annat exempel på skilda livsvillkor som lyfts fram i rapporten var att omkring 16 000 barnfamiljer i Stockholm under 2015 levde i ekonomisk utsatthet. Ekonomisk utsatthet kunde ses i alla stadsdelsförvaltningar, men i störst utsträckning i vissa stadsdelar på Järvafältet, i Hässelby-Vällingby, Skärholmen och övriga i söderort. Även om motsvarande rapport inte finns tillgänglig för år 2020, är det rimligt att anta att den typ av socioekonomiska skillnader som dokumenterades år 2015 kvarstår år 2020, och tidigare forskning pekar på att sådana skillnader kan ha betydelse för i synnerhet våldsutsattas behov av stöd från samhällets sida för att komma ur en relation med våld (se Anderson och Saunders, 2003; Moser Hällén, 2021). Frågan om hur den socioekonomiska utsattheten i respektive upptagningsområde skapar olika förutsättningar för RVC:s arbete är något som diskuteras längre fram i rapporten.

Insatser och arbetssätt vid RVC

Vad gäller insatser för våldsutsatta framträder tre olika stöd- och behandlingsinsatser i personalens beskrivningar: individuella stödsamtal, stöd i grupp och stöd i rättsprocessen. Vad gäller insatser för våldsutövare beskrivs två olika stöd- och behandlingsinsatser: individuella stödsamtal och stöd i grupp. Utöver detta beskriver behandlarna att de i vissa fall erbjuder partnerkontakt vilket är en säkerhetsinriktad stöd- och behandlingsinsats för såväl våldsutsatta som våldsutövare. Vid tiden för intervjuerna om behandlingsinsatser hade beslutet om att utvidga RVC:s uppdrag till att även omfatta barn ännu inte fattats, och vad gäller stöd- och behandlingsinsatser som riktar sig till barn beskrev behandlarna då att de erbjuder en form av indirekt stöd som handlar om stöd i föräldrarollen.

Figur 2. Insatsutbud vid RVC utifrån behandlarnas beskrivningar av verksamheten.

Här kan noteras att även om målgruppen för RVC är bred och inkluderar såväl våld i parrelationer och andra former av våld i nära relationer som hedersrelaterat våld och förtryck, pekar det material som ligger till grund för utvärderingen på att tyngdpunkten i arbetet ligger på våld i parrelationer.

Insatser från RVC kan dels ges på friyta, det vill säga utan biståndsbeslut, dels efter biståndsbeslut. Insatserna på friyta är kortare, ett till fem samtal, och kan ges efter brukares eget initiativ till kontakt. Behövs en längre insats kan en insats på friyta senare övergå till en insats efter biståndsbeslut. Både insatser på friyta och efter biståndsbeslut kan innefatta samtalsstöd respektive stöd i rättsprocessen. För utvärderingen har uppgifter om RVC:s insatser inhämtats med hjälp av SU-reg. När det gäller omfattningen av insatserna som ges till aktuella brukare är dock Socialstyrelsens verktyg SU-reg inte anpassat till hur insatserna registreras av RVC (exempelvis om de ges på friyta eller efter biståndsbeslut), vilket betyder att det inte varit möjligt att på detaljnivå granska typ av insats och insatsernas omfattning. Av underlag från RVC och SU-reg framgår dock att i de flesta ärenden som aktualiserats hos RVC under 2020 har det handlat om längre samtalskontakter, ofta mer än 20 samtal, medan kortare kontakter/kontakter på friyta utgjort en mindre andel av insatserna (diagram 4). Av kontakter med respektive RVC har framgått att samtal på friyta har rapporterats i kategorin 1-5 samtal i SU-reg.

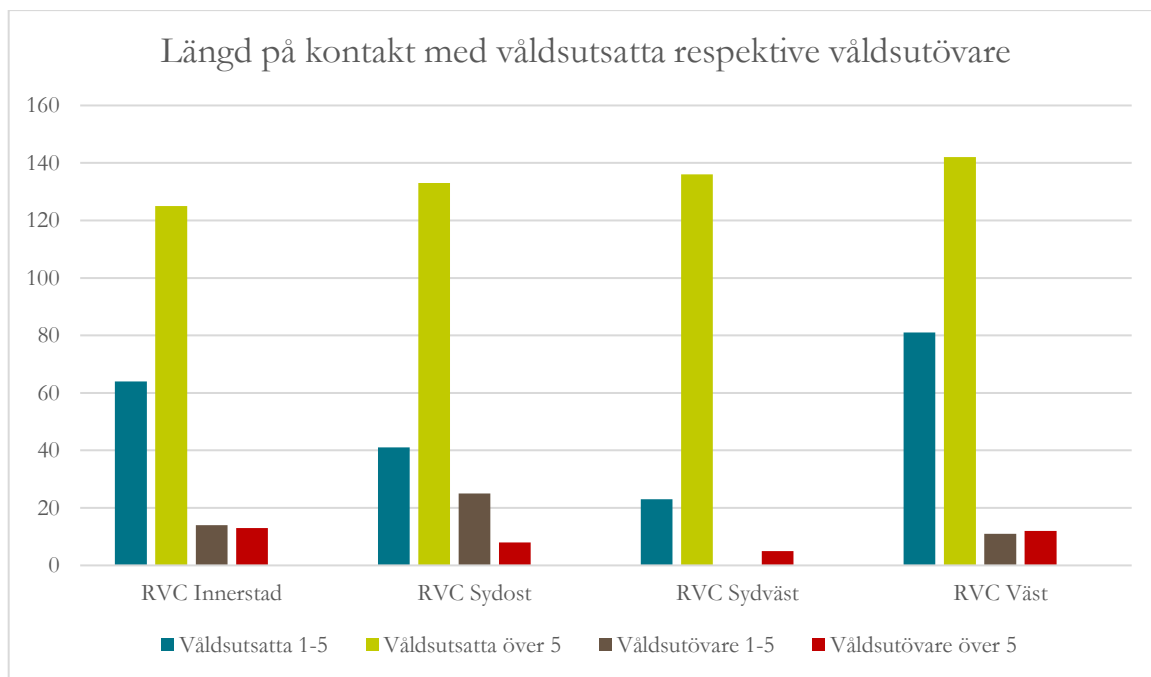

Diagram 4. Antal individer som erbjudits 1-5 samtal respektive över 5 samtal. Källa: RVC:s SU-reg.

Vid tolkningen av diagrammet bör hänsyn tas till att uppgifter om antal här handlar om antal individer och inte om antal samtal, samt att korta kontakter tenderar att handla om kontakter på friyta. Av de brukare som aktualiserades vid RVC under 2020 var det mellan 125 och 143 våldsutsatta personer som erbjöds längre samtalskontakter, och mellan 23 och 81 våldsutsatta personer som erbjöds kortare kontakter (mellan 1 och 5 samtal). Vidare erbjöds mellan 5 och 13 våldsutövare längre samtalskontakter, och mellan 0 och 25 våldsutövare erbjöds kortare kontakter (mellan 1 och 5 samtal).

De mönster i insatserna vid RVC som blir synliga genom sammanställningen i diagrammet är att samtliga RVC till största delen arbetar med längre samtalskontakter. RVC Innerstad och RVC Väst har haft en större andel korta kontakter med dem som aktualiserades under 2020, jämfört med RVC Sydost och RVC Sydväst. Man kan också konstatera att RVC Innerstad och RVC Sydost framförallt haft korta kontakter med de våldsutövare som aktualiserades under 2020, medan RVC Sydväst och RVC Väst tenderat att ha fler längre kontakter med våldsutövare.

Stöd i rättsprocessen utgör en mindre del av arbetet som bedrivs vid RVC. Under 2020 var det mellan 3 och 36 personer som erbjödits sådant stöd vid respektive RVC (tabell 26).

Tabell 26. Antal individer som erbjudits stöd i rättsprocessen år 2020. Källa: RVC:s SU-reg.

RVC	Stöd i rättsprocessen
Innerstad	9
Sydost	3
Sydväst	9
Väst	36

Teoretisk och empirisk bas för arbetet

Gemensamt för samtliga RVC är även behandlarnas beskrivningar av att stödet ska vara individuellt anpassat. I både intervjuer och olika dokument från verksamheterna (t.ex. RVC Väst, 2018)

beskrivs behandlarna arbeta utifrån en rad olika perspektiv, metoder och samtalsverktyg, som exempelvis:

- Våldsdefinitionen hämtad från Per Isdal (t.ex. Isdal, 2001)
- Makt- och kontrollcirkeln (t.ex. Pence och Paymar, 1993)
- Våldsformerna
- Traumatiska band (t.ex. Herman, 1992; Holmberg och Enander, 2011).
- Våldscykeln (t.ex. Hydén, 1995).
- Responsbaserat arbete (Alan Wade, se <https://www.responsebasedpractice.com/>)
- Internalisering och normalisering (t.ex. Lundgren, 2004)
- KBT
- Psykoedukation
- Relationshistoria
- Känsloreaktioner på våld
- Föräldraförmågan
- Alternativ til vold ATV (se <https://atv-stiftelsen.no/>)
- Utvägs kvinnogrupper (se <https://utvag.se/>)
- Motiverande samtal MI (se <https://www.socialstyrelsen.se/>)

Personalen vid samtliga RVC beskriver att de arbetar både utifrån en gemensam kunskapsbas vad gäller våld och egna verktyg som varierar med personalens utbildningsbakgrunder och yrkeserfarenhet. Den gemensamma kunskapsbasen utgörs av ATV-utbildning (för arbete med både våldsutsatta och våldsutövare), Utväg Skaraborg, Icke-våldgrupp med Per Isdal samt psykoedukation. Utöver den gemensamma kunskapsbasen återkommer även inslag från olika typer av Kognitiv beteendeterapi (KBT), bland annat Compassion focused therapy (CFT), och psykodynamisk terapi som personalen beskriver att de hämtar från sin grundläggande psykoterapeututbildning. I synnerhet vid ett RVC påtalade intervjupersonerna också behovet av att anpassa arbetssättet med tanke på kulturella aspekter.

Medan alla de inspirationskällor till arbetet som bedrivs vid RVC bygger på lång klinisk erfarenhet och i vissa delar har stöd i forskning, finns i skrivande stund inga effektstudier av de metoder för arbete med våldsutsatta respektive våldsutövare som hänvisas till i intervjuer och dokument (se Eriksson och Norén, 2017; Socialstyrelsen, 2020). Det pågår för närvarande en vetenskaplig studie av effekterna av arbetssättet som utvecklats vid stiftelsen Alternativ til vold i Oslo (se <https://www.nkvts.no/>), liksom studier av det arbete som bedrivs vid Utväg Skaraborg, både när det gäller våldsutsatta kvinnor, och våldsutövande män (Utväg Skaraborg, 2020)². Resultaten från dessa studier är dock ännu inte tillgängliga. Det kan också konstateras att det i skrivande stund inte finns en närmare beskrivning av de insatser som faktiskt erbjuds vid RVC, vilket gör det svårt att bedöma exempelvis hur nära arbetet ligger de metoder och arbetssätt som intervjuer och dokument hänvisar till. Intervjuerna med behandlarna tyder på att det kan finnas vissa skillnader mellan olika RVC i hur de konkret arbetar, men det har legat utanför ramen för föreliggande utvärdering att närmare dokumentera vilka metoder och arbetssätt som används i den konkreta praktiken. Frågan om ”metodtrohet” har heller inte adresserats. Mot bakgrund av ambitionen att arbeta ”evidensbaserat” återstår därmed mycket arbete med att beskriva de metoder och arbetssätt som faktiskt används vid RVC i Stockholms stad, och med att dokumentera hur effektivt arbetet är exempelvis när det gäller att påverka våldsutövare till att upphöra med våld.

---

² <https://forte.se/artikel/behandling-for-man-ett-botemedel-for-vald> [2021-11-22].

Sammanfattning

Syftet med att inrätta fyra RVC i staden var att säkerställa ett likställt och samordnat stöd och skydd av hög kvalitet för våldsutsatta och ett likställt stöd till våldsutövare som bygger på evidensbaserade metoder. De fyra RVC är uppdelade i fyra regioner som omfattar ett antal stadsdelsförvaltningar vardera. Medan tre RVC är organiserade separat från myndighetsutövningen (Innerstad, Sydost och Väst), innefattar ett RVC (Sydväst) både myndighetsutövning och stöd och behandling och personalen har en gemensam enhetschef.

En närmare granskning av hur arbetet mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck är organiserat i stadsdelsförvaltningarnas RVT visar att såväl den organisatoriska tillhörigheten och erbjudna insatser skiljer sig åt mellan olika stadsdelsförvaltningar. Även statistik från Stockholms stad ger vid handen att det finns vissa skillnader i hur stor andel av de ärenden som är aktuella vid RVT som RVT beviljar insatser. Det tydligaste mönstret som framträder ur denna sammanställning är att RVT Sydväst genomgående beviljar insatser i lägre grad än RVT kopplade till övriga RVC. Ett annat mönster som också framträder relativt tydligt är att RVT kopplade till RVC Sydost tenderar att bevilja insatser i högre grad än övriga, utom när det handlar om jourlägenhet där RVT kopplade till RVC Innerstad ligger högst. Samtliga RVC tenderar att arbeta med längre kontakter med våldsutsatta, men det går att se vissa skillnader mellan olika RVC när det gäller andelen korta kontakter med våldsutsatta och längden på kontakten med våldsutövare. När behandlarresurser inriktade på vuxna vid respektive RVC och handläggaresurser inom RVT kopplade till dem sätts i relation till uppgifter om aktuella brukare vid respektive verksamhet framträder en bild av olika resurser i olika delar av stadens verksamheter inriktade på våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. Ett ytterligare perspektiv på resurserna vid respektive RVC och de RVT som är kopplade till dessa kan fås om de relateras till befolkningsunderlag och befolkningsammansättning. När dessa uppgifter sätts i relation till varandra framträder en bild av olika resurstilldelning för arbetet med våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck i olika delar av staden. Till denna bild kan läggas att det finns skillnader i livsvillkor i olika delar av Stockholms stad, skillnader som kan innebära att behovet av insatser från socialtjänsten kan skilja sig åt.

Medan alla de inspirationskällor till arbetet som bedrivs vid RVC bygger på lång klinisk erfarenhet och i vissa delar har stöd i forskning, finns än så länge inga tillgängliga effektstudier av de metoder som hänvisas till i intervjuer och dokument. Det kan också konstateras att det i skrivande stund återstår mycket arbete med att beskriva de metoder och arbetssätt som faktiskt används vid RVC i Stockholms stad, och med att dokumentera hur effektivt arbetet är exempelvis när det gäller att påverka våldsutövare till att upphöra med våld.

3. Brukares röster om RVC

Det här kapitlet bygger på intervjuerna med 45 brukare som har haft kontakt med RVC, varav 34 har haft kontakt på grund av våldsutsatthet och 11 på grund av våldsutövande. De intervjuade är 35 kvinnor och 10 män. I kapitlet redovisas också resultat från RVC:s brukarundersökning, som inhämtats genom SU-reg och bygger på svar från 238 brukare. I fokus står frågor som:

- Hur beskriver brukarna bemötandet från RVC?
- I vilken grad bedömer brukare att insatserna motsvarar deras behov och att insatserna varit tillräckliga?
- Vad menar brukarna är resultatet av RVC:s insatser sett ur ett barnperspektiv?
- Finns det skillnader i hur RVC:s insatser fungerar, jämfört med hur ordinarie arbete i respektive stadsdelsförvaltning fungerar, när det gäller bemötande, lämpliga och tillräckliga insatser, samt barnperspektiv?

Redogörelsen för brukares perspektiv på RVC nedan är strukturerad utifrån synpunkter lämnade som våldsutsatt respektive våldsutövare. Närmast följer ett avsnitt om bemötande följt av ett om insatsens innehåll respektive om det var rätt insats. Därefter diskuteras barnperspektivet i insatser mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck, sett ur brukarnas perspektiv. Kapitlet avslutas med ett avsnitt om hur verksamheten kan förbättras, ett om hur samhällets stöd i bredare bemärkelse kan förbättras, samt ett avsnitt med resultat från RVC:s brukarundersökning.

Upplevelser av bemötande

Våldsutsatta

Genomgående beskriver de intervjuade våldsutsatta att de har upplevt ett positivt bemötande från behandlarna vid RVC:s mottagningar. Bemötandet beskrivs i termer av att ha blivit bemött med respekt, förståelse och empati. De intervjuade beskriver att de har känt sig lyssnade på, förstådda, tagna på allvar och att de har känt sig trygga i kontakten. De beskriver vidare att de har upplevt behandlarna som förtroendeingivande, professionella, tillmötesgående, engagerade, lyhörda och stödjande. En brukare som har haft kontakt utifrån våldsutsatthet beskriver att de personer hon har haft kontakt med har varit noga med att följa upp hennes mående och situation. Hon beskriver en känsla av att ha blivit sedd och inte bortglömd:

Jag uppskattade att de alltid hade stenkoll på allting. Det var inte så att hon glömde bort saker jag hade berättat, utan hon kom alltid ihåg /.../ Och sen om jag hade extra mycket ångest och avbokade i sista sekund, så hörde hon alltid av sig till mig och kollade vad som hände och hela tiden kollade av läget. Samma sak med de andra där, de följde upp väldigt ofta så här: ”Men hur går det? Vill du förlänga? Hur känner du?” Så jag har inte känt mig bortglömd, som jag ofta har upplevt inom vården, men inte alls där [på RVC]. De har varit jättebra på att följa upp och höra av sig.

En liknande upplevelse framkommer i intervjun med en annan brukare som uttrycker att hon känt sig sedd, hörd och trodd: ”Man har inte alls känt sig som en i statistiken, utan de har sett en, hört en, hjälpt, trott på en”. Intervjupersonerna återkommer till betydelsen av att få möta någon som är expert på våld i nära relation, vilket kan illustreras med citatet nedan där en brukare beskriver

upplevelsen att behandlaren har förstått hennes utsatta situation, vågat prata om våldet och inte ifrågasatt henne:

Det var en så stor skillnad att prata med någon som inte häpnade över allt jag sa och som vågade stanna kvar och prata om det /.../ Jag tyckte att det var obehagligt att prata om det. När jag började öppna upp mig så var det dessvärre också så att jag möttes av ett väldigt ifrågasättande. Jag upplevde det i alla fall så: "Men herregud, du hör ju. Hur kunde du stanna i det här? Hur kunde du leva i det här?" Eller, "Nej hur kan du leva i det här?" Då levde jag i det. Och jag kände att jag inte kunde öppna mig där. Även om det var samtalsterapi, det var en psykoterapeut och så vidare. Men när jag fick det här mötet då med RVC, så kände jag direkt att det här var på ett helt annat sätt. Och det var avgörande. Man blev inte ifrågasatt. De kan mönstren. De är experter på mekanismer.

Just kunskap om våld och våldets mekanismer framträder som en mycket viktig aspekt av det professionella bemötande som de våldsutsatta brukarna återkommande beskriver i intervjuerna.

Våldsutövare

De intervjuade som har varit i kontakt med RVC utifrån våldsutövande beskriver bemötandet i liknande termer som dem som har haft kontakt utifrån våldsutsatthet. Bemötandet från behandlarna beskrivs som professionellt, stödjande och empatiskt. RVC har upplevts som en trygg plats där det är möjligt öppna sig och prata om svåra saker. Behandlarna har upplevts som förstående, förtroendefulla, kompetenta och lätta att få kontakt med:

Jag fick jag bra kontakt med [behandlaren] och ja, det är väl en förutsättning för att man ska kunna öppna sig och prata.

Flera brukare tar upp att det har varit betydelsefullt att de inte har känt sig dömda av professionella de har haft kontakt med: "jag har inte känt mig dömd"; "de är inte anklagande"; [behandlaren] var "väldigt odömande". En brukare beskriver att behandlaren var "inte dömande" men inte heller "förlåtande". Följande utdrag visar att den intervjuade kände sig väl bemött och upplevde att han fick positiv feedback för att han hade tagit kontakt och sökt hjälp:

Man fick feedback för att man faktiskt hade tagit kontakt /.../ Alltså det var tungt att faktiskt ta kontakten. Man fick bra bemötande direkt.

Intervjuerna med brukare som kommit i kontakt med RVC utifrån våldsutövande illustrerar betydelsen av ett bemötande som skapar förutsättningar för en arbetsallians och som bidrar till att motivera en våldsutövare att ta emot den erbjudna hjälpen.

Insatsens innehåll

Våldsutsatta

Under intervjuerna har brukare berättat om sina erfarenheter av innehållet i den intervention de har fått vid RVC. Då det har pågått en pandemi under den period intervjuerna har genomförts har få av de intervjuade deltagit i gruppsamtal, utan de allra flesta beskrivningarna avser individuella samtal med en behandlare. De intervjuade beskriver att de har fått *information, kunskap och kompetens*, vilket kan tolkas som att interventionen har innehållit en del *psykoedukation*:

Jag fick både kompetens och kunskap om det jag varit med om och lite förståelse för vad som egentligen hade hänt. Och också att jag inte var ensam [i situationen att vara våldsutsatt].

Det var mer teoretisk beskrivning av vad våld är och hur det kan vara i olika situationer.

De intervjuade beskriver att de har lärt sig om olika former av våld, såsom t.ex. fysiskt, psykiskt, ekonomiskt, materiellt och sexuellt våld. Våldsutsatta säger att det har varit en "ögonöppnare" för dem. De har uppfattat att de behandlare de mött har "gedigen kunskap" om våld i nära relationer. Under samtalen har de tillsammans med de professionella gjort en kartläggning av vilket våld de har upplevt:

När jag började så berättade hon mer allmänt kring de sakerna, så att man förstod processerna. Det handlade inte så mycket om mig och mina upplevelser då utan mer ”Så här kan det se ut” och lite grann ”Känner du igen dig i det?” Eller så där ”Har du något eget exempel?” Och så berättade jag.

De intervjuade beskriver att de har lärt sig olika begrepp och teorier om våld såsom till exempel våldets normaliseringsprocess, makt och kontroll, traumatiska band, våldscirkeln och våldets mekanismer. Att få denna kunskap har enligt intervjupersonerna bidragit till en viss distans och förståelse för vad de själva har varit med om:

De hjälpte mig att förstå att det här var inget unikt fall. Utan så här är gången. Även om det inte var exakt enligt en skolbok ”så här är en relation som är dysfunktionell”, så var det ändå så att pusselbitarna lades på plats successivt. Och jag förstod att det här är en process. Jag fick lära mig det. På något sätt var det lättare att förstå vad som hade hänt när man kunde se lite mer på avstånd.

De intervjuade beskriver att de genom samtalen på RVC har fått tillgång till ”ett vokabulär” för att kunna prata om svåra saker och för att få en ”förståelse för hur mekanismerna kan se ut”. Brukare som har haft kontakt utifrån våldsutsatthet berättar att de har fått en förståelse för att det är våldsutövaren som måste ta ansvar för sin aggressivitet, vilket har varit skuldavlastande för dem själva: ”Jag har lagt mycket skuld på mig själv. Och det har varit jobbigt. Och det har insatsen hjälpt mig väldigt mycket med”. Det har också varit betydelsefullt att få hjälp att förstå att våldsutövarens beteende inte är ett normalt beteende i en parrelation, vilket tidigare har varit svårt att inse för några som har levt i en våldsam relation under en längre tid: ”[behandlaren] har verkligen fått en att reflektera och få upp ögonen att det inte är ett normalt beteende”.

En annan del av interventionen som beskrivs av de intervjuade är *stöd och hjälp*. Det har handlat om att få hjälp att bearbeta det de våldsutsatta har varit med om för att förstå sig själva och sina reaktioner. Det har vidare handlat om stöd att sätta ord på egna känslor och hjälp att sortera tankar och känslor. Det kan upplevas som ett stöd att ha någon att vända sig till:

Det har känts som ett ... vad ska jag säga, att man har lite stöd under en svår period, som man går igenom. Så att det har känts tryggt att ha det och bara bolla saker som händer och så, att man har någon att prata med, för att det är svårt att prata med någon annan om det.

Några intervjupersoner berättar att de har fått stöd under rättsprocessen: ”Vi har genomgått en rättsprocess under allt det här och hon har verkligen stöttat mig genom allt det”.

En tredje del av interventionen som beskrivs av de intervjuade är en form av *rådgivning*. Det har till exempel handlat om råd i att hantera en fortsatt kontakt med våldsutövaren i fall där det har behövts, till exempel då det finns gemensamma barn vilket kan innebära att det krävs ett fortsatt samarbete. De intervjuade beskriver att de har fått konkret hjälp i form av ”tips och vägledning” för att kunna ändra sitt förhållningssätt i kontakten med våldsutövaren:

Hon kunde ge mig tips på hur jag skulle tänka och hur jag skulle agera, att jag skulle våga säga ifrån mer till [barnets] pappa.

De har kunnat ge tips och konkreta saker man ska tänka på och agera och mycket mer så här efter våldet, hur jag ska bemöta det för att kunna ta mig vidare och ta mig ur det hela.

Några brukare beskriver att de mellan samtalstillfällena har haft hemuppgifter att arbeta med. Det har exempelvis handlat om skrivuppgifter. En person beskriver att hon fick i uppgift att skriva ett brev (som inte skickas utan skrivs för den våldsutsattas egen skull) till den person hon tidigare levde med och som utsatte henne för våld:

Man skriver ett brev till den personen man riktar sina tankar och funderingar till /.../ Och då helt plötsligt så föll den där pusselbiten på plats. Det var på något sätt ett avslut.

Skrivuppgiften upplevdes som en hjälp i att avsluta relationen.

Våldsutövare

Brukare som har haft kontakt med RVC utifrån våldsutövande beskriver liknande delar i samtalskontakten som de våldsutsatta ovan. Det har dels handlat om *information*, dels om *stöd* och *rådgivning*. Under samtalen har det varit fokus på att tala om olika former av våld och synliggöra vilket våld personen har utövat: ”När jag kom dit så fick jag väldigt mycket frågor om vad jag hade använt för våld”. Det har handlat om att personen ska ta ansvar för sina egna handlingar:

Jag lärde mig väldigt mycket nytt och fick något slags sätt att beskriva mitt eget beteende, saker som jag vetat om men inte riktigt haft ord för på något sätt /.../ att det finns väldigt många olika sätt att våldsutöva, att det varken är bara fysiskt eller bara emotionellt eller bara ekonomiskt våld och så vidare och så vidare. Man får nya verktyg för att kunna rannsaka sig själv.

Några av de intervjuade har beskrivit upplevelsen att våldet i deras fall var ömsesidigt och att de därför gärna ville prata om att vara våldsutsatt:

Jag kommer ihåg att jag jättegärna ville berätta om allt våld som jag tyckte att jag hade blivit utsatt för. Och det fick jag aldrig. Det är väl det jag minns. Och jag är inte alls säker på att det hade varit något positivt, om man tänker ur ett så här ta ansvar för dina egna handlingar-perspektiv, så kanske det inte alls är så bra att sitta och gnälla på att ”ja, men hon har faktiskt slagit mig också”. Men ja, det är bara någonting som jag minns.

För den som har uppfattningen att våldet har varit ömsesidigt kan det vara svårare att engagera sig på det sätt som krävs för att behandlingen ska ge resultat:

Det jag hade svårt med var att det var den här uppdelningen att jag gick där som någon som utövade våld och hon gick där som någon som blev utsatt för våld /.../ jag kunde inte ge mig in i det riktigt helhjärtat. Det kändes inte konstruktivt att vi hade de rollerna.

En brukare beskriver samtalen som väldigt pedagogiska där behandlaren har hjälpt honom att sätta ord på sina reaktioner och bli medveten om vad som händer i situationer där han använder våld, vilket har gjort att han har fått en större förståelse som han också upplever har bidragit till förändring:

Det är väldigt pedagogiskt, när man själv inte riktigt vet vad som händer, i en kränkning eller i våld eller att det är ... Man hänger inte med i sin egen hjärna, hur man reagerar på en situation. Och så träffar man någon som sätter ord och får det ... Man får det att fatta. Om man fattar det, då vet man att dit går man inte igen.

En annan brukare säger att det har varit till hjälp ”att få ut det och höra sig själv prata” om våldssituationerna för att få syn på händelseförloppet. I följande citat beskriver en av de intervjuade samtal med fokus på att försöka förhindra att han fortsätter utöva våld:

Det handlade mycket om att prata och konkretisera det jag själv upplevde som jag hade gjort fel, men också att se orsakerna. Det viktigaste var att kunna förebygga, att förhindra. Det som var väldigt skönt var hur [behandlaren] liksom inte skuldbelade det som hände utan att vi fokuserade på hur jag skulle kunna ta kontroll innan jag tappade kontroll. Att hitta det där när man fortfarande har kontroll och kan förändra situationen. Att lära sig att förstå att i ett visst skede går det fortfarande att kontrollera situationen och att det är där man måste lära sig att backa i den tidpunkten.

Samtalen har även haft en inriktning mot att prata om personens känslor, till exempel ”vad som gör mig upprörd och varför jag blir arg” samt personens egna mående:

Den största grejen som RVC har hjälpt mig med, det är att jag har fått chans att prata om hur jag mår. Det har varit väldigt värdefullt för mig.

Var RVC rätt insats och tillräcklig insats?

Våldsutsatta

De intervjuade våldsutsatta brukarna menar att kontakten med RVC har varit hjälpsam för dem på flera olika sätt. Samtalen och den kunskap om våld som har förmedlats har hjälpt dem att förstå att de inte är ensamma i sin situation. Samtalen har hjälpt dem att bearbeta och få insikt i vad de har

varit med om och hur det har påverkat dem. Följande citat illustrerar den avgörande betydelse stödet av behandlaren har varit för vissa våldsutsatta:

Hon var fantastisk. Jag levde från den stunden till nästa stund. Och däremellan så försökte jag trampa vatten för att klara vardagen och samtidigt bearbeta det man har gått igenom, så det var a och o. Jag levde från möte till möte, och sen blev det bättre och bättre från möte till möte, att hon fick en att våga leva. Det har varit a och o, det hon har gjort.

Det är ett återkommande mönster i intervjuerna att brukare lyfter fram att kontakten har varit betydelsefull eller rent av avgörande under processen att komma bort från våldet:

Jag vill understryka att RVC är otroligt viktigt /.../ För min del har det varit avgörande i vissa delar av min egen process kring att lämna min förövare.

Med kartläggningen av våldet och allting så gjorde det omöjligt för mig att kunna gå tillbaka, för det var otänkbart.

Det har varit ett jättebra stöd för mig att gå vidare och komma ur allt.

De intervjuade som har haft kontakt utifrån våldsutsatthet beskriver att de har blivit stärkta som personer av samtalskontakten:

Jag har stabiliserats i livet. Jag var väldigt skör när jag kontaktade dem. Och nu är jag helt fungerande och känner mig mer motståndskraftig.

Så har det verkligen känts, att ja nya krafter när man går därifrån. Det har byggt upp en igen från att ha varit väldigt nedtryckt eller vad jag ska säga, nedtryckt och inkapslad. Jag har känt mig mycket mycket starkare. Det har varit väldigt väldigt bra stöd.

Att ha blivit starkare i sig själv har för några bidragit till en ökad förmåga att sätta gränser kring sig själv. Denna brukare som har lämnat den man som utsatte henne för våld talar om att hon har utvecklats och numera kan sätta gränser på ett annat sätt än tidigare:

Jag kan säga stopp, du vet. Jag har fått den där starka... jag vet inte om det heter modighet, man är modig. Är det så? Att jag kan säga nej. Jag har mina gränser och sånt. Någoting som ska komma att göra mig må dåligt, jag kan liksom säga stopp.

En annan brukare som fortfarande lever i relationen med den person som utsatte henne för våld uttrycker att hon har blivit starkare i relation till mannen och numera kan stå upp för sig själv:

Jag känner att jag har blivit starkare i relationen och kan liksom stå upp för mig själv och inse att vissa saker är inte bra för mig och barnen. Det är inte okej.

De intervjuade är i allmänhet nöjda med innehållet i interventionen och upplever även att de har kunnat påverka detta. Men det finns också brukare som problematiserar vissa delar av interventionen, i följande exempel att det var underförstått att ett mål med samtalen var att relationen till våldsutövaren skulle avslutas:

I pappren stod det liksom att målet med samtalen var att avsluta relationen med våldsutövaren. Och då undrade jag: ”Men vadå?” I början var jag ju själv så pass inne i det, så det kunde inte jag formulera så klart och tydligt. Så då undrade jag varför de formulerade det så klart och tydligt, för att ja, bestämde de det för mig då, så att säga?

I det citerade exemplet levde kvinnan fortfarande tillsammans med den man som hade utsatt henne för våld när hon kom i kontakt med RVC. Hennes uttalande kan tolkas som att hon uppfattade det formulerade målet som något paternalistiskt. Bland dem som vid intervjutillfället fortfarande levde tillsammans med den person som hade utsatt dem för våld fanns det brukare som efterfrågade möjligheten att ha gemensamma samtal efter en tid med enskilda samtal.

Han och jag skulle kanske ha behövt hjälp som par, alltså han och jag skulle kanske behövt prata med någon ihop. För det är lätt att man skuldbelägger varandra ”vad var det som hände?” så att vi skulle kunna reda ut det och få hjälp. Det är egentligen det enda jag har saknat, skulle jag vilja säga, att vi två hade behövt någon att prata med ihop /.../ nu är det som att vi går lite var för sig så där, går omlott.

En annan brukare uttrycker att hon önskar att det hade varit möjligt att få hjälp så att de hade kunnat fortsätta att leva tillsammans och att ”barnen skulle få ha sin familj”.

Några av de intervjuade efterfrågar mer verktyg för att hantera svåra känslor när de uppstår i vardagen:

Jag hade väl kanske velat ha ännu mer verktyg hur man ska tänka, hur man ska göra. Ja, men lite sånt som man verkligen kan använda sig av i vardagen när den här jobbiga känslan kommer. För ofta så kanske man inte... eller jag var i alla fall så, att när jag väl var där [på RVC] så var det ju liksom lugnt. Det var när jag var själv som jag fick extremt mycket ångest eller panik. Och då kanske jag hade velat ha ännu mer knep på hur man ska göra då.

Intervjuerna kan tolkas som att för en betydande andel av de våldsutsatta brukare som intervjuats gav RVC rätt insats och en tillräcklig insats, men att så inte var fallet för samtliga, vilket diskuteras mer ingående nedan och i kapitel 6.

Våldsutövare

Flera av dem som har haft kontakt utifrån våldsutövande beskriver att insatsen har bidragit till positiv förändring i deras liv. En person beskriver en form av insikt i hur han kan uppfattas av andra då han själv inte tidigare har sett sig som någon våldsam person. Samtalen har varit en ögonöppnare för att andra kan uppfatta honom som hotfull:

Det var nyttigt för mig att förstå, att få upp ögonen för hur jag kanske uppfattas av andra när jag sätter igång. När käften börjar gå, så att säga. Jag har aldrig sett mig som en våldsam person överhuvudtaget. Alltså, det är klart jag var väl i slagsmål någon gång i min ungdom. Men ingenting alls så där. Men däremot så har jag naturligtvis uttryckt mig på väldigt olämpligt sätt, och jag har haft ett beteende som har kunnat uppfattas som hotfullt på olika sätt. Och det har jag aldrig förstått eller haft anledning att reflektera över överhuvudtaget. Aldrig problematiserat, om man säger så.

En annan brukare beskriver att en sak han har tagit med sig från samtalen, vilket har gjort skillnad, är en bättre förståelse för ”vad mitt våld/ilska gör med de runt omkring mig”. Ett tredje exempel är en person som beskriver att han upplever att insatsen har bidragit till att han idag börjar få kontroll och styrmedel för att inte tappa greppet i situationer där han tidigare har utövat våld:

Så man börjar märka... eller man börjar få styrmedel för att kunna få ett bättre liv helt enkelt. Alltså rent så att man har kontroll, eller får mer kontroll... fundament för att inte tappa greppet.

Vissa brukare beskriver att de har utvecklat strategier som till exempel att ”backa undan”, ”reflektera” och ”tänka efter” mer för att undvika att använda våld:

Jag har nog backat undan och haft väldigt mycket tid att reflektera och försöka att inte hamna i samma fällor igen.

Jag kommer på mig själv med att gå ut med soporna eller så när jag blir arg eller att jag tänker efter.

Några personer beskriver att de har fått hjälp att utveckla strategier för att hantera svåra känslor ”att göra något konstruktivt”. Andra efterlyser ännu mer av konkreta verktyg för att förebygga och förhindra våld, utövar att ”räkna till tio”:

Det hade varit bra med praktiska verktyg. Men det hade min samtalsperson svårt att komma med tror jag. Sådana här klassiska saker som att sätta sig ner och räkna till tio och så där.

En del av de intervjuade som har haft kontakt med RVC utifrån våldsutövande efterlyste möjligheten att ha samtal som par. Det kan dels förstås utifrån att flera av dem fortfarande levde tillsammans med den person som varit utsatt för våld och de ville ”rädda relationen”, dels utifrån att flera av de intervjuade menade att våldet hade varit ömsesidigt och att båda behövde hjälp:

Jag tycker det hade varit skönt om det fanns att man kunde gå i par /.../ Båda vi sa att man skulle behöva parterapi med någon som är insatt om det har varit våld eller kränkningar med i ett förhållande. Om man nämner det i vanlig parterapi så säger de bara att ”det här kommer inte gå”. De backar ur det, för de kan inte hjälpa riktigt med det.

De intervjuade pekar på att det är svårt att någonstans få hjälp som par med att prata om våldet i gemensamma samtal.

Barnperspektivet vid insatser mot våld i nära relation

I den fortsatta framställningen delas presentationen inte upp på motsvarande sätt som ovan med särskilda avsnitt för våldsutsatta och våldsutövare, utan det anges i texten vilka det gäller. Det är i första hand våldsutsatta mödrar som tar upp barnperspektivet i intervjuerna. Det kan bero på att det är fler mödrar (29) än fäder (8) med minderåriga barn som är intervjuade och att alla mödrar bor tillsammans med sina barn vilket inte alla intervjuade fäder gör. Det är alltså fler utsagor om barnperspektiv från våldsutsatta än från våldsutövare och fler från kvinnor än från män.

Det är en stor variation i hur intervjuade brukare beskriver hur barnperspektivet har tagits hänsyn till i samband med att de har fått insatser på grund av erfarenheter av våld i nära relation. Flera brukare som har haft kontakt med RVC utifrån våldsutsatthet beskriver att deras barn har ”ramlat lite emellan stolarna”. Det är få som beskriver att deras barn har fått någon insats medan ett flertal menar att det hade behövts: ”det stödet som jag fick, det kan jag tänka mig att barnen också skulle behöva”. I de flesta fall har barnens situation och behov utretts på socialtjänstens enheter inom barn och unga, men för flera intervjuade har det varit en besvikelse att det inte har lett till stödinsatser för barnen. Några barn har dock fått insats i form av Trappan-samtal och familjebehandling via socialtjänsten eller samtalskontakt via Barn- och ungdomspsykiatri (BUP). Flera våldsutsatta mammor beskriver att det har varit svårt att få insatser till barnen och att de har behövt kämpa mycket för det under en tid då de själva inte har mått bra. Ett exempel är att barnet nekades kontakt med BUP för att det inte gick att garantera att barnet befann sig i ett tryggt hem hos den andra föräldern, vilket den intervjuade mamman upplevde som ”något slags moment 22”. Flera intervjuade tar upp att det behövs ett mer samordnat stöd så att både barn och vuxna får relevant hjälp:

Jag hade önskat att det hade flätats ihop på något vis för barnen mår dåligt också. Och så blir man inte hörd på Barn[enheten] och så får man själv hjälp med att prata och mycket av ens eget prat är att man är orolig för sina barn. Hur ska jag lösa det här? Jag skulle önska att man kunde få något sammanhängande stöd både för barnen och för mig. Att allt hänger ihop mer på något sätt. Det behöver vara ett flöde och ett samarbete mellan de olika delarna som ska ge stöd.

Några av de intervjuade beskriver att det stöd de har fått från behandlarna på RVC även har haft betydelse i ett barnperspektiv. En kvinna beskriver att samtalskontakten har hjälpt henne att få sin energi och ork tillbaka och att hon har hittat tillbaka till sig själv, vilket även har betydelse för hennes roll som mamma:

Det som hände eller det som jag gick igenom, det är klart att det påverkade mig som mamma. Jag hade inte samma lust, samma ork, jag mätte inte psykiskt bra. Så det där med RVC, det har hjälpt mig på det sättet att jag har fått min energi tillbaka, min ork tillbaka /.../ Jag har fått mig tillbaka, har hittat mig tillbaka igen. Jag är den mamma som jag brukade vara, aktiv med barnen, glad och sånt. Så jag har fått tillbaka den där. Det är jag så tacksam för.

Flera intervjuade våldsutsatta kvinnor beskriver att behandlaren vid RVC har hjälpt dem i hur de som föräldrar kan prata med sina barn om våldet och den situation de lever i:

Vi pratade mycket om barnen. Det var ofta vi kom in på hur jag skulle kunna hjälpa dem i det här och så /.../ Och jag fick lite tips och råd och jag berättade lite hur saker var och saker som hade hänt och hur de hade reagerat, fick lite hjälp med hur jag skulle kunna prata med dem.

Ett problem som framkommer ur ett barnperspektiv är att det inte är möjligt att inleda en samtalskontakt vid RVC för den som har yngre barn som ännu inte går på förskola och där den våldsutsatta inte heller har någon som kan vara barnvakt under tiden hen är på samtal. I materialet finns exempel på att rutiner som innebär att yngre barn inte kan följa med till RVC fått som konsekvens att socialtjänstens stöd förblivit oåtkomligt för vissa våldsutsatta, och att de i stället fått vända sig till civilsamhällesorganisationer i en situation där de behövt stöd på grund av utsatthet för våld. Att bli utsatt för våld påverkar ens hälsa och det finns risk att föräldraskapet påverkas

negativt. Därför är det viktigt att snabbt få hjälp, såväl för den utsattas egen skull som för barnets skull. Det behövs en flexibilitet för att möta dessa personers behov.

Hur kan verksamheten förbättras?

Både våldsutsatta och våldsutövare som intervjuats tar upp att det finns behov av att förbättra *informationen* om RVC:s verksamhet så att de som behöver hjälp vet vart de kan vända sig. Många av de intervjuade kände inte till att RVC fanns utan fick kontakt via andra delar av socialtjänsten. Ett annat behov av förbättring handlar om att minska väntetiderna för att få en samtalskontakt. De flesta intervjuade brukare har upplevt att de snabbt har kunnat få kontakt med en behandlare, vilket de har uppskattat mycket. Men några våldsutsatta brukare tar upp problem med långa *väntetider*, vilket har upplevts som svårt i en utsatt situation. Det är viktigt att få rätt stöd i rätt tid:

Det kändes som jag pausade mitt liv och inväntade det [stödet], för jag visste inte riktigt vad jag skulle göra eller hur jag skulle hantera mina känslor. Just det att jag aldrig hade pratat med någon innan, och helt plötsligt var det som att allting kom över mig, så jag mädde jättejättedåligt.

Jag hade behövt mer stöd där i början, just när det var värst, när mycket hände. För att när jag väl började på det här [RVC], då hade det värsta hänt så att säga, under det här första halvåret då. Bemötandet det var bra så, men det var mer att jag kanske hade önskat få in det här tidigare då /.../ det var kö för att få komma dit.

Ett tredje behov av förbättring, som framträder i intervjuerna, är möjligheten att erbjuda *kontinuitet* i kontakten till personer som behöver flytta för att byta bostad. I dagsläget måste brukare byta RVC-kontakt i samband med flyttning till en ny stadsdel, vilket kan kännas ”som att man får börja om på nytt”, eftersom kontinuiteten med behandlaren har så stor betydelse.

Ett fjärde behov, som framförts av några brukare, såväl våldsutsatta som våldsutövare, vilket redan framgått ovan, är möjligheten att få *parsamtal* för dem som vill när de fortfarande lever tillsammans och planerar att fortsätta leva tillsammans. Deras önskemål är att få den hjälpen från RVC eftersom personalen där har god kunskap om våld i nära relation. De uttrycker att det finns behov av att starta med individuella samtal och att i ett senare skede övergå till gemensamma samtal om/när det är möjligt.

Slutligen tar några brukare upp behovet av en mer *långvarig stödkontakt*:

Det slutar ju inte [våldet]. Han är ju på mig. På det sättet hade det varit skönt att ha lite längre [samtalskontakt]. Men jag vet ju inte hur länge han kommer att hålla på /.../ ibland känner jag att jag skulle behöva lite råd och stöd.

De som tar upp behovet av en långvarig stödkontakt är våldsutsatta kvinnor med barn där våldet har fortsatt även efter att de har separerat från våldsutövaren.

Hur kan samhällets stöd i bredare bemärkelse förbättras?

I synnerhet i intervjuerna med våldsutsatta brukare finns flera exempel på hur intervjupersonerna beskriver att såväl stödet från RVC som stödet från socialtjänsten som hehet fungerat mycket bra. Förutom att insatsen från RVC varit till hjälp har även de enheter som arbetar med myndighetsutövning fungerat som ett stöd: under tiden som intervjupersonen stått i kö till RVC har handläggaren vid RVT hållit kontakt och stöttat, handläggarna på RVT respektive barnenheten har pratat ihop sig för att hitta ett lämpligt stöd för barnet, för att ge några exempel på sådant som beskrivs som bra. Det finns dock även en rad exempel på att insatserna inte har hållits ihop av handläggare på olika enheter, och det finns också beskrivningar av vad som saknats i samhällets stöd. Följande avsnitt handlar om stödbehov hos brukare som har framkommit i intervjuerna, vilka inte är direkt relaterade till verksamheten vid RVC utan till andra delar av socialtjänsten och andra

samhällsaktörer. Avsnittet handlar främst om behov hos våldsutsatta. I de fall det gäller våldsutövare anges det i texten.

Ekonomisk hjälp

Några våldsutsatta brukare beskriver att det har varit svårt att få ekonomisk hjälp i samband med uppbrott från en relation där de har varit utsatta för våld. De beskriver att det har funnits bristande förståelse och kunskap om våld i nära relation hos socialsekreterare inom enheter som arbetar med försörjningsstöd.

Stöd i samband med barns umgänge

Ett återkommande tema i intervjuerna är behov av stöd i samband med barns umgänge med en förälder, vilket tas upp av både våldsutsatta och våldsutövare. Det kan till exempel handla om stöd i samband med överlämningar för att dessa ska ske på ett tryggt sätt för barnet och/eller för att den våldsutsatta inte ska behöva träffa den person som har utsatt hen för våld.

Jag skulle vilja att socialtjänsten hade kunnat hjälpa till med umgängesstöd. Åtminstone, om man inte hade kunnat hjälpa till med umgängesstöd, så hade man åtminstone kunnat hjälpa till med umgängesstöd under överlämningar av barnet fram och tillbaka. För det är jättejobbigt att behöva vara i såna situationer. Och där blir det inte bra för barnet. Jag har ringt dem jättemånga gånger och bett om det och de säger att de hjälper inte till med det förutom om domstolen beordrar någonting.

Stöd och avlastning som förälder

Det finns våldsutsatta som tar upp behov av att få hjälp med stödfamilj till barnen då man är ensamstående förälder och mår dåligt efter att ha varit utsatt för våld. Det kan handla om behov av att få ”andrum” där man har tid för sig själv för återhämtning och möjlighet att tänka igenom allt man har varit med om för att också kunna ”vara en bättre förälder till sina barn”, som en av de intervjuade uttrycker det.

Jag ansökte om stödfamilj och från början fick jag bara höra att jag mådde för bra. Jag förstår att resurserna är väldigt begränsade, men det blir ett slag i ansiktet när man bara ”jag håller på att drunkna”.

Som framgår av exemplet ovan har intervjuade som beskriver ett behov av att få hjälp med stödfamilj dock upplevt att det har varit svårt att få gehör för det.

Hjälp med bostad

Flera intervjuade våldsutsatta beskriver att det finns ett behov av att snabbt få hjälp med bostad för att kunna lämna en relation där partnern utövar våld. Det kan handla om att få förtur i bostadskön. En våldsutsatt kvinna berättar att hon försökte få hjälp med förtur i bostadskön men fick avslag med motiveringen att hon inte hade bött i skyddat boende. Då bedömdes det inte finnas behov av förtur i bostadskön. Det har inneburit att denna brukare har behövt flytta relativt långt från den plats där familjen tidigare bodde, vilket i förlängningen kan påverka var barnen får sitt boende eftersom en vårdnadstvist pågår. I de fall våldsutsatta som har barn får hjälp med boende behöver det också vara anpassat så att det blir bra för barnen. En våldsutsatt kvinna beskriver att hon fick så kortsiktiga biståndsbeslut att hon under en period var tvungen att flytta varje vecka mellan olika hotellhem tillsammans med sina barn. Det upplevdes som mycket pressande och det var svårt att få vardagen att fungera med barnen.

Juridisk hjälp

Några våldsutsatta brukare tar upp behovet av att få juridisk hjälp till exempel om man är utsatt för ekonomiskt våld som kan fortsätta även efter separationen från våldsutövaren. Flera av de intervjuade våldsutsatta brukarna har haft stora omkostnader för juridisk hjälp, men alla har inte ekonomiska förutsättningar att anlita en jurist.

Traumabehandling

De våldsutsatta brukarna återkommer till att de har haft behov av att få behandling för symptom på posttraumatisk stress(PTSD). Det finns också de som har fått traumabehandling eller vid intervjutillfället står på väntelista för att få sådan behandling. För flera brukare har det dock varit ett problem att det har varit lång väntetid för att få tillgång till traumabehandling. En kvinna säger till exempel att hon fick vänta i två år: ”Jag fick kämpa i två år för att få PTSD-behandlingen”. Frågan om behandling för symptom på PTSD diskuteras mer ingående i kapitel 6.

Resultat från RVC:s brukarundersökning

Detta avsnitt bygger på de brukarundersökningar som har genomförts vid RVC:s olika enheter avseende år 2020. I tabellen (tabell 27) nedan framgår antal enkätsvar och antal ärenden som ingick i urvalet. Diskrepansen mellan antal enkätsvar och antal ärenden i urvalet beror på att många enkäter är tomma, då klienter inte har svarat på enkäten. Det kan bero på att de inte gick på fem eller fler samtal, att de inte ville fylla i brukarenkäten, att de uteblev från avslutningssamtalet (när enkäten fylls i), att de avbröt samtalen och brukaruppföljningen inte kunde genomföras, eller att de fortfarande är pågående. Totalt har 238 brukare svarat på enkäten, varav 211 våldsutsatta och 27 våldsutövare.

Tabell 27. Antal enkätsvar (antal ärenden i urvalet).

Enhet	Våldsutsatta	Våldsutövande	Samtliga
RVC Innerstad	64 (185)	13 (27)	77 (212)
RVC Väst	85 (223)	9 (21)	94 (244)
RVC Sydost	21 (174)	4 (33)	25 (207)
RVC Sydväst	41 (127)	1 (5)	42 (132)
Totalt	211 (709)	27 (86)	238 (795)

Upplevelser av bemötande

I brukaruppföljningen har brukare fått svara på en fråga om hur de har upplevt bemötandet vid RVC. Som framgår av tabellen nedan svarar brukare i hög grad att de är ganska nöjda eller mycket nöjda med bemötandet, det gäller såväl brukare som har haft kontakt utifrån våldsutsatthet som våldsutövande. I öppna svar nämns positiva upplevelser som att behandlaren har varit vänlig, respektfull, lugn, lyhörd, följsam, tillgänglig, stödjande, förstående, kunnig, kompetent och klok.

Tabell 28. Andel som är ganska nöjd/mycket nöjd med bemötandet (%).

Enhet	Våldsutsatta	Våldsutövare
RVC Innerstad	100	100
RVC Väst	93	100
RVC Sydost	100	100
RVC Sydväst	100	100

Nöjdhet med insatsen

En annan fråga i brukarenkäten handlar om nöjdhet med insatsen. Tabellen nedan visar hur stor andel brukare som har svarat att de är ganska nöjda eller mycket nöjda med den insats de har fått vid RVC. Resultaten visar sammantaget en hög brukarnöjdhet.

Tabell 29. Andel som är ganska nöjd/mycket nöjd med insatsen (%).

Enhet	Våldsutsatta	Våldsutövare
RVC Innerstad	100	92
RVC Väst	94	100
RVC Sydost	100	100
RVC Sydväst	100	100

Det finns dock brukare som även beskriver att de har upplevt vissa negativa inslag i insatsen, det gäller såväl våldsutsatta som våldsutövare (se tabell 30).

Tabell 30. Andel som har upplevt negativa inslag i stödet/insatsen (%).

Enhet	Våldsutsatta	Våldsutövare
RVC Innerstad	2	15
RVC Väst	6	11
RVC Sydost	10	0
RVC Sydväst	10	0

Av öppna svar i enkäten framkommer några aspekter som har upplevts vara negativa. En brukare beskriver att hen upplevde väntrummet som utelämnande. En annan brukare, som har haft kontakt utifrån våldsutsatthet, beskriver upplevelsen att det var en lång process med mycket upprepningar innan samtalskontakten väl kom igång. En tredje (våldsutsatt) brukare beskriver att hen fick möta en personal som hade ”vissa härskarbeteenden”. Flera brukare tar upp att det tog tid och var svårt att hitta rätt hjälp, varför de menar att verksamheten behöver bli mer synlig så att personer som behöver stöd enklare hittar dit.

Vad var hjälpsamt i kontakten med RVC?

I brukaruppföljningen finns öppna svar där brukare kan beskriva vad de upplevde som hjälpsamt i kontakten med RVC. Brukare som har haft kontakt utifrån våldsutsatthet lyfter fram att det har varit hjälpsamt att få stöd, att bli lyssnad på, trodd och bekräftad i sina upplevelser, tankar och känslor. Det har varit hjälpsamt att skuld- och skamkänslor med tiden har minskat och att ansvaret för våldet har förflyttats dit där det hör hemma, det vill säga hos våldsutövaren. Många brukare lyfter fram att det har varit betydelsefullt att få ökad kunskap om våld i nära relation, förståelse för våldets konsekvenser och att få ett språk för vad man själv har varit med om. Flera brukare beskriver att de har fått hjälp med att ta sig ur en våldsamt relation och att de har fått verktyg och strategier att hantera sin situation och kommunikationen med våldsutövaren. Några brukare nämner att de har fått stöd i kontakten med myndigheter, stöd i rättsprocesser och vårdnadsprocesser. En brukare beskriver att hon var så rädd för våldsutövaren att hon var nära att ge upp sitt barn i samband med en vårdnadstvist. Behandlaren stöd var avgörande för att hon vågade ”ta den fighten”.

Brukare som har haft kontakt med RVC utifrån våldsutövande lyfter fram att det har varit betydelsefullt att de snabbt har fått en samtalskontakt. Det har varit betydelsefullt att behandlaren har bemött dem på ett sätt som inte har varit stigmatiserande eller dömande. Det har varit hjälpsamt att få ökad kunskap om våld i nära relation. Några brukare formulerar på olika sätt att samtalskontakten har bidragit till insikt om det egna beteendet. En skriver i sin utvärdering att behandlaren har hjälpt honom att ”inse” att han har varit psykiskt våldsamt mot den kvinna han har en relation med. En annan skriver att behandlaren har ”väckt mig på ett bestämt och respektfullt sätt”. En tredje skriver att behandlaren har gett feedback som fått honom att ”tänka till”. Vidare

framkommer att det har upplevts som hjälpsamt att behandlaren har förmedlat hopp om att beteenden går att förändra. Flera brukare beskriver att samtalskontakten har bidragit till att de har börjat utveckla strategier för att kontrollera sina känslor och hantera situationer utan att kränka andra.

Förslag till förbättringar

I brukarenkäten finns öppna svar där brukare kan ge förslag till förbättringar av RVC:s verksamhet. De flesta förslag till förbättringar kommer från brukare som har haft kontakt utifrån våldsutsatthet. De förslag till förbättringar som tas upp är sammantaget:

- Att förbättra synligheten från RVC:s sida så att det blir lättare att hitta fram till rätt hjälp;
- Att inledningsvis tydliggöra vilken hjälp man kan få från RVC för att minska känslor av osäkerhet;
- Att ge möjlighet till längre insatstid vid behov;
- Att erbjuda mer flexibla tider för samtal;
- Att inte behöva byta RVC-kontakt vid flyttning;
- Att väntrummen förbättras utifrån integritetsaspekter;
- Att mer stöd ges i samband med placering på skyddat boende;
- Att socialtjänstens stöd blir mer sammanhållet;
- Att stöd även ges till barnen;
- Att det ges möjlighet till samtal tillsammans som familj i de fall man vill fortsätta leva tillsammans.

Sammanfattning

Sammanfattningsvis är såväl intervjuade brukare som de brukare som besvarat RVC:s brukarundersökning överlag mycket nöjda med det stöd och det bemötande de har fått av behandlarna vid RVC. När det gäller innehållet i interventionen beskriver de intervjuade personerna psykoedukativa, stödjande och rådgivande inslag. I intervjuerna betonas särskilt betydelsen av att behandlarna har så god kunskap om våld. Brukare som har haft samtalskontakt utifrån våldsutsatthet beskriver att den bland annat har bidragit till att de har förstått att de inte är ensamma i sin situation, att de har blivit stärkta som personer och fått stöd att lämna en våldsam relation.

Brukare som har haft kontakt utifrån våldsutövande beskriver bland annat att de har fått en ökad förståelse för hur deras beteende påverkar andra personer och att de har fått hjälp att hitta strategier för att inte använda våld. Några av dem som har haft kontakt utifrån våldsutövande har dock upplevt att våldet har varit ömsesidigt vilket har gjort att det har varit svårare att ta till sig hjälpen.

Några brukare efterfrågar mer hjälp med konkreta verktyg för att hantera svåra känslor. Det finns brukare, såväl våldsutsatta som våldsutövare, som efterfrågar möjligheten till gemensamma samtal för par som vill fortsätta leva tillsammans. Flera våldsutsatta mödrar tar upp att det har varit svårt att få relevant stöd till barnen och efterfrågar därför ett mer sammanhållet stöd som även inkluderar barnen. Även i brukarundersökningen lämnas en rad förslag på förbättringar av verksamheten, som pekar i samma riktning och bland annat handlar om hur verksamheten kan bli mer synlig och lättillgänglig och hur stödet till våldsutsatta kan bli mer sammanhållet.

4. Behandlare och chefer om RVC

I det här kapitlet redovisas de intervjuer som har gjorts med behandlarna och cheferna vid stadens fyra olika RVC. Dessutom redovisas resultaten från den enkät om förutsättningar för samverkan som såväl chefer som behandlare har fått fylla i. I fokus står frågor som:

- I vilken grad bedömer personal och chefer vid RVC att insatserna motsvarar brukarnas behov och att de varit tillräckliga?
- Vad anser de är resultatet av RVC:s insatser sett ur ett barnperspektiv? Har den specifika RVC organisationen betydelse för resultatet av insatserna?
- Vilka för- och nackdelar menar de att olika organisatoriska lösningar har för RVC?
- Vilken betydelse har organisationsformen sett ur behandlares perspektiv?
- Vilken betydelse har organisationsformen för samarbete med övriga delar av socialtjänsten?

Det första avsnittet handlar om organiseringen av RVC. Därefter följer ett avsnitt med rubriken Det professionella arbetet som handlar om verksamheten vid RVC och de insatser som erbjuds. Här är det framförallt behandlarnas erfarenheter som ligger till grund för analysen, men också intervjuerna med chefer. Samverkan står i fokus för kapitlets tredje avsnitt. Sedan följer ett avsnitt som handlar om vilka utvecklingsbehov behandlarna och cheferna ser i verksamheten. Kapitlet avslutas med ett avsnitt som handlar om pandemins påverkan på verksamheten.

Fördelar och utmaningar med organiseringen av RVC

I intervjuerna med chefer vid RVC fick de svara på två frågor som handlade om fördelar respektive utmaningar med den nuvarande organiseringen av RVC. En fördel som nämns av några är att behandlingsarbetet värnas i och med att RVC enbart arbetar med behandling och myndighetsutövningen och andra insatser handläggs på separata enheter. En av cheferna uttrycker det på följande sätt:

Fördelen som jag ser det är att behandlingen blir värnad. Alltså, att den står i fokus hela tiden i vår verksamhet. Att det akuta sköts någon annanstans, att det inte tar över. Vilket det lätt gör, är min erfarenhet från tidigare arbetsplatser. Och det tänker jag är en jättestor skillnad här. Att det är sådana processer vi är i och har tid för och kan prioritera. (Chef, RVC B)

Som framgår av citatet ovan anser denna chef att en uppdelning mellan RVC och myndighetsutövning vid RVT skapar goda förutsättningar för behandlarna vid RVC att fokusera på behandlingsarbete och att detta inte riskerar att prioriteras bort av akuta händelser som måste lösas i andra ärenden. En av de andra cheferna resonerar på liknande sätt och säger att en av fördelarna är att arbetet blir mer renodlat.

Som beskrivits tidigare i rapporten är ett av stadens RVC samorganiserat med RVT, vilket skiljer sig från resterande RVT och RVC. I intervjun med den chefen framträder en något annorlunda bild vad gäller denna renodling av behandlingsarbetet. Chefen kan dock se att det är en utmaning för dem att det akuta ibland tar över och att behandlarna vid RVC kan behöva gå in och arbeta med akuta ärenden. I semestertider arbetar dessutom alla med allt, säger chefen. Hen poängterar att även om det kan vara en utmaning att behandlarna inte riktigt får det lugn de önskar, så är det viktigt att våldsutsatta får stöd i just det akuta och det är då de behöver fångas upp.

Behandlarnas beskrivningar av möjligheter i arbetet varierar i relation till hur de är organiserade i olika delar av staden. När RVC sitter ”under samma tak” som RVT blir det snabbare ingångar för brukarna, bättre samverkan och mer tidseffektivt för personalen. I en dialog mellan intervjupersonerna beskrivs å ena sidan fördelarna med denna organisering både ur ett klientperspektiv och ett personalperspektiv:

Man spar otroligt mycket tid. Och allt är dagsfärskt. Man får reda på vad som har hänt så man är mycket mer uppdaterad i klientärenden. Och det blir som du säger också en helt annan helhetssyn kring klienten som är väldigt värdefull. Så jag tror att det är oerhört värdefullt att sitta tillsammans.

Sedan kan vi ibland påbörja samtalsbehandling parallellt med utredningen så att vi kan komma in ibland direkt. Och det kan man ju inte göra annars på samma sätt.

Precis, det är snabbare ingångar i verksamheten här och det är en stor fördel. Klienten behöver inte vänta lika länge. Det är stor skillnad. (Behandlare)

Å andra sidan lyfter personalen även fram att det kan finnas vissa utmaningar med att samla RVT och RVC under ett och samma tak. Dessa handlar dock främst om ett personalperspektiv då det kan uppstå en otydlighet i rollerna mellan socialsekreterare och behandlarna. Ur ett brukarperspektiv framträder dock inga nackdelar i personalens beskrivningar: ”Just som du säger X att för klienten är det nog bara fördelar men för oss kan det bli lite rörigt ibland” (Behandlare).

Några av cheferna lyfter fram att det är bra att det finns fyra RVC, dels för att det underlättar för behandlarna vid RVC att bara behöva förhålla sig till och samverka med ett begränsat antal stadsdelsförvaltningar, dels för våldsutsatta som av säkerhetsskäl kan ha svårt att besöka en verksamhet i sin egen stadsdelsförvaltning. En av cheferna lyfter fram att det är en styrka att det finns samlad kompetens kring våld i nära relation eftersom det är svårt att arbeta med dessa frågor på egen hand.

En uttalad tanke med RVC är att det ska se lika ut över staden och detta lyfts fram av några av cheferna. De beskriver utbildningsåtgärder, möten och andra insatser för att få en likriktning i arbetet. En utmaning som lyfts fram av flera av cheferna är dock att de olika stadsdelsförvaltningarna arbetar på olika sätt. Även om det bara är tre eller fyra stadsdelsförvaltningar man samarbetar med så skapar det ibland svårigheter. Dessutom har invånarna i de olika stadsdelsförvaltningarna olika behov, vilket också skapar utmaningar. Så här uttrycker en av cheferna det när hen svarar på frågan vad som är svårigheterna eller utmaningar med RVC:s organisering:

Det är väl att RVC arbetar mot flera olika relationsvårdsteam. Och de jobbar ju inte identiskt eftersom det blir olika naturligtvis. Så att få ihop det att de olika förvaltningarna ska jobba lika när det kommer till RVC, det tänker jag är den största utmaningen. De har olika behov. De är olika stora. De har olika ärendeflöden, allt sådan påverkar deras vardag. (Chef)

För att få de fyra olika RVC att arbeta lika och att få samarbetet med stadsdelsförvaltningarna att fungera krävs en hel del möten. En av cheferna lyfter fram detta som en utmaning. De många olika styrgrupperna och arbetsgrupperna på olika nivåer gör att det blir ”trögrörligt” och ”långsamt”.

Likriktningen som diskuterats ovan beskrivs av några av cheferna som positiv, men i synnerhet en av cheferna lyfter också fram ett mer kritiskt perspektiv.

Att komma på behandling på RVC, det ställer ganska höga krav på den enskilde personen. Vi har inte resurser i dag att åka ut i stadsdelarna. Utan vi tar emot besök här, i framförallt individuell form, där man sitter en timme och samtalar med sin behandlare. Och jag tänker att vi ställer ganska höga krav på funktionsförmåga. Att klara av det. Där har du en sällning. /.../ Jag tänker att vi skulle behöva titta mycket mer på en insatskedja, en öppenvård liksom...för våldet. Där man kan göra olika saker beroende på behoven. Nu är vi lite där, tycker jag, att klienterna ska passa in i insatserna snarare än att vi kan anpassa insatserna till klienterna. (Chef)

Invånarna i de olika stadsdelsförvaltningarna har olika behov och chefen anser att det kanske är väl högt ställda krav för att kunna ta del av behandlingsinsatserna på RVC.

Det professionella arbetet

Intervjutemat om det professionella arbetet fångar ett antal olika aspekter, däribland behandlarnas beskrivningar av brukargrupperna, de insatser som erbjuds och de arbetsmetoder som används. Vidare fångar temat även personalens kunskapsbas i arbetet med våld, deras erfarenheter av vilka insatser som fungerar bäst för de brukare de möter, vad dessa insatser förväntas leda till samt om de upplevs som tillräckliga i relation till brukarnas behov. Även behandlarnas erfarenheter av insatserna sett ur ett barnperspektiv behandlas såväl som utmaningar respektive möjligheter i arbetet på stadens RVC.

Brukarna

En gemensam beskrivning från behandlarna på RVC är att den absolut vanligaste och största gruppen brukare är våldsutsatta kvinnor som är föräldrar samt våldsutövande män. I majoriteten av fallen handlar det om partnervåld. Utöver det beskriver personalen att de även möter brukare som lever i samkönade relationer, föräldrar som blir utsatta för våld av sina vuxna barn (inte sällan en mamma som blir utsatt av sin vuxna son) samt syskon som blir utsatta för våld av syskon. Samtliga RVC beskriver att det även förekommer kvinnliga våldsutövare och manliga våldsutsatta men att dessa fall är jämförelsevis få. Två grupper av brukare beskrivs som särskilt sårbara av personalen på två av stadens RVC: våldsutsatta brukare som är hemlösa och hbtq-personer där det också finns en hedersproblematik. I citatet nedan resonerar en av behandlarna om att de har svårt att nå bland annat personer med hedersproblematik:

En grupp som vi verkligen inte når är ju hbtq-gruppen där det också finns en hedersproblematik. Inte alls. Jag har haft något sådant ärende, en man som var våldsutsatt av en kvinna men som egentligen var homosexuell. Det var ändå förväntat av honom att han skulle vara gift med en kvinna och så där. Så att det finns ju såklart, det finns grupper som vi inte når här och som socialtjänsten kanske inte når överhuvudtaget. (Behandlare, RVC D)

Stödsamtal

RVC arbetar framförallt med stödsamtal, antingen individuella samtal eller i gruppverksamhet. Behandlarna på samtliga RVC beskriver att det finns verksamhetsmål som handlar om att få möjlighet att bearbeta och få en förståelse för våldets mekanismer och konsekvenser och i förlängningen leva ett liv fritt från våld. Flera intervjupersoner beskriver samtidigt att målsättningen måste anpassas efter var varje brukare befinner sig när den kommer i kontakt med RVC. En intervjuperson förklarar varför det är viktigt:

/.../ det handlar ju om vem man möter och vilken fas i det här förloppet de är i. Är det någon med starka påslag som sitter med mycket ångest eller traumapåslag i rummet då blir det en lite annan navigering och stabilisering. Då kanske målet blir att någonstans hitta ett litet lugn. Men de som kanske har levt utan våld under en längre tid där tycker jag att det kan vara lite annat, så det är var personen befinner sig också när de kommer (Behandlare, RVC B).

Gemensamt för personalen på alla RVC är också att de beskriver olika målsättningar beroende på om brukarna är våldsutsatta eller våldsutövare. Vad gäller förväntad förändring för våldsutsatta nämner personalen att arbetet i stor utsträckning handlar om att få brukaren att förstå vad det är den har varit med om, hur våldet har påverkat den utsatta men också att hjälpa till att blicka framåt. Flera intervjupersoner nämner att en viktig del i den förväntade förändringen i arbetet med våldsutsatta är att hantera brukarens känslor av skuld och skam för det våld de varit utsatta för.

/.../ det här med skulden, att lyfta skulden från den utsatta till den som utövar våldet, för de bär ju på otroligt mycket skuld, och skam också för det de har varit utsatta för. Jag tycker att det är mycket jobb kring det. (Behandlare, RVC A)

Vad gäller förväntad förändring för våldsutövare beskrivs målet vara att den som använder våld ska ta ansvar för sitt våld och upphöra med det men även att medvetandegöra för utövare att våldet är något som de kan styra över i sina liv. En intervjuperson beskriver hur det sistnämnda är en

viktig del i behandlingen då våldsutövare tenderar att förklara sitt våldsutövande med att de inte kan kontrollera sig, vilket inte stämmer, enligt personalen på RVC.

De upplever att de inte kan kontrollera sig. Sedan är det oftast inte riktigt så enkelt när man pratar med dem. Det är också så att våld ibland är ganska planerat. Det är inte så att det bara sker för att man blir för arg eller kokar över utan det kan vara ganska genomgående och det är väl en del i behandlingsprocessen att det är inte så att du tappar något här som du inte kan kontrollera utan det du gör är nog ganska medvetet för att du inte står ut med dig själv och dina känslor. (Behandlare, RVC D)

Andra intervjupersoner nämner även att en ökad kunskap om olika typer av våld och dess konsekvenser som ett viktigt mål i behandlingen av våldsutövare. Detta eftersom det finns en allmänt låg insikt om att också psykiskt och latent våld är just en form av våld. En intervjuperson beskriver hur det kan se ut i kontakten med våldsutövare:

Alla vet ju att fysiskt våld är fel och det kanske är det man tänker är våld, men till exempel det här med det emotionella våldet, till exempel tystnad, att straffa någon med tystnad hur det kan påverka en hel familj, alltså att synliggöra det här lite mer, subtila vill jag inte kalla det, men det här man inte tänker är våld utan mer något sätt att kommunicera eller inte kommunicera. Hur pratar man med varandra och hur påverkar det den andra. Så att bredda det, vad som är våld ändå. (Behandlare, RVC D)

Under intervjuerna ställdes även frågan om vilken typ av insatser som fungerar bäst för brukarna enligt personalens erfarenheter. I likhet med beskrivningen i föregående avsnitt talar behandlarna om att det beror på brukarens individuella behov och process där individuella insatser fungerar bäst för några och för andra är gruppverksamheten väldigt hjälpsam. En intervjuperson beskriver sina upplevelser av för- och nackdelar med individuella insatser respektive insatser i grupp på följande sätt:

Jag tänker att det kan vara bra att gå i alla fall en period individuellt, men en del har kommit hit med önskan att vilja gå i grupp direkt och då har de fått göra det och det har liksom blivit bra. Men då kanske man också får ha några individuella uppföljningar parallellt. Vi har haft lite olika lösningar. Men det blir inte så bra att börja i grupp om det är en jättekrisig situation så klart om man inte alls har fått sätta ord på det man har varit med om. Då kanske det är bättre att gå individuellt först. Men vi har alltid bedömningssamtal innan där vi pratar om just de sakerna. Innan man får besked om man kan börja eller inte. (Behandlare, RVC D)

Ett gemensamt arbetssätt på flera RVC verkar vara att inleda med enskilda samtal och därigenom bedöma dels om brukaren kommer att vara hjälpt av gruppverksamhet, dels för att få mer kunskap om de olika gruppdeltagarnas behov och process. En intervjuperson beskriver sin upplevelse av detta arbetssätt på följande sätt:

/.../ först gick man enskilt för att bli lite terapi-van, för ofta är de här männen och kvinnorna väldigt terapi-ovana, för att skapa en form av trygghetsskapande element innan man kan jobba med behandlingskomponenter. Men det var väldigt bra att börja med enskilda för då lärde man också känna gruppdeltagarna och visste precis lite grann vad alla behövde jobba med och ville jobba med så det var väldigt bra ingång. (Behandlare, RVC C)

Flera intervjupersoner beskriver att inledande enskilda samtal också är ett sätt för personalen att bedöma om en brukare är lämplig i gruppsammanhang, detta framstår som särskilt viktigt i gruppverksamheten för våldsutövare. En intervjuperson på RVC B beskriver det som viktigt att prata med en våldsutövare om vad våld är och vad de kommer till RVC för att få hjälp med. Detta för att undvika grupper med deltagare som förnekar eller förminskar våldet de utövar:

I en grupp för våldsutövare är det också jätteviktigt att man på något sätt har pratat igenom vad är våld, vad är det jag är här för att få hjälp med, så att vi inte får grupper där man förnekar våldet eller att man finner något sammanhang där man stödjer varandra i att man är oskyldigt anklagad för någonting till exempel. Så det tänker jag är viktigt att ha på plats. Att det är en uppriktig vilja till någon slags förändring. (Behandlare, RVC B)

Intervjupersonerna påtalar även att brukarens motiv i hög grad påverkar hur väl insatserna fungerar för individen. I grunden är kontakten med RVC frivillig men intervjupersonerna berättar att de möter brukare, inte sällan våldsutövare, som går med på insatser via RVC därför att det pågår en barnutredning eller vårdnadsprocess, vilket kan fungera som indirekt press eller upplevt tvång att ta emot hjälp för att förändra sitt beteende.

För våldsutsatta beskriver flera intervjupersoner att gruppverksamhet kan var väldigt värdefullt för brukare som brottas med känslor av skuld och skam. En intervjuperson beskriver sina erfarenheter av gruppinsats för våldsutsatta på följande vis:

Jag tänker att det just har varit väldigt förlösande för många våldsutsatta när man berör det här att man fortfarande kan ha varma känslor för personen som har gjort en så illa. För att det är väldigt många som säger det att jag inte kan prata om det här med människor i mitt privata nätverk. För dem är det bara så att den här personen har gjort hemska saker, den här personen är en idiot, bort med den. Slut. Vad glad du ska vara att personen inte finns kvar i ditt liv, liksom. Och sedan så sitter den här våldsutsatta och tänker att fast jag saknar ju hen liksom. (Behandlare, RVC A)

Att få prata om dessa känslor och känna igen sig i andra våldsutsattas erfarenheter och känslor beskrivs som värdefullt och hjälp i att avlasta skuld och skam.

Stöd i rättsprocessen

Stöd i rättsprocess är en av de insatser som erbjuds på RVC. Intervjutemat fångar dels personalens beskrivningar av hur de arbetar med detta stöd, dels deras uppfattningar om utmaningar och möjligheter med insatsen. Gemensamt för samtliga RVC är personalens beskrivningar av att stöd i rättsprocess beror lite på vilket typ av ärende de har att göra med. Gäller det brottmål arbetar de snabbare, men behandlarna beskriver även att de kan ge stöd i familjerättsprocesser och handlar det om det är de processerna ofta mer utdragna över tid och kommer i vågor under själva behandlingsarbetet. Ytterligare en gemensam nämnare för samtliga RVC är personalens beskrivningar av att stöd i rättsprocess främst handlar om ett psykosocialt stöd, ett slags komplement till målsägandebiträdet i straffrättsprocessen, som kan handla om att prata om hur en rättegång går till rent praktiskt, medföljning till rättegången om det är praktiskt möjligt och att finnas med som ett stöd i pauser. Det kan också handla om mental förberedelse och information kring att den utsatta inte måste sitta i samma rum under rättegången eller att vara behjälplig i kontakten med målsägandebiträde och utredande polis för att, med brukarens samtycke, lyfta och följa upp sådant som brukarna kan oro sig mycket för. På ett RVC beskriver personalen att de upplever en viss otydlighet kring hur stöd i rättsprocessen som insats ska genomföras i praktiken:

Det är en kortare insats som är liksom begränsat i antal gånger man ska träffas. /.../ fem till tio eller någonting sådant. Men eftersom rättsprocesser tar väldigt lång tid så är det svårt att se riktigt hur det går till. (Behandlare, RVC B)

Ytterligare intervjupersoner beskriver liksom i exemplet i citatet ovan att stöd i rättsprocessen är en särskild insats som genomförs då det blir aktuellt med rättsprocesser för de brukare de behandlar.

Insatsernas omfattning

Gemensamt för hur behandlarna beskriver insatsernas omfattning i relation till brukarnas behov är att insatserna för våldsutsatta oftast blir längre än de fem icke-biståndsbedömda samtalen. Flera beskriver att sexmånaders-beslut är vanligt och att kontakter kan vara upp till 1,5–2 år. Insatser för våldsutövare beskrivs generellt som kortare insatser vilket kan bero på att de har blivit uppmanade av socialsekreterare på enheter inom barn och unga att söka hjälp. Cheferna anser att de som får stöd från RVC får det i den utsträckning som behövs. Ytterligare en gemensam beskrivning är att många brukare har fortsatt behov av stöd i form av psykoterapi och traumabehandling som kräver kontakt med andra vårdgivare så som primärvården eller psykiatrin.

Något som däremot varierar mellan olika RVC är behandlarnas beskrivningar av väntetid. På ett RVC upplever behandlarna att de har kort eller ingen väntetid för våldsutövare men upp till tre månader för våldsutsatta. På ett annat RVC är väntetiden på upp till tre veckor. Annat som varierar är ett så pass högt tryck på verksamheten att personalen på RVC känner sig tvungna att avsluta brukare som egentligen behöver längre insatser. På ett av stadens RVC beskriver personalen

insatserna som ”snäva” då alla brukare inte kan tillgodogöra sig samtalsbehandling eftersom de är i behov av praktisk hjälp vid till exempel vårdnadstvister, frågor som gäller boende eller byte skola eller förskola för barnen. Detta härleds av personalen till en övergripande förskjutning i ansvaret för det praktiska stödet mellan RVT, skyddade boenden och RVC, jämfört med hur det var när RVC startade 2018. En intervjuperson beskriver denna förskjutning på följande sätt:

/.../ de här hjälpbehoven har tidigare legat på relationsvårdsteamerna. Alltså tidigare i sitt uppdrag har de haft i sitt inte bara utredningsdelen och bedöma skydd och risk och sådant utan också de här stödfunktionerna. Sedan har det liksom utan att det är uttalat börjat förändrats som vi börjar förstå. Därför har också tänker jag, remitterar de snabbare, att de inte håller i. Efter att ha jobbat ganska många år här och ser att det är en skillnad men då är det ju ett bekymmer för människor behöver hjälp med de här sakerna i ett visst skede och så vidare, men det har tidigare funnits där. Och det är inte sagt att det ska ligga på oss. Men det är en brist och jag tänker att det också är en naturlig fälla att man placerar mindre på skyddade boenden. Man placerar mer till exempel på boenden som hotelljour, lägenhet, olika typer av jourlägenhet där man inte har ett stöd kopplat till boendet. (Behandlare, RVC B)

Den upplevda förskjutningen i ansvaret för det praktiska stödet mellan stadsdelsförvaltningarnas RVT, skyddade boenden och RVC verkar alltså handla dels om att stadsdelsförvaltningarna i en minskande omfattning själva erbjuder praktiskt stöd, dels i mindre utsträckning placerar på skyddade boenden där våldsutsatta fått hjälp med just praktiskt stöd av personalen på boendet. När våldsutsatta brukare inte får det praktiska stödet som de behöver, varken av RVT eller ett skyddat boende, blir det svårt för RVC att genomföra insatser med fokus på bearbetning av våldsupplevelserna. I stället får behandlarna ägna sig åt att ge det praktiska stöd som andra inte ger.

Insatsernas resultat

När det kommer till personalens beskrivningar av hur insatserna på RVC utvärderas och vilka metoder som i så fall används för att utvärdera insatserna, varierar svaren. Det är bara på ett RVC som behandlarna tydligt beskriver hur de arbetar med utvärdering, i form av enkäter till alla som har gått hos RVC, vilket kommer till uttryck i följande citat:

Det här utvärderar vi faktiskt för vi ger enkäter till alla som har gått här. Det är ju just det att de säger att de kan hantera våldsutsattheten på ett helt annat sätt. De kan skapa distans till det och våldsutövarna också att de har andra sätt att hantera svåra situationer. Det är ofta det de beskriver. (Behandlare, RVC D)

Andra intervjupersoner beskriver istället att det är svårt att mäta och utvärdera insatserna när det handlar om våld i nära relationer då det handlar om långa processer. En intervjuperson beskriver denna svårighet med att mäta vad som anses vara en ”lyckad” behandling:

Ja det är ju svårare. Vi pratade igår jag och [chef] om det, om sådana här utvärderingsdokument, där en indikator på en lyckad behandling skulle vara att någon mår bättre. Det är ju inte nödvändigtvis så i våra kontakter att människor mår bättre, men det betyder ju inte att det inte har varit en bra insats. För jag tänker att prata om det här känns ju. Och en del kan ju komma till oss och vara ganska avstängda och bara sitta och lite mekaniskt redogöra för vad som har hänt, och i slutet av en kontakt vara mycket närmare sina känslor, och då tänker jag att det är en bra sak. Jag får upplevelsen av att de också tycker det, även om det är svårt såklart. (Behandlare, RVC A)

Enligt behandlarnas beskrivningar framstår alltså det faktum att både utsatthet för våld och utövande av våld ofta innebär ett långtgående behandlings- och förändringsarbete, som en försvårande omständighet för att mäta och utvärdera insatsernas effekter på ett rättvisande sätt.

På frågan om vilka resultat som behandlarna ser av insatserna på RVC är en gemensam beskrivning att det kan vara svårt att se konkreta resultat då många av deras brukare, såväl våldsutsatta som våldsutövare, befinner sig i långa förändringsprocesser. Därmed upplever behandlarna en stor variation i vad de ser för resultat av insatserna. En intervjuperson uttrycker denna upplevelse på följande sätt:

Väldigt olika skulle jag säga. Jag kopplar det många gånger till att är man i en pågående vårdnadstvist till exempel som är så lång, de flesta tar mer än ett år, då hinner man inte bearbeta så mycket för man är så fylld av det som pågår och det återupprepas. Våldet pågår men på ett subtilare sätt. Så beroende på när insatsen ska avslutas så

tycker jag att det är lite olika, men är det någon som har det där bakom sig eller inte har barn eller inte är i en vårdnadsprocess så tycker jag att ändå att jag kan se resultat av någon sorts lättnad, ett litet mer lugn. Jag tänker... det händer något i rummet när det börjar bli skillnad, att det kommer lite andra frågor, fördjupade frågor. Men också tydliga tecken på att man sover bättre, man äter bättre, man har inte lika mycket ångest. Så det tror jag, och inte den här direkta rädslan, liksom skräcken, den börjar liksom lägga sig. (Behandlare, RVC B)

Faktorer som exempelvis brukarnas individuella omständigheter, familjesituation, pågående familjerättsliga processer och form av våld verkar alltså ha stor betydelse för vilka resultat behandlarna kan se av de insatser som ges via RVC. Samtliga chefer anser att det stöd som RVC ger uppskattas av klienterna. Ett konkret exempel som nämns i en av intervjuerna är att många som gått på fem samtal via ”friytan” därefter ansöker om att få fortsätta. Det blir ett sorts kvitto på att de har fått ett gott bemötande.

Insatserna ur ett barnperspektiv

Vid tidpunkten för intervjuerna ingick det inte i RVC:s uppdrag att arbeta med direkta insatser för barn. Personalens beskrivningar av hur insatserna som ges fungerar ur ett barnperspektiv speglar därför deras upplevelser av hur barnperspektivet tas i beaktandet i de insatser som ges till vuxna våldsutsatta respektive våldsutövare. Flera intervjupersoner framhåller att de i samtal med brukarna adresserar hur barnen drabbas av deras utsatthet för våld eller deras användande av våld. Eller som en intervjuperson uttrycker det: ”att få in barnen i rummet tankemässigt” (RVC A). På andra RVC beskriver personalen hur de medvetet jobbar med psykoedukation kring konsekvenser för barn som upplever våld och vanliga reaktioner så att brukarna kan få syn på och normalisera sina barns reaktioner. En intervjuperson beskriver detta arbete på följande sätt:

Jag tänker att det blir någon form av psykoedukation kring hur föräldraförmågan kan påverkas av våld och att det finns, som vi pratade om senast på handledningen, önskan kring hur den som kommer vill vara som förälder men som kanske inte räcker helt. Det är normala reaktioner också på att vara våldsutsatt och att det påverkar i omsorgen kring barnen och lyfta det och att det också är möjligt att prata med barnen om det som har hänt för att förtydliga och inte ha så mycket hemligheter, att barnen också tål att höra om de är omhändertagna i det, om de märker att mamma eller pappa får hjälp och stöd och att de kan hantera att få hjälp så blir det bättre för barnen och att det finns hjälp även för barnen att få och att det är något gott att gå och samtala med någon och att också få ge hopp och att de inte ska gå och bära på hemligheter. Det är nog det allra viktigaste tänker jag. (Behandlare, RVC B)

Gemensamt för personalen på samtliga RVC är att de beskriver barnperspektivet som viktigt eftersom det kan vara skambelagt för brukarna, oavsett om det handlar om våldsutsatta eller utövare, att erkänna att barnen faktiskt sett och hört våldet. En intervjuperson beskriver hur personalen i sådana situationer behöver vara tydlig med att barnen förstår och upplever mer än de vuxna tror och vill erkänna för sig själva.

/.../ det är otroligt skuldbelagt att tänka att man har gjort något eller varit del av något som har skadat barnet som de älskar över allt annat, så det är jättemånga som säger ”nej barnen sov” eller ”det har bara varit när barnet har varit hos den andra föräldern” eller ”de har inte märkt någonting”. Där får man vara ganska krass i att vår erfarenhet är att barn visst förstår och de visst hör och tänker och läser av stämningar. Och det behöver ni som vuxna göra något med. (Behandlare, RVC A)

I flera av intervjuerna beskriver personalen en frustration över att inte ha så mycket att erbjuda barnen då personalen upplever att det kan se väldigt olika ut i de olika stadsdelsförvaltningarna om barnen faktiskt får hjälp när de hänvisar till exempelvis BUP, psykiatri eller övriga socialtjänsten. En intervjuperson beskriver denna upplevelse på följande sätt:

Men sen kan det också då vara frustrerande eftersom vi har inte så mycket att erbjuda de här barnen. Utan jag tänker att vi hänvisar för hjälp och stöd till BUP, Första linjen psykiatri, socialtjänsten och vad de kan erbjuda som ser olika ut. Så att det finns inget sådant direkt som vi kan erbjuda eller hänvisa till där vi vet att de blir mottagna och omhändertagna. Det ser så väldigt olika ut. (Behandlare, RVC A)

Vidare beskriver behandlarna att ytterligare en komplicerande faktor för de brukare som kommer i kontakt med RVC är om föräldrarna har gemensam vårdnad. I dessa fall ska båda vårdnadshavare

säga ja till att barnet får en viss insats eller stöd och hjälp från till exempel vården. Att neka barnet hjälp eller försvåra detta kan då vara ett sätt för en våldsutövare att fortsätta utöva makt över den våldsutsatta föräldern.

När intervjuerna med chefer gjordes hade stadens ledning precis fattat beslut om att barn ska erbjudas stödinsatser på RVC. Det välkomnas av cheferna i intervjuerna. En av dem säger exempelvis att det är det ”naturliga andra steget”. Det finns dock en oro för hur det utökade uppdraget att också arbeta med barn till föräldrar på RVC ska finansieras. Inte minst mot bakgrund av köerna vid några av stadens RVC blir det bekymmersamt att inom befintlig organisation rymma även arbetet med stödinsatser till barn. När intervjuerna gjordes var det också oklart exakt vad det nya uppdraget om att arbeta med barn ska innebära. En av cheferna frågar sig vad det är barnen ska erbjudas och vilka metoder man ska arbeta med. Det beskrivs som en pågående diskussion. Samtidigt betonar flera av cheferna att det är viktigt att kunna erbjuda barnen stöd. Ett exempel på hur det uttrycks är följande:

Jag ser det som extremt positivt att barn ska kunna få ett adekvat stöd. Det fattas. /.../ Jag kan ju känna en viss oro för hur det ska vara i regional regi, därför att jag också tänker att det ställer extremt höga krav på samverkan med tre stora barnenheter, med en väldigt stor personalomsättning. Vi har pratat om det här, så vi har någon tanke om vilka barn som ska till RVC och vilka barn ska till familjebehandling? (Behandlare, RVC B)

Samverkan med barnhandläggarna kommer att bli viktigt när barn ska kunna få stöd via RVC, men som citatet också visar, behövs en diskussion om vilken roll RVC ska ha och för vilka barn, och när andra insatser som exempelvis familjebehandling, ska användas istället.

Möjligheter och utmaningar i arbetet

Personalen har fått svara på vilka möjligheter respektive utmaningar de kan se i sitt arbete på RVC. En gemensam möjlighet som framträder i personalens beskrivningar är att insatserna bygger på frivillighet och att de kan erbjuda upp till fem samtal på friyta utan beslut. Två intervjupersoner beskriver detta som en enorm fördel ur ett behandlingsperspektiv:

Det jag tänker är att det är en stor fördel det här att det är frivilligt för att det gör ju något när man ska jobba behandlande.

Ja. De flesta är jätteglada att få komma hit. De vill ha tid ofta och mycket. Det är ju bra. (Behandlare, RVC C)

Ur ett brukarperspektiv lyfter flera intervjupersoner fram att det är en stor fördel att insatserna är frivilliga när det kommer till behandlingsarbete och att det finns en flexibilitet i längden på kontakter med möjlighet till anpassning efter klientens behov. Ur ett personalperspektiv lyfter intervjupersonerna att jobbet är “periodvis krävande men väldigt meningsfullt och roligt” och att de upplever RVC som “en bra och stabil organisation att arbeta i” men att en bra och förstående chef är en viktig förutsättning för verksamheten.

Andra utmaningar med arbetet som framträder i intervjuerna med personalen på olika RVC kan sammanfattas på följande vis:

- att det är svårare att arbeta med våld i andra konstellationer än partnervåld som till exempel en bror som utsätter en syster, vuxna barn som utsätter äldre föräldrar (det vuxna barnet har ofta en missbruksproblematik eller en psykisk problematik samt brukare med ett pågående missbruk);
- att många av brukarna lider av psykisk ohälsa eller psykiatrisk problematik som kan göra det svårt att tillgodogöra sig de insatser som erbjuds hos RVC;
- att RVC inte når våldsutövarna i den utsträckning som de skulle önska, det är fortfarande mycket vanligare att personalen möter våldsutsatta snarare än våldsutövarna;
- att ett högt tryck på verksamheten resulterar långa väntetider, samtidigt behöver brukarna ofta komma direkt då det är en akut kris;
- att det är svårt att få de grövre våldsutövarna att själva ta kontakt;

- att det skett en förskjutning i uppdraget sedan starten av RVC där ekonomisk logik snarare än brukarnas behov styr arbetet;
- att det finns en avsaknad av våldskompetens hos andra samverkande professioner så som vårdpersonal eller polis, men även socionomer inom andra delar av socialtjänsten;
- att behov av tolk är vanligt förekommande hos de brukare som får insatser vid RVC men en bra tolk är avgörande för att det ska bli ett bra samtal.

Samverkan

I enkäten om förutsättningar för och erfarenheter av samverkan mellan RVC och andra delar av socialtjänsten ombeds de svarande bedöma centrala aspekter av samverkan, på en skala som sträcker sig från 1 (mycket dåligt) till 5 (mycket bra). Frågorna berör tillgång till resurser för samverkan (t.ex. tid, finansiella medel m.m), ledningens stöd och engagemang; andra parter engagemang, samsyn kring arbetssätt; kunskap om samverkansparter; att parternas regelverk harmonierar; informationsflödet mellan parterna och brukarnas möjlighet att påverka det stöd de får. De svarande ombeds också att göra en helhetsbedömning av hur samarbetet mellan RVC och andra delar av socialtjänsten fungerar.

När det gäller personalens skattning av hur samverkan kring RVC fungerar kan man notera att personalen vid tre RVC är relativt samstämmiga i sina svar, medan personalen vid ett RVC genomgående skattar förutsättningarna för samverkan som sämre än vad övriga svarande gör (diagram 5).

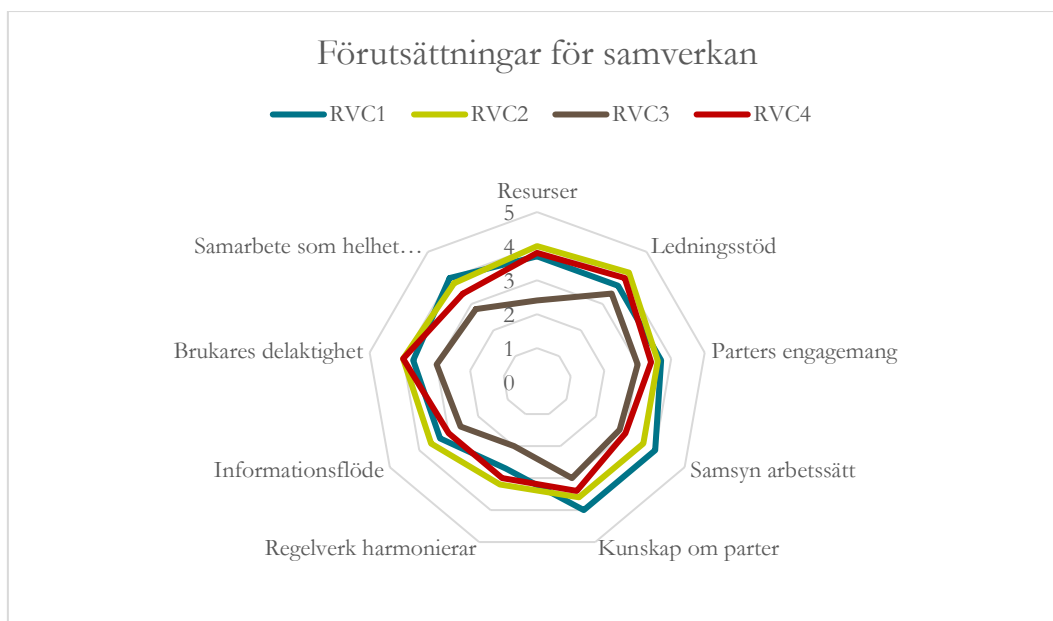

Diagram 5. Förutsättningar för samverkan enligt personal vid RVC1 (n=5), RVC2 (n=5), RVC3 (n=5) respektive RVC4 (n=3), medelvärden.

Även med beaktande av dessa skillnader i svar från personalgrupper vid olika RVC kan man notera att personal vid samtliga RVC menar att regelverket inte harmonierar mellan RVC och parter som RVC ska samverka med, vilket pekar på ett behov av att se över rutiner och arbetssätt i socialtjänstens olika delar och i förhållande till de olika stadsdelsförvaltningarna när det gäller arbete med våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och fötryck.

När man tittar närmare på hur personalgrupperna respektive cheferna svarar återkommer också samma mönster, att de svarande – om än i olika grad – menar att det finns skillnader i regelverk i socialtjänstens olika delar som skapar hinder i förhållande till samverkan mellan RVC och övriga delar av socialtjänsten (diagram 6). Man kan också notera att cheferna i högre grad än personalen menar att det finns en kunskap hos de samverkande parterna om varandra, vilket kan tolkas som ett uttryck för att cheferna i högre grad än personalen är engagerade i samverkan, vilket diskuteras mer utförligt nedan.

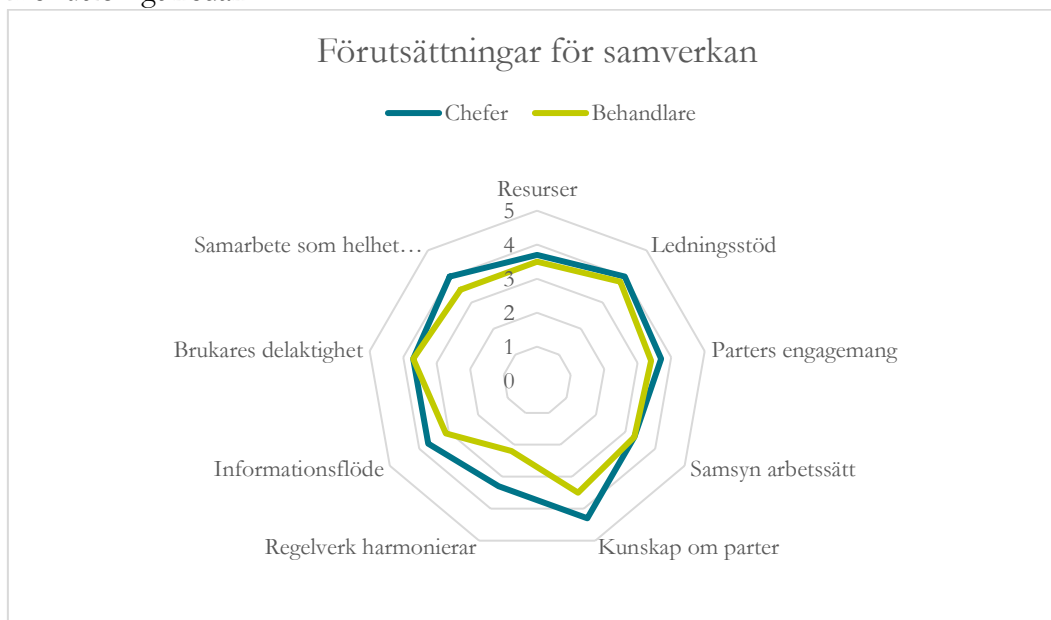

Diagram 6. Förutsättningar för samverkan enligt personal (n=18), respektive chefer (n=3), medelvärden.

Beskrivningar av samverkan

I intervjuerna ställdes också frågor om samverkan, och det framkom att det finns en viss arbetsdelning mellan chefer och personal. En central arbetsuppgift i chefernas arbete verkar handla om samverkan med olika aktörer, både inom socialtjänsten, kommunen i övrigt och andra. En av cheferna säger i intervjun att hen är förvånad över hur mycket av hens arbetstid som upptas av samverkansmöten. Samtidigt beskrivs samverkan som nödvändig givet att det är så pass många aktörer involverade. Det är viktigt för att få till en samsyn kring våldet och ett likvärdigt stöd och bemötande. Det är en utmaning att samverka just kring våld, säger en av cheferna:

Jag tänker att våldet som fråga alltid är en utmaning. Fortfarande efter så här många år. Att vi har svårt att få till det, att skapa samsyn eller dra helt åt samma håll. (Chef, RVC B)

Behandlarna på RVC beskriver att samverkan med andra delar av socialtjänsten främst innefattar stadsdelsförvaltningarnas RVT och en gemensam uppfattning bland behandlarna på olika RVC är att denna samverkan överlag fungerar bra. Samtidigt lyfter behandlarna på två olika RVC fram att de samverkar med flera olika stadsdelsförvaltningar som i sin tur kan vara organiserade på lite olika sätt vilket kan ha betydelse. Till exempel säger en intervjuperson att samverkan i dessa fall riskerar att vara mer personbundet än enhetsbundet:

Ibland tycker jag att det har en tendens till att det blir mer personbundet än inbyggt i systemet, i funktionen. Och att det ligger en problematik i att handläggare faktiskt har bytts så mycket. Vår grupp har varit mer stabil än utredargrupperna och det är klart att det påverkar samarbetet. (Behandlare, RVC B)

Samverkan med andra delar av socialtjänsten varierar mellan olika RVC och kan då innefatta barnutredare, familjebehandlingen/ föräldrastödet eller beroendeteamet inom samma stadsdelsförvaltning. Dessa former av samverkan innefattar till exempel informationsinsatser

mellan RVC och barnutredare eller socialtjänstens familjerättsenhet. Men även när det kommer till behandlarnas beskrivningar av hur samverkan med andra delar av socialtjänsten fungerar framträder varierande beskrivningar och upplevelser. På ett RVC har man till exempel möjlighet att erbjuda upp till fem kontakter på friyta med såväl familjebehandlingen/föräldrastödet som beroendeteamet. Det beskrivs som en fördel när deras klienter har olika typer av problematik utöver själva våldet.

Aspekter som kan försvåra samverkan med andra delar av socialtjänsten är att det kan finnas olika syn på våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck hos personalen vid olika enheter inom socialtjänsten. Behandlarna beskriver att många av de brukare som kommer till dem har kontakt med flera olika delar av socialtjänsten, som till exempel barn- och ungdomsenheten eller familjerätten, där det kan finnas olika uppfattningar om vad som är våld. Ett konkret exempel som nämns är att RVC pratar om psykiskt våld som just en form av våld medan personal på andra enheter inom socialtjänsten kan prata om psykiskt våld med brukarna som ”konflikter” eller ”svårigheter i samarbete”. Vid sidan om olika syn på vad som är våld kan olika uppdrag också vara en aspekt som försvårar samverkan. Detta framkommer framförallt i personalens beskrivningar av samverkan med familjerätten eller barnutredare. I det förstnämnda fallet berättar några intervjupersoner att de ombetts av familjerätten att uttala sig om klienters föräldraförmåga vilket inte ligger inom uppdraget för behandlare på RVC. Vad gäller det sistnämnda beskriver några intervjupersoner att det kan bli problematiskt när båda vårdnadshavare har tillgång till det som barnutredare skriver i journalen och att en våldsutövare på så vis kan få reda på att den våldsutsatta får stöd hos RVC. En intervjuperson beskriver utmaningen med att ha olika roller inom olika delar av socialtjänsten på följande sätt:

Jag har blivit kontaktad två gånger av familjerätten av någon handläggare där inför någon utredning. Och det tyckte jag var så där, faktiskt. Det kan vara lite jobbigt. Jag visste inte riktigt hur jag skulle ... /.../ jag skulle göra någon sorts bedömning om en kvinnas föräldraförmåga och jag menar ... Nej, nej, det kändes inte rätt. Jag menar hon är min klient... Ja, det här vill inte jag, jag har aldrig sett henne med hennes barn. Jag håller mig i den här lådan, ”här är vi” liksom. (Behandlare, RVC A)

Vad gäller samverkan med andra aktörer beskriver personalen på olika RVC en varierande grad av samverkan med olika externa aktörer men de som återkommer i samtliga intervjuer är polis, psykiatri och samverkan mellan olika RVC. Dessa former av samverkan innefattar:

- informationsinsatser från RVC gentemot vårdcentraler;
- regelbundna samverkansmöten mellan RVC:s chef och polis;
- enstaka samtal mellan RVC personal och psykiatri förekommer i enskilda fall för att stämna av och undvika dubbelarbete i de fall brukaren även har en pågående kontakt hos psykiatri;
- ett gemensamt nätverk för alla inom Stockholms län som arbetar med våldsutövare.

Gällande personalens beskrivningar av hur samverkan med andra aktörer fungerar framträder skilda upplevelser. Flera intervjupersoner på olika RVC uttrycker önskemål om en mer systematisk samverkan med relevanta externa aktörer, framförallt ett tätare samarbete med sektionen för Brottsoffer och personsäkerhet hos polisen (Bops).

Utvecklingsbehov

Personalens tankar om utvecklingsbehov för själva verksamheten på RVC handlar främst om följande tre aspekter: 1) det behövs ett likvärdigt stöd för våldsutsatta, våldsutövare och barn; 2) det behövs mer personalresurser; 3) RVC behöver bli bättre på att nå lika många våldsutövare som våldsutsatta.

Vad gäller det första utvecklingsbehovet beskriver personalen att stödet för våldsutsatta, våldsutövare och barn idag varierar beroende på var i Stockholm deras klienter är bosatta. En intervjuperson beskriver detta utvecklingsområde på följande vis:

Jag tänker att det behövs något enhetligt att det är det här som finns oavsett var du bor så får du det här stödet. Så är det inte idag och det tycker jag är verkligen något att jobba för. Precis som det här är att oavsett var du bor i Stockholms stad så får du det här stödet om du är våldsutsatt eller våldsutövare. Då tänker jag att det bör vara lika för barn också. (Behandlare, RVC A)

Vad gäller utvecklingsområdet mer personalresurser beskriver personalen på flera RVC att ett likvärdigt stöd (även för barn) kräver mer personalresurser då man i nuläget upplever ett högt tryck, långa köer och att gruppen våldsutsatta respektive utövare är slitsamma klientgrupper. Personalen på RVC A beskriver detta på följande sätt:

Vi pratar jättemycket kring det här hur vi tar hand om oss i det här jobbet och är det för många ärenden då hinner vi inte med det riktigt.

Och det är högt tryck.

Vi har jättelång kö igen. Då har vi ändå fått två nya i våras. Och då har inte barnen kommit än. (Behandlare, RVC A)

Aspekten att RVC behöver bli bättre på att nå lika många våldsutövare som våldsutsatta beskrivs av personalen på flera RVC som ett ständigt utvecklingsområde även om det skett en del förbättringar över tid. En intervjuperson beskriver denna utmaning på följande vis:

Ett ständigt utvecklingsområde är hur får vi hit våldsutövare och där tycker inte jag att vi gör tillräckligt. Där skulle vi kunna jobba mycket mer. Där behöver man jobba offensivt på ett helt annat sätt. Där skulle vi behöva jobba mycket mer med information och sådana saker. Vi behöver fånga upp dem bättre. Å ena sidan. Och å andra sidan om man jämför nu och för tio år sedan så har det ändå hänt jättemycket bara av att vi finns att det ens finns som en insats inom Stockholms stad är ju ett jättestort steg framåt. Så det går ju i rätt riktning men det är fortfarande ett utvecklingsområde. (Behandlare, RVC D)

Att det är svårt att nå våldsutövare återkommer också i intervjuerna med cheferna. En av cheferna säger att de flesta våldsutövare som kommer till deras RVC kommer på ”friya”, det vill säga de fem samtal man kan gå på utan att det behövs en utredning och beslut från RVT:

Vi försöker alltid motivera till att man ska ta en kontakt med RVT för att man ska kunna ha en längre kontakt, för det är klart att på fem samtal blir de inte färdigbehandlade. Sedan tycker nog vissa våldsutövare att fem samtal räcker och att de har gjort sitt. Där har vi och klienter lite olika syn på det ibland. (Chef, RVC D)

När det kommer till personalens tankar om utvecklingsbehov gällande de insatser som i dagsläget ges av RVC framträder vissa gemensamma aspekter: det behövs direkta insatser till barn; det behövs en större variation av insatser till våldsutsatta och våldsutövare; insatserna till våldsutsatta och våldsutövare behöver vara långsiktiga och RVC behöver arbeta mer med proaktiva eller förebyggande insatser.

Vad gäller direkta insatser till barn som ett utvecklingsområde, nämner personalen bland annat att de vill kunna erbjuda stödsamtal, till exempel Trappan-samtal, där barnen får möjlighet att prata om det våld de har upplevt. Några intervjupersoner uttrycker till exempel att “ingen pratar med barnen om det som har hänt” och “att det skiljer sig väldigt mycket mellan olika stadsdelar om vad man erbjuder”. Behandlarna beskriver även att direkta insatser i form av samtal med barn är något som i dagsläget ofta efterfrågas av deras klienter. En intervjuperson beskriver detta på följande sätt:

Vad är det de efterfrågar? Klienterna?

Att vi ska ha samtal med barnen om det som har hänt. Det är det de vill att vi ska göra. Och jag har i alla fall haft många som har gått hos mig både våldsutövare och våldsutsatta där det skulle kunna ha varit möjligt att ta med barnen på ett samtal eller till en kollega. Men då har vi i stället hänvisat till andra verksamheter familjebehandling eller BUP. (Behandlare, RVC D)

Vad gäller det andra utvecklingsområdet, att det behövs en större variation av insatser, beskriver flera intervjupersoner att det skulle vara behjälpligt för många brukare med olika typer av praktiskt

stöd. Detta ligger i dagsläget formellt på stadsdelsförvaltningarnas RVT men personalen på RVC upplever att det kan se lite olika ut i stadsdelsförvaltningarna och att det praktiska stödet emellanåt "faller mellan stolarna". Även flera av cheferna talar om behovet av andra insatser och insatser som är anpassade för en lite bredare målgrupp än de som RVC idag arbetar med. En av dem uttrycker det på följande sätt:

Sen så är det jättegott stöd för dem som är här, men det är väldigt många som inte är här. Och väldigt mycket de här sårbara grupperna, som både hamnar i kläm kring boendefrågor och annat, men också sen då i vad man kan tillgodogöra sig för typ av behandling och hur, och vad det är man har behov av. (Chef, RVC B)

De stödsamtal som erbjuds vid RVC framhålls i citatet ovan som viktiga och bra, men dilemmat är att de inte når alla våldsutsatta och att många våldsutsatta har andra behov som de inte får hjälp med. Vid ett RVC resonerar chefen i intervjun om vad behandling i socialtjänstens regi bör vara och vilket som är socialtjänstens ansvar och vad som är exempelvis psykiatrin. Det är ingen solklar gräns, säger hen. Socialtjänstens ansvar är kopplat till våldet, och det är våldets konsekvenser de ska arbeta med i de behandlande samtalen. Det handlar inte om att behandla tidigare trauman, generell ångestproblematik eller depression. En annan av cheferna menar att ansvarsfrågan och skiljelinjen mellan socialtjänsten och psykiatrin inte har diskuterats. Det sägs att socialtjänsten inte ska bedriva terapi, men vad är skillnaden, frågar sig chefen:

Vad innebär socialtjänstens behandling med de här två målgrupperna? Det tycker jag inte riktigt att man diskuterar, utan istället så pratar man om att "vi ska inte bedriva terapi, det är regionen, vi ska bedriva behandling". Men det är egentligen på ett sätt samma sak. Och vad är det vi ska göra? Vad är behandling för den här målgruppen inom socialtjänstens regi? (Chef, RVC B)

Samma chef beskriver också att de utbildningar som personalen på RVC tar del av ofta ges exempelvis av Alternativ till våld (ATV), vilket är en verksamhet driven av psykologer som bedriver terapier i en annan form i en annan typ av verksamhet. Vad den kunskapen och det behandlingsutbudet innebär för socialtjänsten är inte klargjort, menar hen. Några av cheferna säger att de ser behov av att utveckla verksamheten kring hedersrelaterat våld och några lyfter också att de behöver utveckla arbetet med våld i hbtq-relationer.

Ett tredje utvecklingsområde som lyfts fram av personal på RVC är vikten av att insatserna är långsiktiga då våld i nära relationer är en komplex problematik som inte sällan medför långa processer för klienterna. En intervjuperson beskriver långsiktighet i termer av "folkhälsa och samhällsansvar" då insatserna vid RVC inte finns att tillgå på något annat sätt, om klienterna inte har ekonomisk möjlighet att söka annan typ av stöd och hjälp. Detta uttrycks i följande citat:

Jag tänker på det här med långsiktigt stöd det är verkligen min förhoppning att man värnar om det och att, ja personer vill ju inte heller gå här när de inte längre behöver, men att det ska ges möjlighet till tillräcklig tid för våld i nära relation är komplext och det är så lätt att säga det ska gå snabbt och det ska vara liksom effektivt men vad har vi för stöd i det i forskningen, så tänker jag. Det kan man ju diskutera och att vi har ett uppdrag i alla fall tänker jag enligt socialtjänstlagen, säger den inte så och våra riktlinjer att också kunna erbjuda detta för det finns faktiskt ingen annanstans om man inte har egna pengar och kan liksom...

Gå i egenterapi.

Ja till exempel, och då har vi gått ifrån det här med att det är folkhälsa och samhällsansvar. Den biten tycker jag är väldigt viktig att inte glömma bort. Då tänker jag på våldsutsatta så klart men jag tänker på våldsutövare också. Det är komplext och genomgripande erfarenheter både att vara utsatt och utöva tänker jag, och att det händer så mycket. Det är de här processerna kring vårdnad, det är väldigt mycket runt omkring det är inte bara vad har hänt med mig. Att behålla den tanken hur komplext det är och att det faktiskt kan behöva sin tid. (Behandlare, RVC B)

Ett sista utvecklingsområde kopplat till insatserna på RVC som lyfts fram av personalen handlar om ett behov av att arbeta mer med proaktiva eller förebyggande insatser innan våldet leder till reella problem för såväl utsatta som utövare och barn.

Det kan man väl verkligen tänka förebyggande insatser och våldsutövare tänker jag och självklart våldsutsatta också, att man egentligen borde liksom ut i skolorna mycket tidigare om värderingar och så och vad våld faktiskt gör och vad det innebär. Så egentligen om man skulle se det i ett mycket större perspektiv så mer förebyggande

insatser och en ökad kännedom om våld och dess konsekvenser. Och även om det är en politikerstyrd organisation som det är så finns det ju en önskan att vissa saker ska vara grundläggande oavsett vilket styre, alltså man måste ha förebyggande och långsiktigt oavsett. Och samsynen på våld och vilka konsekvenser för det är samhällets ekonomiskt en jättestor kostnad för samhället med våld och det skulle vara så himla skönt att det inte blev omorganisationer. Det ödslas mycket tid på det. Så man skulle önska att alla tvingades att vi har en samsyn i Sverige om hur vi ska omhänderta. Ja men alltså för då är det ju lättare att jobba mot de här målen och det är ju självklarhet, det gäller ju lagen och det gäller forskningen men det praktiseras inte. (Behandlare, RVC B)

När det kommer till utvecklingsbehov gällande samverkan med andra delar av socialtjänsten lyfter personalen på RVC fram två olika aspekter: bättre samsyn och kunskap kring våld inom olika delar av socialtjänsten, och förebyggande samverkan. Vad gäller önskemålet om en bättre samsyn och kunskap kring våld inom olika delar av socialtjänsten beskriver personal på olika RVC att detta främst verkar handlar om familjerätten:

Jag vet inte om det har med samverkan att göra men det har att göra med att våra klienter har kontakt med många olika delar, att vi har på något vis olika uppfattning om vad som är våld och jag har liksom läst utredningar från familjerätten där man liksom uttryckligen har skrivit så här att våldet nu har upphört, och för mig är det så här att jag förstår inte hur de kan skriva det för det vet inte de. De kan omöjligen veta det och jag sitter ju med information utifrån att jag har pratat med klienten som säger att det pågår våld. Det kanske inte pågår fysiskt våld men det pågår jättemycket psykiskt våld. Så där tänker jag att det är en utmaning och jag tror att det också blir en utmaning för en del våldsutsatta att de kommer till oss och vi pratar om vad våld är och sedan är de i kontakt med andra delar av socialtjänsten som inte alls har det perspektivet, utan de gör precis det vi inte vill göra. De pratar om det som konflikter eller svårigheter i samarbetet. "Du behöver samarbeta mer med hen", medan vi sitter och tänker att det är inte riktigt det som det handlar om. Så det är en utmaning. (Behandlare, RVC A)

Vad gäller önskemålet om en bättre förebyggande samverkan kommer detta till uttryck i följande citat:

Jag hade ett ärende förut där jag tyckte att vi skulle ha ett SIP-möte och kontaktade handläggaren och sade att jag tycker att vi ska ha ett SIP- möte utifrån att personen har väldigt många olika behov och för att klargöra roller, vem gör vad så där. Handläggaren bollade med sin chef och återkom men det tycker inte vi för att det är inget problem än. Och jag höll med om det, nej det är inget problem än men jag tänker att det kommer att bli ett problem. Nej men då är det bättre att man tar så här individuella kontakter med typ föräldrastöd eller vad det nu må vara liksom när det blir ett problem snarare än att ha någon typ av möte innan. Och jag fattar att man måste prioritera och att man har den tid man har men det kändes ändå lite så där gud vad cyniskt på något sätt. Vi väntar tills det skiter sig. (Behandlare, RVC A)

När det kommer till utvecklingsbehov gällande samverkan med vården lyfter personalen på RVC fram att det behövs ett upparbetat samarbete med psykiatri, och att det behövs en ökad likvärdighet i samverkan med stadsdelsförvaltningar som har många olika vårdgivare. Ett återkommande tema i personalens beskrivningar av utvecklingsbehov kring samverkan med vården är att de klienter som kommer till RVC i allmänhet kan lida av psykisk ohälsa men även att det finns många olika vårdgivare där samverkan kan vara olika väl inarbetad eller fungera olika bra. När det kommer till behovet av ett mer upparbetat samarbete med psykiatri beskriver personalen på två olika RVC att deras klienter ibland kan efterfråga "en snabbgång till psykiatri eller vårdcentral". RVC kan dock inte hänvisa klienter utan de måste gå den vanliga vägen via vårdcentral och remiss. Olika intervjupersoner på ett RVC diskuterar behovet på följande sätt:

Det skulle vara bra om man kunde ha ett bra samarbete med psykiatri. Det är ett önskemål. Nu tycker jag ändå att vårdcentralen de kan ju vända sig till oss om det är någon som är utsatt för våld. Men ibland skulle jag önska att vi kunde vända oss till dem när det blir för komplext och svårt. Det kanske är PTSD där det här inte är riktigt rätt utan skulle behöva någon annan form av stöd och då blir det lite kämpigt kan jag uppleva.

Ja man kommer ju inte fram när man ringer. Jag har suttit här och ringt på telefontid för att boka en tid och hjälpa en som inte pratar svenska och det var jättesvårt att komma fram och få en tid. Så det skulle vara väldigt bra.

Ja och ibland så kan det vara jättebra. Ibland. Och ibland så är det jättedåligt. (Behandlare, RVC C)

Vad gäller det andra utvecklingsområdet, att det behövs en ökad likvärdighet i samverkan med stadsdelsförvaltningar som har många olika vårdgivare, lyfter personalen även fram att det kan vara

en utmaning att arbeta mot flera olika stadsdelsförvaltningar som i sin tur har en rad olika vårdgivare eller aktörer:

Jag tror att problemet är att vi jobbar mot flera olika stadsdelar med massor av olika vårdgivare. Det är väldigt svårt. Sedan försöker ju vi att informera och skicka broschyrer och så vidare till vårdcentraler och psykiatri och så där för att de också ska kunna hänvisa klienter till oss och informera. Det är ju svårt eftersom vi har så brett upptagningsområde. (Behandlare, RVC D)

Pandemins påverkan på verksamheten

Såväl chefer som personalen på RVC beskriver att pandemin har påverkat verksamheten och deras arbete både ur ett brukarperspektiv och ett personalperspektiv. Ur ett brukarperspektiv lyfter intervjupersonerna fram att gruppverksamheten för såväl våldsutsatta som våldsutövare sattes på paus eller gavs till ett reducerat antal deltagare och att det blev svårare för klienter med barn som lämnat relationen att få avlastning antingen för att kunna komma på samtal om barnet är sjukt eller om brukaren behöver barnomsorg för att utöva egenvård (i form av till exempel träning eller egen tid). Personalen beskriver även att pandemin lett till uteblivet stöd då en del brukare inte ville komma in utan ha samtal per telefon/video, en kontakt som försvåras om brukare till exempel har sjuka barn eller våldsutövaren i hemmet, och att behandlingsarbetet försämrades då inte samma närvaro och stöd kan erbjudas på distans som under ett fysiskt behandlingssamtal, främst gällande nya kontakter där klienten befinner sig i akut kris.

Utöver detta beskriver personalen på RVC även hur pandemin lett till en ökad påfrestning för de klienter som fortfarande lever ihop (mer konflikter och stress om båda är hemma hela tiden), samt att hedersvåldsproblematik kan bli värre med isolering och hemarbete eller distansundervisning då utsatta är hemma mycket med våldsutövaren/ våldsutövarna. Flera intervjupersoner upplever helt enkelt att pandemin har bidragit till en ökad allmän ohälsa som märks hos klienterna.

Ur ett personalperspektiv lyfte flera intervjupersoner att hemarbetet bidragit till mer stress för behandlarna då fler samtal bokades in per dag utan ordentliga pauser mellan – något som personalen beskriver behövs i relation till att klientgruppens komplexa problematik kan vara påfrestande för behandlarna.

Sammanfattning

De flesta behandlare och chefer som har intervjuats ser fördelar med den organisation som finns kring RVC. Genom att separera myndighetsutövning från insatser ges utrymme för behandlarna att fokusera på det stödjande arbetet. Det blir en renodling som många av behandlarna uppskattar. Samtidigt finns det fördelar med ett nära samarbete mellan behandlarna på RVC och socialsekreterarna på RVT, vilket inte minst erfarenheterna från det RVC som är samlokaliserat med RVT visar. Här beskrivs det som en styrka att man arbetar nära varandra, men också en utmaning att det kan bli en otydlighet i rollerna. Den likriktning som är en av utgångspunkterna för RVC verkar uppskattas och värdesätts av flera av behandlarna och cheferna. Några påtalar dock att eftersom behoven hos klienterna, bland annat på grund av socioekonomiska faktorer, skiljer sig åt så blir likriktningen inte bara en styrka utan också problematisk.

Även om målgruppen för RVC är bred och inkluderar såväl våld i parrelationer och andra former av våld i nära relationer som hedersrelaterat våld och förtryck, pekar det material som ligger till grund för utvärderingen på att tyngdpunkten i arbetet ligger på våld i parrelationer. RVC arbetar med andra ord i huvudsak med partnervåld där den våldsutsatta personen är en kvinna och våldsutövaren är en man. Man erbjuder individuella stödsamtal, gruppsamtal och samtalsstöd

kopplat till rättsprocessen. Stödinsatserna till framförallt våldsutsatta beskrivs som långa, upp till 1,5-2 år. Att nå fler våldsutövare och få dem att delta i längre behandlingar beskrivs som angeläget. De väntetider som till och från uppstår på RVC beskrivs som problematiska eftersom brukarna ofta befinner sig i akut behov av stöd. För att komma tillrätta med köerna efterfrågas mer ekonomiska resurser. Att utveckla verksamheten för att också kunna ge stödinsatser till barn beskrivs som positivt, men även här efterfrågas ekonomiska resurser för att kunna säkerställa att verksamheten håller god kvalitet.

Analysen av intervjuerna visar att en av utmaningarna med RVC:s arbete handlar om att det har skett förskjutningar i ansvaret för mer praktiskt inriktat stöd, vilket bland annat sägs hänga ihop med striktare policy kring placeringar på skyddat boende. Det finns behov av andra insatser och insatser som är anpassade för en lite bredare målgrupp än de som RVC idag arbetar med. De stödsamtal som erbjuds vid RVC beskrivs som viktiga och bra, men dilemmat är att de inte når alla våldsutsatta och att många våldsutsatta har andra behov som de inte får hjälp med. Brukare som lider av psykisk ohälsa beskrivs som förhållandevis vanligt och det finns en frustration över att dessa egentligen behöver få stöd och hjälp av psykiatrin.

5. Relationsvårdsteamerna om RVC

Utöver RVC finns ytterligare en typ av verksamhet inom socialtjänsten i Stockholms stad som är specialiserad på våld, nämligen RVT, och detta kapitel baseras på intervjuer som gjorts med socialsekreterare vid RVT i olika stadsdelsförvaltningar, det vill säga med socialsekreterare som samarbetar med stadens fyra olika RVC. Socialsekreterarna har också fått besvara enkäten om förutsättningar för samverkan. I fokus för kapitlet står frågor som:

- I vilken grad bedömer socialsekreterare vid RVT att RVC:s insatser motsvarar brukarnas behov och att de varit tillräckliga?
- Vad anser de är resultatet av RVC:s insatser sett ur ett barnperspektiv?
- Har den specifika RVC organisationen betydelse för resultatet av insatserna?
- Vilka för- och nackdelar menar de att olika organisatoriska lösningarna har för RVC?
- Vilken betydelse har organisationsformen sett ur socialsekreterares perspektiv?
- Vilken betydelse har organisationsformen för samarbete med övriga delar av socialtjänsten?

Kapitlet inleds med ett avsnitt som handlar om synen på organiseringen av arbetet med våld i nära relationer. Avsnittet Det professionella arbetet handlar om behov hos våldsutsatta och våldsutövare och insatser för att möta dessa behov. Kapitlet avslutas med ett avsnitt som handlar om samverkan och ett avsnitt som handlar om Coronapandemins påverkan på verksamheten.

Synen på organiseringen av arbetet med våld i nära relation

I intervjuerna har socialsekreterarna fått frågor som handlar om vilka för- och nackdelar de ser med den organisatoriska uppdelning som finns vad gäller RVC och RVT där de är anställda. I följande två avsnitt redogör vi för hur de svarat uppdelat på först de positiva aspekterna som framkommit och därefter de negativa aspekter socialsekreterarna lyfter fram.

Positiva aspekter av uppdelningen i RVT och RVC

Enligt några av socialsekreterarna är en fördel med uppdelningen i RVT och RVC att de själva inte behöver arbeta med stödsamtal eller behandling. Det handlar i vissa fall om att intervjupersonen inte är intresserad av behandlande eller relationella delar av socialt arbete eller att man beskriver att man saknar kompetens för den typen av arbetsuppgifter. I några fall beskriver socialsekreterarna att de tidigare har haft en förväntan på sig att erbjuda stödsamtal och att de tycker att det blir sämre kvalitet på det egna arbetet då. Citatet nedan är ett exempel på hur det uttrycks av en av socialsekreterarna:

Fördelen för mig som socialsekreterare tänker jag är att jag inte behöver genomföra behandling, vilket jag inte är utbildad i. För det gjorde man ju faktiskt innan. Eller behandling och behandling... men stödjande samtal hade man ju förut. Utan att ha någon utbildning i det egentligen. Och nu kan jag istället fokusera på riskbedömningar och utredning och andra insatser. Så jag tänker att det blir bättre för klienterna faktiskt.

I exemplet ovan fokuserar socialsekreteraren först på fördelarna för henne själv, men i slutet av citatet kommer hon också in på att hon anser att det också innebär fördelar för brukarna. Att kunna få stödjande samtal eller behandling från någon som har kompetens för att göra det innebär en bättre insats för klienten. Några talar också om att det är bra att det blir tydligt för klienten vem

som har ansvar för vad. Det blir en skiljelinje som markerar att man går från utredningsdelen till bearbetningsdelen, säger en av socialsekreterarna. En annan uttrycker det i termer av att det är bra att behandlaren och klienten får ha "sin process för sig själva", vilket många brukare är nöjda med.

Uppdelningen i ansvar mellan RVT och RVC innebär enligt några av intervjupersonerna en renodling i arbetsuppgifterna, vilket man framhåller som bra. Myndighetsutövningen i form av ansökningar och utredningar som ska handläggas behöver utföras i tid och kommer alltid behöva prioriteras, vilket gör att de uttrycker en oro för att mer stödjande aspekter av arbetet skulle komma i skymundan. Den risken slipper man eftersom stödsamtal och behandling beslutas som en insats som ges på RVC.

På liknande sätt framhåller några att det är positivt att enbart få arbeta med ärenden som handlar om våld i nära relation eftersom dessa ofta är komplexa och kräver mycket arbetstid. Att samtidigt arbeta med andra typer av ärenden skulle vara svårt, säger de. Renodlingen innebär också att våldet inte hamnar i skymundan.

I några av intervjuerna framhålls att det är en fördel att RVT geografiskt finns nära andra samarbetspartners inom socialtjänsten, som exempelvis försörjningsstöd, barn och ungaenheter och vuxenheten. Det är bra att alla de som arbetar med myndighetsutövning finns nära varandra för att ge grund för ett bra samarbete. Samtidigt finns det också nackdelar med detta, eftersom det innebär att man hamnar längre ifrån behandlarna på RVC, vilket vi återkommer till nedan.

De flesta RVT sitter separerade från RVC, men det finns ett undantag. Där framhålls också samlokaliseringen som en stor fördel.

Jag ser ett stort plus med att sitta tillsammans med behandlare för att vi får en så himla tight kontakt och samverkan med varandra. Det är väldigt smidigt att ha en kontinuerlig dialog när de går på behandling för att kunna följa upp exempelvis riskbedömningar och situationen, hur behandlingen går.

I detta fall sitter RVT och RVC separat från övriga delar av socialtjänsten, vilket beskrivs som positivt för brukarna. Det minskar risken för att brukarna stöter på en förövare som besöker någon annan enhet hos socialtjänsten. Man är dessutom lokaliserade på ett sätt så att det blir mer diskret och inte så uppenbart att man besöker en del av socialtjänsten som arbetar med våld.

Negativa aspekter av uppdelningen i RVT och RVC

Flera av de intervjuade socialsekreterarna har upplevt att en del av deras brukare tycker att det blir rörigt ibland och svårt att förstå vad som är RVC och vad som är RVT. Detta förstärks antagligen ytterligare i de stadsdelsförvaltningar där RVT inte är en egen enhet utan ingår i en annan enhet.

I en av intervjuerna talar socialsekreterarna om brukare som inte riktigt förstår varför de först ska komma till dem på RVT och berätta om vad de har varit med om, för att sedan få ett beslut och få komma till någon ny person på RVC och berätta samma sak. De säger att de med tiden har blivit lite bättre på att utforma utredningarna när det är uppenbart att personen enbart söker för stödsamtal så att de inte utreder mer än nödvändigt. Samtidigt efterfrågar man en central policy kring hur noggrant man ska utreda och kartlägga för att kunna bevilja behandlade samtal på RVC.

Som beskrivs ovan framhålls särskiljandet av RVT och RVC i några av intervjuerna som positivt, eftersom det innebär ett närmare samarbete med andra myndighetsutövande delar av socialtjänsten. Det framhålls dock också att avståndet mellan RVT och RVC i sin tur kan vara till nackdel. En socialsekreterare pratar om en vision i form av ett "våldshus" där all kompetens kring våld i nära relationer kunde samlas, inklusive socialsekreterare som handlägger ekonomiskt bistånd och barnutredare. Det skulle innebära att spetskompetens i ännu högre grad skulle kunna utvecklas, vilket skulle leda till bättre handläggning i enskilda ärenden.

Samlokaliseringen av RVT och RVC som finns i ett fall har inneburit vissa funderingar kring sekretess och hur man ska hantera situationer där man har gemensam handledning och pratar om ärenden där det skulle kunna finnas både våldsutsatt och våldsutövare aktuella. Det skulle kunna

innebära att en socialsekreterares eller behandlares kontakt med sin klient påverkas av saker man får höra i handledningen, beskriver en av de intervjuade.

Det professionella arbetet

Brukarna

Samtliga intervjupersoner har fått beskriva vilka brukare det är som de arbetar med. Generellt sett så verkar det vara våldsutsatta kvinnor som utgör den stora majoriteten av brukare på RVT och den bilden gäller oavsett vilket RVT intervjupersonen arbetar på. Intervjupersonerna använder uttryck som ”nästan bara kvinnor”, ”nästan uteslutande kvinnor som är våldsutsatta” och ”kanske 98 procent till och med är kvinnliga våldsutsatta”. Det finns några få erfarenheter bland de intervjuade av att möta personer, främst män, som utövat våld och av att möta män som utsatts för våld. Det beskrivs vara ganska vanligt att de våldsutsatta personer som är aktuella på RVT är föräldrar, även om också yngre kvinnor utan barn lyfts fram i några av intervjuerna som en kategori av våldsutsatta som har blivit vanligare vid deras RVT.

Insatser

Socialsekreterarna som har intervjuats arbetar på tio olika RVT (RVT Sydväst är kopplat både till Hägersten-Älvsjö och Skärholmen). Som beskrivits tidigare är de organiserade på olika sätt och innehållet i verksamheten har också vissa skillnader. Vilka insatser man kan fatta beslut om är en skillnad och vad man anser att man i sin egen roll har ansvar för och/eller tid att göra är en annan. Samtliga RVT kan fatta biståndsbeslut om kontakt med RVC. Detta kallas oftast för behandling eller behandlande samtal i intervjuerna. I några fall säger socialsekreterarna att ett biståndsbeslut om kontakt med RVC också kan handla om stöd i rättsprocessen, vilket innebär stödsamtal med information om hur en rättsprocess går till och stödjande samtal om rättsprocessen. Det beskrivs av de flesta som stöd i rättsprocesser som har en koppling till våldet. Vid ett RVT säger socialsekreterarna att det RVC de samarbetar med enbart kan stötta i brottmål och att socialsekreterarna inte kan skriva uppdrag som handlar om stöd i rättsprocesser om vårdnad eller umgänge. Detta uppfattar socialsekreterarna som en brist eftersom deras brukare ofta har den typen av rättsprocesser. I några av intervjuerna säger dock socialsekreterarna att stöd i rättsprocess inte är ett uppdrag de ger så ofta eftersom rättsprocesserna ofta är över när klienten väl fått tid vid RVC.

Samtliga säger att de fattar beslut för sex månader först och sedan går det att fatta beslut om förlängning. Några säger att de då fattar beslut på sex månader och andra säger tre månader. Överlag ger socialsekreterarna en bild av att de förlänger beslut upp till ett år eller två. Bara någon enstaka nämner att det kan bli problematiskt med personer som inte vill sluta på RVC. För de flesta verkar det gå att fatta beslut på så pass långa perioder som brukarna behöver.

I intervjuerna fick socialsekreterarna beskriva hur de ser på kvaliteten på verksamheten vid RVC. Överlag är bilden som förmedlas positiv. Flera säger att den återkoppling de får från brukarna enbart handlar att de är nöjda med det stöd de har fått från RVC. Citatet nedan är ett exempel:

Min upplevelse är att väldigt många är nöjda /.../. Att man förstår bättre och kanske på något sätt kan komma vidare. Och jag tror att många får väldigt mycket bekräftelse på sina upplevelser. Och det tror jag gör väldigt stor skillnad på RVC faktiskt. /.../ Så jag tycker nog att många gånger verkar det ha haft väldigt positiv effekt på klienter.

En aspekt som skiljer sig åt mellan stadens olika RVC är väntetiden. Vid några RVC är det i stort sett ingen kö, medan det till andra RVC är långa väntetider. I en av intervjuerna säger socialsekreterarna att det är väntetider på fyra månader till det RVC som deras brukare hör till. Kön blir en stor utmaning i arbetet och den långa väntetiden gör att de våldsutsatta riskerar att tappa

motivationen. I en av intervjuerna säger socialsekreterarna att de har börjat anmäla till Inspektionen för vård och omsorg (IVO) när det blir mer än tre månaders väntetid.

Även om den generella bilden av RVC som förmedlas i intervjuerna är väldigt positiv, finns också områden där socialsekreterarna tycker att verksamheten kan förbättras. Möjligheten att ta emot föräldrar som inte kan ordna barnpassning är ett exempel som vi redan nämnt i rapporten. En liknande brist på flexibilitet kopplat till den vuxnas situation tas upp i en av intervjuerna. Socialsekreteraren i citatet nedan anser att RVC:s struktur inte riktigt fungerar för brukare som har det rörigt i livet:

Det jag kan känna är väl att RVC fungerar bättre för de klienter som vi har haft som har kommit lite längre. Alltså som har lämnat våldet. /.../ Våra klienter skulle, tycker jag, må gott av att RVC kanske blev lite mer flexibla ibland. Just för dem som har ett lite rörigare liv. Nu är det väldigt mycket så här att du ska komma till rätt ställe på rätt dag och rätt tid. Och jag vet inte, jag tänker att RVC inte skulle dö av att flytta sig ur det där huset ibland.

I en av intervjuerna diskuterar socialsekreterarna att det RVC de i huvudsak samarbetar med tar emot våldsutövare och våldsutsatta brukare i samma lokal. Socialsekreterarna är kritiska till detta och menar att det kan innebära både obehag och en stor risk för den våldsutsatta klienten. I flera av intervjuerna beskriver socialsekreterarna att deras målgrupp utgår ifrån en bred definition av våld i nära relationer. Det handlar om partnervåld, men också om relationer där förövaren är en förälder, ett syskon, ett vuxet barn, etc. I några av intervjuerna framkommer att man fått intrycket att det ibland blir problematiskt för RVC när det inte handlar om partnervåld. Så här beskrivs det i en av intervjuerna:

Och jag vet att RVC tycker att det är svårt när det inte är partnervåld. Och om det är någon som är utsatt av ett syskon eller en förälder. Var drar man gränsen mellan att det här är ett barndomstrauma och det här är pågående våld? Och vad ska man hänvisa till psykiatrin och vad ska man ta själv? Hur ska man tänka i de frågorna? En förälder som är utsatt av ett barn, kanske ett missbrukande barn. Hur ska RVC jobba med den personen? Där tycker jag att det är svårare. Partnervåldet har vi rätt bra koll på ändå i samverkan.

Utöver stöd från RVC kan samtliga RVT också fatta beslut om skyddat boende. Vid sex av de RVT vi intervjuat beskriver socialsekreterarna att de också kan fatta biståndsbeslut om att en familj ska få bo i en jourlägenhet en begränsad tid. I vissa stadsdelar finns boendestöd eller kontaktperson kopplat till insatsen jourlägenhet, vilket lyfts fram som ett bra och viktigt stöd för de våldsutsatta kvinnorna. Det gäller dock enbart de personer som bor i jourlägenhet. I två av dessa stadsdelar beskriver socialsekreterarna också att de kan fatta beslut om boende hos SHIS, vilket är Stockholm stads bostadssociala resurs³ och att man har tillgång till genomgångsbostäder. I fyra RVT har man inte tillgång till jourlägenheter överhuvudtaget, vilket socialsekreterarna lyfter fram som en stor brist. Beslut om tillfälliga boendelösningar, som exempelvis SHIS-boende fattas i de flesta stadsdelsförvaltningarna inte av RVT, utan av andra socialsekreterare på exempelvis försörjningsstödsenheten. Det innebär en risk att den specifika kompetens om våld i nära relationer som socialsekreterarna på RVT innehar, inte tas tillvara i bedömningarna. Överlag beskrivs bostadsbristen som ett stort problem i arbetet med våldsutsatta kvinnor (jfr Ekström, 2016).

I ett RVT kan man fatta beslut om insats i form av lots, vilket beskrivs som en form av boendestöd som inte är knutet till att man bor i en jourlägenhet. I ett annat RVT finns det flera olika stödfunktioner som socialsekreterarna kan hänvisa vidare till: samhällsvägledare, stadsdelsmammor, budget- och skuldrådgivare. En socialsekreterare beskriver det på följande sätt när hen pratar om sitt arbete:

Det mesta vi gör handlar väl om det som berör relationen och våldet. Kanske hjälpa till att ansöka om skilsmässa eller förtur och sådana saker. Men det är någon som vill...som du var inne på, liksom skaffa telefonabonnemang, då skulle jag nog inte göra det. Utan det...ja, men samhällsvägledaren kanske tar kontakt. Eller handläggaren för ekonomiskt bistånd.

³ SHIS uppdrag är att erbjuda trygga genomgångsboenden för etablerade och nyanlända stockholmare som av sociala eller ekonomiska skäl befinner sig utanför den ordinarie bostadsmarknaden.

Men flyttar du över då eller uppmanar du brukaren ta kontakt eller hur gör ni?

Nej, jag brukar säga till brukaren att jag tror det blir bäst så och sedan lämnar jag ett uppdrag till vår samhällsvägleddare eller stadsdelsmamma. Lite beroende på målgrupp.

Vid två andra RVT nämner socialsekreterarna att de hänvisar till Medborgarkontoret. På resterande RVT nämner socialsekreterarna inga andra personer eller funktioner inom stadsdelsförvaltningen som de kan hänvisa personer till. Det innebär att ansvaret för praktiska stödinsatser faller på dem själva. Sammantaget beskriver socialsekreterarna i samtliga RVT många olika praktiska stödinsatser som de arbetar med. Det handlar om råd och vägledning, hjälp att söka sekretessmarkering, stöd i brottmål, förtursintyg till bostadsförmedlingen, ringa runt till myndigheter, fylla i papper, etc. Det finns vissa skillnader i hur socialsekreterarna har svarat vad gäller deras faktiska möjlighet att hjälpa till med alla de praktiska behov som deras brukare kan behöva ha hjälp med. Några säger att det är svårt att hinna med, att det akuta alltid måste gå före. Socialsekreteraren i följande citat är ett exempel på hur det uttrycks:

Alltså, vi skulle kunna bevilja socialsekreterarstöd, men det finns inte tillstymmelse till utrymme i våra kalendrar att vi skulle ha tid att åka och hjälpa någon att ordna ett bankkonto. Men det vi har pratat om i många år...men att någon typ av boendestödjare, kontaktperson...lotsaktig insats skulle behövas.

Vid ett annat RVT beskriver socialsekreterarna att deras brukare behöver mycket praktiskt stöd och de säger att ibland kanske samtalsstödet skulle kunna komma först när det praktiska är löst. Samtidigt finns det ingen de kan hänvisa till och de har egentligen inte utrymme själva:

Det är mycket, mycket praktiskt som ska till för att man ska komma vidare och lyckas lämna. Sedan skulle kanske insats och samtalsstöd kunna komma på sikt när man redan har ordnat allt det praktiska. Men det hör inte heller till vårt uppdrag att hålla i det praktiska. Vi får inte utrymme och ramar för att göra det. Samtidigt så... RVC vägrar ju.

Som framkommer i citatet förefaller det praktiska stödet vara outtalat så till vida att det egentligen inte är någon som har ansvaret för att arbeta med det. RVC "vägrar" och de själva har inte utrymme och det ingår inte heller i deras uppdrag. Just dessa socialsekreterare beskriver dock att de trots att det egentligen inte ingår i deras uppdrag så försöker de hjälpa till så gott de kan. Det praktiska stödet är viktigt för att våldsutsatta kvinnor ska kunna ta till sig de bearbetande samtal som RVC erbjuder, men när det inte går att få hjälp med det praktiska blir det inte heller något bearbetande samtal på RVC, säger socialsekreterarna.

Flera efterlyser andra lösningar som exempelvis kontaktpersoner eller lotsar, precis som i citatet ovan, för att ha någon att hänvisa till när den egna tiden inte räcker till. Två RVT utmärker sig så till vida att de verkar vara mer flexibla och ha mer utrymme att ge både praktiskt stöd, men också enklare stödsamtal inom ramen för sitt eget arbete. Båda dessa är RVT i områden med en hög grad av socioekonomiskt utsatta och utlandsfödda invånare, vilket sannolikt innebär att de praktiska behoven är som störst.

Socialsekreterarna påpekar i flera av intervjuerna att det finns en stor brist på traumabehandling i regionen:

Det är många som pratar om mardrömmar och flashbacks och doftminnen. Och rädsla vid höga ljud och alla de där klassiska symptomen och ångestpåslag. Vi brukar ta upp det, både jag och behandlarna på RVC, att det här låter som någonting du behöver hjälp med via psykiatri och traumabehandling. Men de köerna är ju i snitt två och ett halvt år långa idag. /.../ Det brukar krävas ett par suicidförsök faktiskt, vilket är hemskt. Men det är någonting jag ser ett behov av.

RVC erbjuder behandlande samtal, men traumabehandling är regionens ansvar. Köerna till hälso- och sjukvården beskrivs som mycket långa och brukare som är i behov av traumabehandling får vänta väldigt länge och riskerar att bli utan om de tappar motivationen.

Barnperspektiv

Socialsekreterarna på RVT utreder behov och fattar beslut om insatser till våldsutsatta och våldsutövande vuxna. Ofta är dessa våldsutsatta eller våldsutövare också föräldrar. I intervjuerna har intervjupersonerna fått en fråga som handlar om hur de uppfattar att insatserna fungerar ur ett barnperspektiv. Socialsekreterarna säger att det gynnar barnen om föräldrarna får stöd. Citatet nedan är ett exempel:

Vi socialsekreterare skriver nu för tiden barnkonsekvensanalyser där vi försöker tänka hur det här påverkar barnen. Och jag ser väl bara positiva... alltså för både insatser för våldsutövare och våldsutsatta att... ja, föräldrar får ett samtalsstöd. Jag tänker att det gynnar bara barnen. Det är väl så vi tänker.

Socialsekreterarna träffar inte barnen under utredningarna och de inhämtar således ingen information om det specifika barnets situation eller vilka positiva eller negativa konsekvenser en insats för föräldern skulle kunna få för barnet. Den bedömning som görs handlar således om ett grundantagande att barnet gynnas av att föräldern – våldsutsatta såväl som våldsutövande – får samtalsstöd på RVC. Några av socialsekreterarna säger att de tycker att de kanske borde göra någon form av uppföljning av hur det blir för barnen, men att det i dagsläget inte förekommer. En socialsekreterare säger att det finns en risk att barnkonsekvensanalyserna blir standardformuleringar i utredningarna av de vuxna, snarare än att man faktiskt bedömer konsekvenserna för det aktuella barnet, till exempel i dialog med socialsekreterare inom barnoch ungaenheter.

I några av intervjuerna lyfter socialsekreterarna att det för en del småbarnsföräldrar blir svårt eller till och med omöjligt att ta emot stödsamtal eftersom de inte får ha med sig barn på RVC. De behöver själva ordna med barnpassning:

Bor man då på hotell en längre tid så kommer barnen kanske inte ofta i förskola eller skola då i och med att det är en tillfällig insats. Då blir det jättesvårt att få till RVC för då har de barnen hela tiden. Så att den gruppen blir ju... som bor länge i hotell eller tillfälliga boendelösningar utan förskola eller barnomsorg får ju svårt att tillgodogöra sig RVC. Det är superknepigt.

I citatet ovan framkommer att det finns en grupp våldsutsatta föräldrar som riskerar att bli utan samtalsstöd. Placerar man på skyddat boende finns det i de allra flesta fall samtalsstöd inom ramen för det skyddade boendet. Om man inte behöver placeras överhuvudtaget, det vill säga om det inte finns någon hotbild mot kvinnan och hon mår så pass bra att hon fungerar i vardagen, då kan man få stödsamtal via RVC. Kvinnor där hotbilden eller behoven inte bedömts tillräckligt stora för att motivera en placering på ett skyddat boende, men där situationen ändå gör att kvinnan och barnen inte kan bo kvar hemma, blir utan samtalsstöd så länge de inte har barnomsorg.

Det fanns vid tiden för intervjuerna en pågående diskussion om att RVC också ska erbjuda insatser till barn. Flera socialsekreterare lyfter fram detta som någonting positivt och välbehövligt. Man ser behov av insatser till barn i form av bearbetande samtal för barn som upplevt våld i nära relation som enheter inom barn och unga inte kan tillgodose. Eftersom Trappan-samtal inte rekommenderas till barn som har umgänge med den våldsutövande föräldern – vilket är väldigt många – så finns för dessa barn inga insatser att erbjuda, säger exempelvis socialsekreterarna vid ett RVT.

En aspekt av barnperspektiv som inte berörts hittills handlar om oron för barn när barnen ännu inte är kända av enheter inom barn och unga. I en av intervjuerna framkommer att om personalen på RVC är oroliga för barnen till någon av deras brukare så tar de först upp med klienten att de behöver kontakta socialsekreteraren på RVT. Därefter kontaktar de socialsekreteraren på RVT som i sin tur gör en orosanmälan. I intervjun säger socialsekreteraren att detta är någonting som de har tagit upp för att få en förändring kring. Riskerna med förfarandet att RVC inte själva gör orosanmälan är uppenbara, både vad gäller risken att ett ärende hamnar ”mellan stolarna” och att man inte uppfyller lagstiftningens krav på omedelbarhet vid orosanmälningar som rör barn.

Samverkan

I föregående kapitel konstateras att personal vid samtliga RVC menar att regelverket inte harmonierar mellan RVC och parter som RVC ska samverka med, vilket pekar på ett behov av att se över rutiner och arbetsätt i socialtjänstens olika delar när det gäller våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. Det är en bild som framkommer av svaren såväl från personalgrupperna och cheferna. Ett liknanden mönster kan ses när skattningarna av förutsättningar för samverkan av personalen vid RVT relateras till svaren från personalen vid RVC (diagram 7).

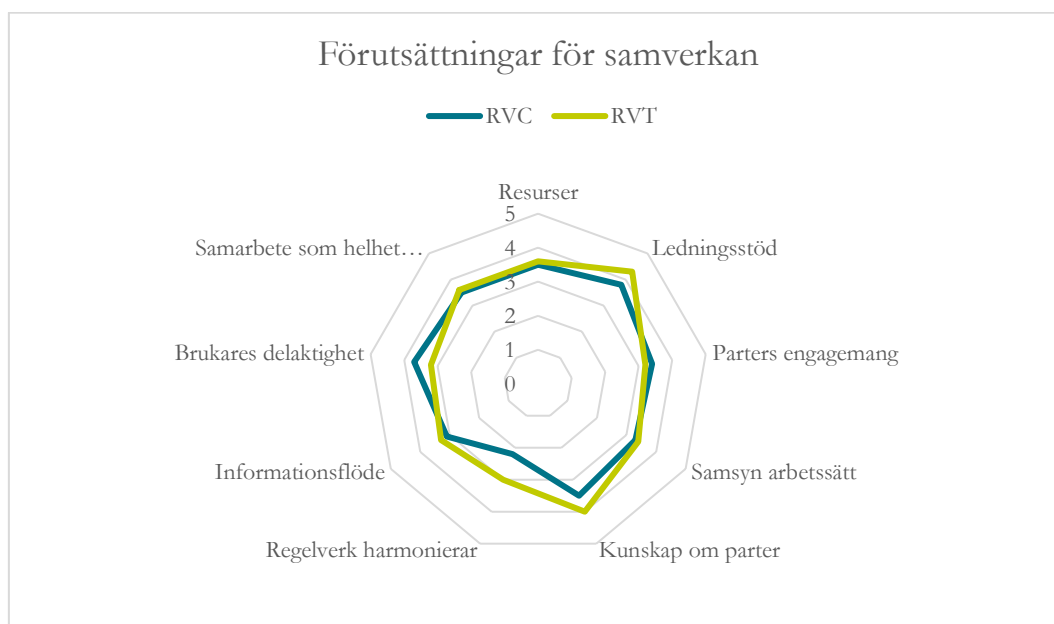

Diagram 7. Förutsättningar för samverkan enligt personal vid RVC (n=18) respektive RVT (n=15), medelvärden.

Man kan notera att personalgrupperna vid RVC och RVT som helhet är relativt samstämmiga om de olika aspekterna av förutsättningar för samverkan, även om personalen vid RVT tenderar att skatta förutsättningarna som något bättre, i synnerhet när det gäller ledningsstöd, kunskap om parter och regelverk som harmonierar. Sammantaget ger enkätsvaren alltså en bild av att personalen vid RVT ser mer positivt på förutsättningarna för samverkan runt RVC än vad deras kollegor vid RVC gör.

Beskrivningar av samverkan

Som framkommit tidigare i texten är socialsekreterarna beroende av att samarbeta med många aktörer. Behandlarna vid RVC är förstas en viktig samarbetspartner. De flesta beskriver att samarbetet fungerar väl. Det finns en tydlig uppdelning kring vem som gör vad och fungerande rutiner för uppstart och avslut av insatser. Personalen beskrivs i en av intervjuerna som "väldigt duktiga och kompetenta".

I en av intervjuerna beskrivs att det har funnits olika åsikter kring vem som gör vad och vilken roll klienten ska ha. Ett konkret exempel som nämns är när behandlarna på RVC har tyckt att en klient behöver fortsätta sin behandling och i dessa fall behöver socialsekreterarna på RVT fatta ett formellt biståndsbeslut om detta. Behandlarna från RVC har tagit kontakt med RVT och bitt om ett beslut, men från RVT:s sida har man tyckt att klienten själv ska ta kontakt och ansöka om förlängning.

Ja, ibland har man fått ett mejl som har varit så här ”den behöver en förlängning till si och så” och då blir jag så här...”ja, fast nu är det samtalsbehandlaren som säger det, jag behöver prata med klienten”. Så här att den är en vuxen person som behöver ansöka. Kanske är jag i min fyrkantiga myndighetsroll som är så... men samtidigt så är det ändå vuxna personer som ansöker.

På ett annat RVT beskriver man att den rutin som de arbetar utifrån idag innebär att när de har fattat ett biståndsbeslut hör RVC av sig och ber socialsekreteraren på RVT ta kontakt med klienten och förmedla tider och sedan återkoppla till RVC om tiden inte fungerar. Det hade varit bättre om RVC skötte tidsbokningen på egen hand tillsammans med klienten, säger de.

Hur samarbetet sägs fungera med andra enheter inom socialtjänsten varierar i de olika intervjuerna. I några fall beskriver man att samarbetet med exempelvis försörjningsstödsenheten fungerar ”våldigt gott” och att personalen på försörjningsstöd har ”våldigt bra koll på våld i nära relationer”. När man fysiskt sitter tillsammans verkar det också underlätta samarbetet. Så är dock inte fallet i alla delar av staden. På ett RVT beskriver man samarbetet med försörjningsstöd som dåligt fungerande. I och med att man inte själv har delegation att fatta biståndsbeslut om ekonomiskt bistånd blir brukarna beroende av de beslut som försörjningsstödsenheterna fattar. Det kan bli svårt i exempelvis akuta situationer, där socialsekreterarna på RVT önskar snabbare handläggning.

Det faktum att man inte känner varandra eller ens har sett varandra försvårar. Så här beskriver en av socialsekreterarna vid detta RVT hur försörjningsstödsenhetens beslut försvårar för brukarna:

Jag kan tycka att det vore bra om det gick enklare med ekonomiskt bistånd när det behövs. Alla behöver ju inte det, men just det där... man lämnar allt man äger när man flyr. Man får inte möjlighet att hämta sakerna för det går inte att lösa på ett säkert sätt och sedan har han kastat allt eller vad det nu är som händer. När man ska börja om när man väl får en lägenhet och man äger ingenting. Det är extremt lite saker man får. I alla fall av vårt försörjningsstöd.

Socialsekreteraren i citatet ovan berättar om brukare hon haft som bara haft en säng, ett matbord och en stol i hela lägenheten. När de har ansökt om möbelbidrag för att kunna köpa exempelvis dammsugare, gardiner och bestick så har de fått avslag från försörjningsstödsenheten. Brukarna har då fått söka fondmedel från kyrkan istället och socialsekreteraren menar att det är tydligt att skydds nätet inte fungerar som det är tänkt. Vid ett annat RVT berättar socialsekreterarna om brukare som har använt sina sista pengar till att betala taxi till ett skyddat boende vid en kvinnojour. När socialsekreterarna har vänt sig till försörjningsstödsenheten för att lösa frågan om akuta matpengar har de velat ha in kontoutdrag eller andra underlag för att kvinnan ska kunna få matpengar över helgen.

På liknande sätt fungerar samarbetet med enheter inom barn och unga olika. I några fall verkar det vara ett bra och nära samarbete. Ibland händer det att socialsekreterarna på RVT och barnhandläggarna glömmar bort att informera varandra:

Det är lätt att ha det första mötet ihop för då vill alla kanske ha lite samma information. Vad har hänt? Och sedan är det liksom... vi vill göra vår utredning, de vill göra sin utredning. Och så tappar man bort lite att samverka på vägen. Och helt plötsligt så kanske deras utredning är avslutad utan insatser eller med insatser. Och så vet man knappt om det. Och ja... det kan bli lite rörigt. Jag tror vi behöver bli bättre på att ha den här kontakten genom hela resan.

Samarbete med äldreomsorgen nämns bara i en av intervjuerna. Samarbetet med familjerätten beskrivs som i stort sett obefintligt i samtliga intervjuer. I några av intervjuerna säger socialsekreterarna att de vet att handläggarna på familjerätten ibland går in och läser i deras akter. Som några av socialsekreterarna påpekar är det mycket vanskligt eftersom det kan vara utredningar som inte är färdiga. Flera uttrycker en frustration över det icke existerande samarbetet med familjerätten. ”De om några borde vi ha samverkan med eftersom alla våra brukare ofta också har med dem att göra”, säger en socialsekreterare.

I en del av intervjuerna pratar socialsekreterarna om samarbete med polisen. Överlag verkar det fungera bra, med något eller några undantag där socialsekreterarna uppger att de inte har något samarbete alls med polisen. Sjukvården verkar socialsekreterarna på RVT inte ha så mycket konkret samarbete med.

I några av intervjuerna framkommer att socialsekreterarna uppfattar att ingen riktigt vill ta ansvar och att det blir en form av kamp för att slippa. Citatet nedan kommer från en av intervjuerna där socialsekreterarna har diskuterat att de uppfattar att de ibland känner sig som en sorts ”dumpningsplats” för behov som är mycket större än deras arbete och att det nog är så att även andra enheter känner sig som dumpningsplatser och det blir brister vad gäller helhetsperspektivet i det sociala arbetet:

Ibland önskar jag att man kunde sätta sig fyra socialsekreterare eller en biträdande chef eller någonting och säga så här: de här klienterna behöver de här sakerna, hur löser vi det? Istället för att säga så här: vems ansvar är det? Att det är oftast... det är den änden, det är det man är intresserad av egentligen. Ansvarsfördelningen.

Pandemins påverkan på verksamheten

För flera av de intervjuade har pandemin inneburit att många möten har genomförts digitalt eller via telefon istället för som tidigare i fysiska möten. I vissa fall verkar det som att socialsekreterarna ändå har kunnat fortsätta ha fysiska möten med en del av sina brukare, om de tyckt att det har behövts. Några av socialsekreterarna lyfter fram att de tycker att samtalen som görs via telefon eller videomöten blir sämre, eftersom det blir svårare att skapa relationer. Det kan vara tufft för klienten att svara på svåra frågor när socialsekreterarna inte på samma sätt som vid fysiska möten kan känna av stämningen och läsa av brukarna. Flera talar om att de tappar nyanser i utredningsarbetet med brukarna. Det finns en risk att utredningarna blir av sämre kvalitet, säger en av socialsekreterarna.

Samtidigt finns det socialsekreterare som tycker att arbetet under pandemin på det stora hela har fungerat bra och att en del aspekter av digitaliseringen har positiva konsekvenser. Att man sparar tid är en aspekt och att det underlättar för en del brukare är en annan. Citatet nedan är ett exempel på hur en av socialsekreterarna uttrycker det:

Både och kan jag tycka. Det är smidigare med Skypemöten. Sedan så tycker inte jag... det känns ju inte... man får inte känslan av dig i rummet här och nu till exempel. Det är svårt att spegla och man kan missa saker. Sedan så går det fortare om man bara ska göra en liten uppföljning. Då kan man göra det. Men jag tycker inte att det blir lika bra. Men vissa klienter är jättenöjda och ”Gud vad smidigt, då kan jag göra det på Skype och så kan jag jobba sen”. Så tänker man men du, du behöver en kvart däremellan. Landa lite liksom. Men så både och tycker jag faktiskt.

Att arbeta hemifrån kan också innebära att arbetet som socialsekreterare upplevs som tyngre. Att ha tillgång till sina kollegor beskrivs som viktigt i arbetet och hemarbetet innebär att den nära kontakten med kollegor minskar. ”Våldet kommer väldigt mycket närmre in på och det tror jag har varit negativt och farligt”, säger exempelvis en socialsekreterare. Mer sjukfrånvaro och VAB beskrivs i några av intervjuerna, vilket också påverkar arbetet negativt.

Oron för brukarnas del handlar om att de är hemma med våldsutövaren och att de blir mer utsatta, isolerade och begränsade. Det finns också en oro för att pandemin i allmänhet gör att människors sociala situation försämras i termer av arbetslöshet och ökad alkoholkonsumtion, vilket i sin tur kan bidra till ökat våld. Som helhet beskriver socialsekreterarna dock inte att det skulle vara någon större nedgång i antalet personer som kontaktar dem. Några säger att det i början av pandemin märktes en nedgång, men det har återställts.

Sammanfattning

Socialsekreterarna vid RVT ser både för- och nackdelar med stadens modell för RVC. Renodlingen av arbetsuppgifter uppskattas av många, både för egen del och för brukarnas del. Att separera utredningen från bearbetning av våldet framhålls som positivt. Att arbeta nära andra delar av socialtjänstens individ- och familjeomsorg lyfts av flera som en styrka. Samtidigt beskriver socialsekreterarna vid det RVT som är samlokaliserat med RVC att närheten till behandlarna underlättar i arbetet. För brukarna kan dock uppdelningen innebära en rörighet och att de har svårt att förstå varför de ska berätta samma sak för flera olika personer.

Det är i huvudsak våldsutsatta kvinnor, ofta med barn, som utreds vid RVT. Socialsekreterarna beskriver olika mandat och olika insatser de har tillgång till. Gemensamt för samtliga RVT är att de kan besluta om skyddat boende samt stödinsats vid RVC. På några RVT kan man också bevilja boende i jourlägenhet eller liknande samt praktiskt stöd via en kontaktperson. Generellt sett verkar det praktiska stödet dock vara ett problem där det efterfrågas insatser att bevilja alternativt ett tydligare mandat att själva arbeta med praktiskt stöd. Bostadsproblematiken lyfts också av flera socialsekreterare som en stor utmaning i stödet till våldsutsatta.

Behandlarna vid RVC beskrivs som kompetenta och den genomgående beskrivningen är att brukarna är nöjda med stödet de fått på RVC. Väntetiden beskrivs dock som problematisk eftersom brukarna riskerar att tappa motivationen när de får vänta flera månader. Socialsekreterarna förefaller också överlag anse att samarbetet med behandlarna på RVC fungerar bra. Det som beskrivs som negativt är – utöver väntetiden – framförallt att RVC inte kan ta emot alla av RVT:s brukare. Exempelvis kvinnor med barn som saknar barnpassning kan inte gå på RVC eftersom de inte får ha barn med sig. Mer flexibilitet för brukare som inte fysiskt kan ta sig till RVC efterfrågas också.

6. Sammantagen bild av RVC:s insatser och resultat

Det här kapitlet för samman resultat och resonemang från de föregående kapitel och ger en sammantagen bild av RVC:s insatser och resultat. I fokus står frågor som:

- Vilken betydelse har RVC för att säkra god kvalitet i Stockholms stads insatser mot våld i nära relation respektive hedersrelaterat våld och förtryck?
- Vilka insatser erbjuds och i vilken omfattning?
- I vilken grad motsvarar RVC:s insatser brukarnas behov och har de varit tillräckliga?
- Vad är resultatet av RVC:s insatser sett ur ett barnperspektiv?
- Hur fungerar RVC jämfört med hur ordinarie arbete i respektive stadsdel fungerar, när det gäller bemötande, lämpliga och tillräckliga insatser, och barnperspektiv?
- Hur är RVC:s arbete relaterat till antal och längd på placeringar i skyddat boende?
- Finns det skillnader i hur RVC:s insatser fungerar som kan förstås mot bakgrund av hur ordinarie arbete i respektive stadsdel fungerar?
- Har den specifika RVC organisationen betydelse för resultatet av insatserna?
- Vilken betydelse har organisationsformen för samarbete med övriga delar av socialtjänsten?
- Är kostnaden för att driva RVC motiverad, när hänsyn tas till resultat, jämförelse med ordinarie insats och organisation?

Kapitlet inleds med ett avsnitt om RVC:s arbete som en del av stadens insatser mot våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck. Därefter diskuteras först i vilken mån insatserna är lämpliga och tillräckliga, sedan hur barnperspektivet kommer in samt hur RVC:s arbete är relaterat till placeringar i skyddat boende. Sedan följer ett avsnitt om för- och nackdelar med olika sätt att organisera RVC och ett om samarbete med övriga delar av socialtjänsten.

RVC och insatser mot våld i nära relation

Det arbete som bedrivs i Stockholms stad med fokus på våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck syftar till att personer som varit utsatta för våld ska få stöd och skydd för att ta sig ur den situationen och leva ett liv utan våld (Stockholms stad, 2021). Att komma ur våld är en komplex process som ofta innefattar att lämna relationen och en våldsutövande partner. Många våldsutsatta genomgår flera faser i processen att lämna en relation där de blir utsatta för våld och de kan lämna och gå tillbaka flera gånger: det kan handla om att kognitivt och känslomässigt "lämna" innan en våldsutsatt person lämnar relationen fysiskt. Forskningen om våldsutsatta kvinnors processer ut ur våld pekar på betydelsen av såväl materiella resurser (i synnerhet anställning och inkomst) som praktiskt och känslomässigt stöd (Anderson och Saunders, 2003; Enander, 2008). Studier har också visat att våldsutsatta kvinnor i förhållandevis hög grad riskerar att utsättas för ytterligare våld trots en separation och att de fortsätter att må psykiskt dåligt. Att utveckla stöd till våldsutsatta är därför angeläget, och den typ av stöd- och behandlingsinsatser som RVC erbjuder utgör en viktig del av arbetet för att möjliggöra ett liv där våldet inte längre får negativa konsekvenser för den som tidigare utsatts för våld.

I arbetet för att motverka våld ingår självklart även insatser riktade till våldsutövare, för att dessa ska ta ansvar för sitt beteende och upphöra med våld. RVC:s insatser riktade till våldsutövare utgör också en viktig del i att uppfylla de krav som idag ställs på socialtjänsten. Sedan den 1 augusti 2021 har en bestämmelse införts i socialtjänstlagen (2001:453) om att det till socialnämndens uppgifter hör att verka för att personer som utsätter eller har utsatt närstående för våld eller andra övergrepp ska ändra sitt beteende (Prop. 2020/21:163).

Den statistik som förs om socialtjänstens kontakter med våldsutsatta personer tyder på att av de 2 954 våldsutsatta kvinnor och män som var kända av socialtjänsten under 2020 var en betydande andel (1 044 personer vilket motsvarar 35% av kända våldsutsatta) i kontakt med de fyra RVC som finns i staden. Under 2020 hade RVC kontakt med totalt 1 212 våldsutsatta och våldsutövande brukare, vilket kan relateras till de 1 678 ärenden som var aktuella vid RVT under 2020. Den sammantagna bilden blir att RVC:s arbete når en betydande andel av i synnerhet de våldsutsatta brukare som kommer i kontakt med olika delar av socialtjänsten i Stockholms stad. Här kan dock noteras att även om målgruppen för RVC är bred och inkluderar såväl våld i parrelationer och andra former av våld i nära relationer som hedersrelaterat våld och förtryck, pekar det material som ligger till grund för utvärderingen på att tyngdpunkten i arbetet ligger på våld i parrelationer. I personalintervjuerna beskrivs också insatser inriktade på hedersrelaterat våld och förtryck liksom insatser med ett hbtq-perspektiv som utvecklingsområden.

När det gäller omfattningen av insatserna som ges till aktuella brukare är Socialstyrelsens verktyg SU-reg inte anpassat till hur insatserna registreras av RVC (exempelvis om de ges på friyta eller efter biståndsbeslut), vilket betyder att det inte varit möjligt att inom ramen för utvärderingen på detaljnivå granska typ av insats och insatsernas omfattning vid RVC. Det som dock kan konstateras är att i de flesta ärenden som aktualiserats hos RVC under 2020 har det handlat om längre samtalskontakter, ofta mer än 20 samtal, medan kortare kontakter/kontakter på friyta utgjort en mindre andel av insatserna. Det går också att se vissa skillnader mellan olika RVC (kapitel 2, diagram 4). Det handlar framförallt om att RVC Innerstad och RVC Väst har haft en större andel korta kontakter med dem som aktualiserades under 2020, jämfört med RVC Sydost och RVC Sydväst. Man kan också konstatera att kontakterna med våldsutövare är generellt sett få. RVC Innerstad och RVC Sydost har företrädesvis haft korta kontakter med de våldsutövare som aktualiserades under 2020, medan RVC Sydväst och RVC Väst tenderat att ha fler längre kontakter med våldsutövare.

Såväl intervjuade brukare som de brukare som besvarat RVC:s brukarundersökning är överlag mycket nöjda med det stöd och det bemötande de har fått av behandlarna vid RVC. De beskrivningar av RVC:s arbete som ges i intervjuerna med behandlare och chefer vid RVC och socialsekreterare vid RVT pekar också på att införandet av RVC kvalitativt sett inneburit ett bättre arbete med stödsamtal/behandling idag än tidigare. Det handlar då både om att stödet ges av personer med utbildning och kompetens för detta, och att det finns faktiska möjligheter att stödet ska bli av. Utan särskilt avsatta resurser för de insatser som RVC erbjuder finns en risk att mer akuta behov prioriteras framför stödsamtal och behandling.

Att både brukare och personal vid RVC och RVT samstämmigt pekar på betydelsen av RVC för ett kvalitativt gott stöd till våldsutsatta och våldsutövare betyder inte att RVC fungerar i alla delar och för alla, eller att det inte finns utvecklingsbehov. Tvärtom pekar såväl brukare som personal på en rad områden som kan förbättras. Förbättringsområden handlar både om praktiska förutsättningar, som köerna till RVC som är ett stort problem i vissa delar av staden och om att det är problematiskt att RVC tar emot våldsutövare och våldsutsatta i samma lokaler. De handlar också om samverkan inom och utan socialtjänsten, insatsernas innehåll och likvärdigheten i insatser i olika delar av staden, vilket är frågor som diskuteras mer utförligt nedan.

När det gäller jämförelsen mellan RVC och ordinarie arbete i stadsdelsförvaltningarna uttrycker intervjuade brukare generellt att de är nöjda med bemötandet från RVC, även om vissa också haft synpunkter på att de behövt ha flera olika kontakter för att få stöd. Den bild som framträder ur intervjuerna är att de delar av socialtjänsten som är inriktade på våld – RVC och RVT – överlag fungerar relativt väl sett ur brukarperspektiv. Det som däremot inte fungerar är kontakter med andra delar av socialtjänsten. I brukarintervjuerna uttrycks en hel del kritik mot bemötande från enheter som arbetar med försörjningsstöd, barn och unga och familjerätt, kritik som handlar om bristande kunskap om våld, ifrågasättande och brist på förståelse i synnerhet för situationen som våldsutsatt. Även intervjuerna med personal vid RVC och RVT pekar på en ojämn kunskapsnivå hos kollegor och behov av en miniminivå i kompetens om våld hos kollegor inom andra delar av socialtjänsten. Intervjuad personal menar vidare att socialtjänstens arbete med våld inte alltid håller ihop utan tvärtom kan präglas av olika syn på både våldet och uppdraget i förhållande till våldsutsatta och våldsutövande brukare.

Lämpliga och tillräckliga insatser

Som redan nämnts är de brukare som intervjuats och som besvarat RVC:s brukarundersökning överlag mycket nöjda med den hjälp de fått. Det finns dock vissa röster om mer hjälp och annan hjälp. Några brukare efterfrågar mer hjälp med konkreta verktyg för att hantera svåra känslor. Det finns även brukare, såväl våldsutsatta som våldsutövare, som efterfrågar möjligheten till gemensamma samtal för par som vill fortsätta leva tillsammans.

Gemensamt för hur behandlarna beskriver insatsernas omfattning i relation till brukarnas behov är att insatserna för våldsutsatta oftast blir längre än de fem icke-biståndsbedömda samtalen. Flera beskriver att sexmånaders-beslut är vanligt och att kontakter kan vara upp till 1,5–2 år. Ytterligare en gemensam beskrivning är att många brukare har fortsatt behov av stöd i form av psykoterapi och traumabehandling som kräver kontakt med andra vårdgivare så som primärvården eller psykiatri. Insatser för våldsutövare beskrivs generellt som kortare vilket kan bero på att de har blivit uppmanade av andra att söka hjälp, som socialsekreterare på enheter inom barn och unga. Arbetet med våldsutövare beskrivs som ett utvecklingsområde.

RVC:s målgrupp är bred, vilket också flera av de intervjuade socialsekreterarna framhåller. Det handlar om partnervåld, men också om relationer där förövaren är en förälder, ett syskon, ett vuxet barn, etc. I några av intervjuerna med socialsekreterarna vid RVT framkommer att man fått intrycket att det ibland blir problematiskt för RVC när det inte handlar om partnervåld. Även underlaget från RVC tyder på att insatser anpassade till olika grupper våldsutsatta och våldsutövare, inklusive i kontexten hedersrelaterat våld och förtryck och i hbtq-relationer, är ett utvecklingsområde.

När det gäller stöd i rättsprocesser går beskrivningarna isär något. I några av intervjuerna menar socialsekreterarna att stöd i en straffrättsrättsprocess inte är ett uppdrag de ger så ofta eftersom rättsprocesserna ofta är över när klienten väl fått tid vid RVC. Vid vissa RVT säger socialsekreterarna att det RVC de samarbetar med enbart kan stötta i brottmål och att socialsekreterarna inte kan skriva uppdrag som handlar om stöd i rättsprocesser om vårdnad eller umgänge, vilket socialsekreterarna uppfattar som en brist eftersom deras brukare ofta har den typen av rättsprocesser. Samtidigt framgår av intervjuerna med personal vid RVC att de i praktiken ofta behöver ge stöd i förhållande till familjerättsliga processer, eftersom dessa påverkar våldsutsattas situation och mående och att bearbetning av tidigare våld inte blir möjlig så länge familjerättsprocesserna pågår.

Förutom familjerättsprocesser finns det också annat som kan påverka brukares möjligheter att tillgodogöra sig de insatser som RVC erbjuder. Både personal vid RVC och RVT beskriver att

våldsutsatta kan behöva mycket praktiskt stöd, utöver samtalen vid RVC, och de säger att ibland kanske samtalsstödet skulle kunna komma först efter att praktiska frågor är lösta. Samtidigt beskriver socialsekreterare vid RVT att det inte finns någon de kan hänvisa till och att de egentligen inte har utrymme själva att erbjuda det praktiska stödet som våldsutsatta kan behöva. Problemet med stödbehov som ingen har eller tar ansvar för att omhänderta återkommer särskilt i förhållande till RVC och RVT i områden med stor socioekonomisk utsatthet. Det är också ett problem som blivit mer framträdande över tid. I intervjuerna med personal vid RVC beskrivs en förskjutning i ansvaret för det praktiska stödet mellan stadsdelsförvaltningarnas RVT, skyddade boenden och RVC. Denna förskjutning verkar handla dels om att stadsdelsförvaltningarna i en minskad omfattning själva erbjuder praktiskt stöd, dels i mindre utsträckning placerar på skyddade boenden där våldsutsatta fått hjälp med just praktiskt stöd av personalen på boendet. När våldsutsatta brukare inte får det praktiska stödet som de behöver, varken av RVT eller ett skyddat boende, blir det svårt för RVC att genomföra insatser med fokus på bearbetning av våldsupplevelserna. I stället får behandlarna ägna sig åt att ge det praktiska stöd som andra inte ger. Mot bakgrund av dessa beskrivningar framstår ett insatssystem kring våld där fokus ligger på, å ena sidan, utredning, riskbedömning och biståndsbeslut (RVT), och, å andra sidan, på psykosocialt stöd och bearbetning av tidigare våldsutsatthet (RVC), men där egentligen ingen har ansvar för att se till att våldsutsatta brukare får det praktiska stöd de behöver för att komma ur våldssituationen – inklusive hjälp med att hantera familjerättsliga tvister med våldsutövaren – som bristfälligt. Lite tillspetsat kan man formulera det som att ansvaret för det praktiska sociala arbetet med våld i nära relationer i praktiken förblivit oklart, trots försök att förtydliga organisationen och ansvarsfördelningen mellan RVT och RVC. Av intervjuerna framgår att sådana oklarheter drabbar i synnerhet brukare i socioekonomisk utsatthet och med stort behov av praktiskt stöd.

Personer som visar tecken på posttraumatisk stress

Både brukarna och personalen vid såväl RVC som RVT påtalar att våldsutsatta kan ha behov av insatser som går utöver vad som är socialtjänstens ansvar. Den kartläggning av symptom på PTSD som genomförts inom ramen för utvärderingen understryker detta. Våldsutsatta personer har fyllt i självskattningsformuläret IES-R i samband med att de kom till RVC respektive i anslutning till att de avslutade kontakten med RVC. När det gäller posttraumatisk stress ger formuläret IES-R i sig inte underlag för att ställa en diagnos (Weiss och Marmar, 1997). Resultaten ger dock en indikation på graden av problem med traumatiska stressreaktioner och ett medelvärde på 1,8 – 2,0 indikerar PTSD.

Här tolkas ett medelvärde på 2,0 som ett tecken på PTSD. En sammanställning av antal kompletta självskattningsformulär från våldsutsatta brukare vid inledningen av kontakten (n=117) respektive avslutningen av kontakten med RVC (n=68), där medelvärdet 2,0 används som grund för en kategorisering av brukare i en grupp som visat tecken på PTSD respektive en grupp som inte gjort det ger vid handen att majoriteten av våldsutsatta personer som kommer till RVC visar tecken på PTSD. Andelen varierar mellan respektive RVC, mellan 71 och 86 procent, och genomsnittet för brukare från samtliga RVC är 78 procent. När det gäller andelen som visar tecken på PTSD vid avslutning av kontakten med RVC ligger den betydligt lägre. Även här varierar andelen mellan olika RVC, från 41 till 19 procent. Genomsnittet är 35 procent.

Utvärderingen har inte varit upplagd så att det går att följa utvecklingen i symptom på PTSD för specifika individer. Det är också endast från en handfull individer det finns en skattning av symptom på PTSD både från inledningen och avslutningen av kontakten med RVC. Det är vidare ett urval av de våldsutsatta brukare som under 2021 kommit till respektive avslutat kontakten med RVC som fyllt i formuläret, och det finns ingen närmre information om hur urvalet gått till eller vilka brukare som inte ombetts fylla i formuläret. Det är också relativt små undergrupper där

enstaka individer gör stor skillnad procentuellt. Datasetet har därmed begränsningar och måste tolkas med försiktighet.

Med detta sagt går det ändå att dra vissa slutsatser av dessa självskattningar av symptom på PTSD. I den ordinarie verksamheten vid RVT respektive RVC görs inga strukturerade bedömningar av symptom på PTSD vid inledningen av kontakten, när beslut ska fattas om hur insatsen ska utformas. Det görs heller inga strukturerade bedömningar av kvarstående symptom vid avslutningen av kontakten med RVC. Den mycket höga andel våldsutsatta brukare vars självskattningar indikerar PTSD pekar på ett tydligt behov av att fånga upp tecken på trauma och utveckla arbetssätt och rutiner med tanke på att majoriteten våldsutsatta tenderar att ha den problematiken då de kommer till RVC. Vidare behöver arbetssätt och rutiner utvecklas också med tanke på att en så stor andel fortsatt visar tecken på PTSD då kontakten med RVC avslutas. Detta är som sagt något som även intervjupersonerna vid såväl RVC som RVT påpekar.

Barnperspektiv

Under den tid som utvärderingen pågått har det fattats ett beslut om att RVC även ska erbjuda insatser till de barn vars föräldrar får insatser av RVC. Den utvecklingen av verksamheten har starkt stöd i vad som framkommer i utvärderingen, både från brukare och personal vid RVC respektive RVT.

Det är i första hand våldsutsatta mödrar som tar upp barnperspektivet i intervjuerna. Detta kan i alla fall delvis bero på att det är fler mödrar än fäder med minderåriga barn som intervjuats och att alla mödrar bor tillsammans med sina barn vilket inte alla intervjuade fäder gör. Det är en stor variation i hur intervjuade brukare beskriver hur barnperspektivet har tagits hänsyn till i samband med att de har fått insatser på grund av erfarenheter av våld i nära relation. Brukare som har haft kontakt med RVC utifrån våldsutsatthet har beskrivit att deras barn har ”ramlat lite emellan stolarna”, och det är få av de intervjuade som beskriver att deras barn har fått någon insats medan ett flertal menar att det hade behövts. I de flesta fall har barnens situation och behov utretts på socialtjänstens barn och ungaenheter, men för flera intervjuade har det varit en besvikelse att det inte har lett till stödinsatser för barnen. I materialet finns även beskrivningar av hur det stöd som ges av behandlarna på RVC kan ha betydelse i ett barnperspektiv. En samtalskontakt hjälper en våldsutsatt förälder att få sin energi och ork tillbaka och att ”hittat tillbaka till sig själv”, har betydelse även för rollen som mamma. Intervjuade våldsutsatta kvinnor beskriver också att behandlaren vid RVC har hjälpt dem i hur de som föräldrar kan prata med sina barn om våldet och den situation de lever i. Det finns ett antal exempel i materialet där våldsutsatta mödrar tar upp att det har varit svårt att få relevant stöd till barnen och att de efterfrågar ett mer sammanhållet stöd som även inkluderar barnen, i linje med det beslut som nu fattats om insatserna vid RVC.

Gemensamt för personalen på samtliga RVC är att de beskriver barnperspektivet som viktigt eftersom det kan vara skambelagt för brukarna, oavsett om det handlar om våldsutsatta eller utövare, att erkänna att barnen faktiskt sett och hört våldet. I flera av intervjuerna beskriver personalen en frustration över att inte ha så mycket att erbjuda barnen då personalen upplever att det kan se väldigt olika ut i de olika stadsdelsförvaltningarna om barnen faktiskt får hjälp när de hänvisar till exempelvis BUP, psykiatri eller övriga socialtjänsten. I förhållande till den förändring av verksamheten som var på gång kring insatser till barn konstaterar intervjupersoner från RVC att samverkan med socialsekreterarna vid enheter inom barn och ungdom kommer att bli viktigt när barn ska kunna få stöd via RVC. Det behövs också en diskussion om vilken roll RVC ska ha och för vilka barn, och när andra insatser som exempelvis familjebehandling, ska användas istället.

Det kommer också att bli aktuellt med ökad samverkan mellan RVT och enheterna inom barn och unga. Socialsekreterarna vid RVT träffar generellt sett inte barnen under utredningarna och de

inhämtar således ingen information om det specifika barnets situation eller vilka positiva eller negativa konsekvenser en insats för föräldern skulle kunna få för barnet. Den bedömning som görs handlar således om ett grundantagande att barnet gynnas av att föräldern – våldsutsatta såväl som våldsutövande – får samtalsstöd på RVC. I intervjuerna säger några av socialsekreterarna att de tycker att de kanske borde göra någon form av uppföljning av hur det blir för barnen, men att det i dagsläget (vid tiden för intervjuerna) inte förekommer. En socialsekreterare säger att det finns en risk att barnkonsekvensanalyserna blir standardformuleringar i utredningarna av de vuxna, snarare än att man faktiskt bedömer konsekvenserna för det aktuella barnet, till exempel i dialog med socialsekreterare på barn och ungaenheter. Att RVC också ska kunna erbjuda insatser till barn ser flera av socialsekreterarna vid RVT som någonting positivt och välbehövligt. De ser behov av insatser till barn i form av bearbetande samtal för barn som upplevt våld i nära relation som enheterna inom barn och unga inte kan tillgodose. De pekar exempelvis på att eftersom Trappansamtal inte rekommenderas till barn som har umgänge med den våldsutövande föräldern – vilket är väldigt många – så finns idag inga insatser att erbjuda för dessa barn.

Utöver frågorna om ett sammanhållet stöd för alla våldsutsatta i familjen (både förälder/mamma och barn), om insatser direkt till barnen, om samarbete och ansvarsfördelning mellan RVC och familjebehandling och om samarbete mellan RVT och barn och ungaenheter vid bedömningen av insatsbehoven för det enskilda barnet, väcker intervjuerna med brukare och med socialsekreterare vid RVT ytterligare frågor om barnperspektivet vid RVC. En aspekt rör rutiner kring orosanmälningar, där dessa beskrivs som att de i vissa fall inte görs direkt av personalen vid RVC utan förmedlas till RVT. Som en av intervjupersonerna påpekar är riskerna med förfarandet att RVC inte själva gör orosanmälan är uppenbara, både vad gäller att ett ärende hamnar ”mellan stolarna” och att RVC inte uppfyller lagstiftningens krav på omedelbarhet vid orosanmälningar som rör barn. Den andra aspekten rör tillgången till RVC:s insatser för brukare som inte har barnomsorg. Av både brukarintervjuerna och intervjuerna med socialsekreterarna vid RVT framgår att det för en del småbarnsföräldrar blir svårt eller till och med omöjligt att ta emot stödsamtal eftersom de inte får ha med sig barn på RVC. De behöver själva ordna med barnpassning, vilket kan vara en stor utmaning när det handlar om barn under ett år och/eller våldsutsatta föräldrar med litet eller begränsat socialt nätverk.

Placering i skyddat boende

En av utvärderingens frågeställningar handlar om hur RVC:s arbete ska förstås i förhållande till antal placeringar i skyddat boende och längd på placeringar i skyddat boende. I föreliggande studie har det inte varit möjligt att följa enskilda individer över tid, vilket betyder att det inte är möjligt att på individnivå dra slutsatser om eventuella relationer mellan placering i skyddat boende och insatser från RVC. Det som finns att tillgå är mer övergripande information om placeringar och utvecklingen sedan 2018 då alla fyra RVC startade, och av den framgår att när det gäller antal placeringar i skyddat boende har dessa först ökat och sedan minskat i stadsdelsförvaltningarna kopplade till RVC Väst. I stadsdelsförvaltningarna kopplade till övriga RVC har nivån av placeringar varit mer stabil sedan 2018 (se kapitel 2). Statistiken över antal dygn i skyddat boende ger en något annorlunda bild, då det snarare är placeringsdygnet från stadsdelsförvaltningarna kopplade till RVC Innerstad som tenderat att öka sedan 2018, medan antalet placeringsdygn från stadsdelsförvaltningarna kopplade till RVC Väst snarare tenderat att minska. Tittar man på genomsnitt av dygn per placering i skyddat boende är det framförallt placeringarna från stadsdelar kopplade till RVC Innerstad som ser ut att ha ökat i längd, medan de från stadsdelsförvaltningarna kopplade till RVC Väst legat stabila under hela perioden och de från stadsdelsförvaltningarna kopplade till RVC Sydost fluktuerat upp och ner. Framförallt längden på placeringar från RVC

Sydväst ser ut att ha minskat betydligt under det senaste året. Hur dessa tendenser ska förstås i förhållande till de insatser RVC erbjuder är svårbedömt, särskilt i de fall RVC är organiserat separat från RVT där besluten om placering i skyddat boende fattas.

Vad som däremot framgår av intervjumaterialet i studien är att insatsen skyddat boende ofta kommer före insatser från RVC. Vidare att dessa insatser handlar om olika behov. I det första fallet handlar det om skydd och stöd i en akut situation för att få stopp på pågående våld och/eller för att ta sig ur en relation till en våldsutövande partner. I det andra fallet handlar det om hjälp med att hantera våldets konsekvenser och att förebygga problem på lång sikt på grund av våldsutsatthet. Tanken att insatser vid RVC skulle kunna leda till ett minskat behov av placering i skyddat boende ser också ut att vara i alla fall delvis feltänkt. Färre och kortare placeringar ser snarare ut att kunna undergräva RVC:s arbete, i alla fall så länge insatserna från olika delar av socialtjänsten (RVT, försörjningsstöd, barn och ungaenheter, familjerätten, RVC, familjebehandling osv.) inte samordnas i högre utsträckning än vad som tenderar att vara fallet idag, och så länge ansvaret för det praktiska stödet till våldsutsatta förblir oklart. Som diskuteras ovan beskriver personal vid RVC dels att stadsdelsförvaltningarna i en minskad omfattning själva erbjuder praktiskt stöd, dels i mindre utsträckning placerar på skyddade boenden där våldsutsatta fått hjälp med just praktiskt stöd av personalen på boendet. När våldsutsatta brukare själva måste samordna alla kontakter med olika delar av socialtjänsten (och andra delar av välfärdssystemet) och inte får det praktiska stödet som de behöver, varken av RVT eller ett skyddat boende, blir det svårt för RVC att genomföra insatser med fokus på bearbetning av våldsupplevelserna. I stället får behandlarna ägna sig åt att ge det praktiska stöd som andra inte ger.

För- och nackdelar med olika sätt att organisera RVC

I utvärderingen har det inte varit möjligt att få ett underlag från brukare om för- och nackdelar med olika sätt att organisera RVC, då det är en mindre grupp brukare som varit i kontakt med RVC Sydväst som intervjuats. Resonemanget nedan bygger således på personalens perspektiv. Personalen vid RVC beskriver såväl fördelar som nackdelar med sättet att organisera RVC – samlokaliserat med RVT eller separat från RVT – och det oavsett vilken organisationsform de själva arbetar i. De är genomgående överens om att uppdelningen i rollerna som behandlare respektive socialsekreterare med ansvar för myndighetsutövning är en fördel, även om brukare ibland kan ha svårt att förstå varför de behöver ha kontakt med flera olika personer. Genom uppdelningen säkras tillgången till stöd och behandlingsinsatser, så att de inte prioriteras bort på grund av akuta behov. Genom den specialisering som finns inbyggd i uppdelningen mellan RVC och RVT kan också socialsekreterarna utveckla sin kompetens gällande utredning och riskbedömning, och behandlarna kan fokusera på sin behandlarkompetens.

Samlokaliseringen av RVC och RVT har fördelen att kontaktvägarna mellan socialsekreterare och behandlare blir korta, det går snabbt att få till en insats, och informationsutbytet mellan socialsekreterare och behandlare underlättas. I detta fall sitter RVT och RVC också separat från övriga delar av socialtjänsten, vilket beskrivs som positivt för brukarna. Det minskar risken för att våldsutsatta stöter på en våldsutövare som besöker någon annan enhet hos socialtjänsten. De är dessutom lokaliserade på ett sådant sätt att det blir mer diskret och inte så uppenbart att man besöker en del av socialtjänsten som arbetar med våld. Organisationsformen innebär dock även utmaningar, exempelvis för att akuta behov kan ta över, och det finns utmaningar gällande sekretess.

När det gäller särlokaliseringen av RVC och RVT finns inte samma risk att akuta behov tar över. Det beskrivs också som en fördel att RVT geografiskt finns nära andra samarbetspartners inom socialtjänsten, som exempelvis försörjningsstöd, barn och ungaenheter och vuxenheten:

det är bra att alla de som arbetar med myndighetsutövning finns nära varandra för att ge grund för ett bra samarbete. Samtidigt finns det också nackdelar med detta, eftersom det innebär att de med ansvar för myndighetsutövningen hamnar längre ifrån behandlarna på RVC.

Av såväl brukarintervjuer och personalintervjuer som annat underlag för utvärderingen framgår att sådant som tillgängliga resurser för RVC och RVT i förhållande till befolkningsunderlaget, liksom tillgången till andra insatser i den specifika stadsdelsförvaltningen också är av stor betydelse för insatserna vid RVC, oavsett om RVC inkluderar myndighetsutövning eller inte. Hur det fungerar att erbjuda en stödinsats till en brukare med stort praktiskt stödbehov blir i praktiken beroende av vilken stadsdelsförvaltning brukaren tillhör, och av socialsekreterarens möjlighet att besluta om ytterligare insatser (som kontaktpersoner), hänvisa till andra verksamheter (sambandsvägledare), eller själv ge stöd. På så sätt blir de lokala förutsättningarna som olika stadsdelsförvaltningar innebär avgörande för hur effektiva RVC:s insatser kan bli, oavsett organisatorisk lösning för RVC och RVT. I rapportens inledande kapitel diskuteras att när behandlarresurser inriktade på vuxna vid respektive RVC och handläggaresurser inom RVT kopplade till dem, sätts i relation till uppgifter om aktuella brukare vid respektive typ av verksamhet, framträder en bild av olika resurser i olika delar av stadens verksamheter inriktade på våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. Det framgår till exempel att behandlarna vid RVC Sydost är den grupp som möter flest brukare i insats medan handläggarna vid RVC Sydväst är den grupp på myndighetssidan/RVT som möter flest våldsutsatta brukare. I vilken mån denna typ av skillnader har betydelse för handläggning, till exempel i form av olika grad av beviljade insatser, bör undersökas närmare i fortsatta studier. Ett ytterligare perspektiv på resurserna vid respektive RVC och de RVT som är kopplade till dessa kan fås om resurserna relateras till befolkningsunderlag och befolkningsammansättning. När dessa uppgifter sätts i relation till varandra framträder en bild av olika resurstilldelning för arbetet med våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck i olika delar av staden. Till denna bild kan läggas att det finns skillnader i livsvillkor i olika delar av Stockholms stad, vilket får konsekvenser för arbetet med våld i nära relation. Frågan om resurser för RVC och hur RVC bör organiseras behöver ses i ett sådant större helhetsperspektiv.

Samarbete med övriga delar av socialtjänsten

Både brukare och personal pekar på behovet av ett mer sammanhållet stöd till våldsutsatta och även i viss mån på behovet av ett mer samordnat arbete med våldsutövare. Som redan framgått av detta och tidigare kapitel i rapporten riktar intervjuade brukare en hel del kritik mot bemötande från enheter som arbetar med försörjningsstöd, barn och unga och familjerätt, som handlar om bristande kunskap om våld, ifrågasättande och brist på förståelse i synnerhet för situationen som våldsutsatt. Även intervjuerna med personal vid RVC och RVT pekar på skiftande nivå av kompetens om våld hos kollegor inom socialtjänsten, och att det behövs utbildningsinsatser för att säkra en miniminivå av kompetens så att socialtjänstens arbete med våld håller ihop, i stället för att som idag präglas av olika syn på både våldet och uppdraget i förhållande till våldsutsatta och våldsutövande brukare. En socialsekreterare pratar i intervjun om en vision i form av ett ”våldshus” där all kompetens kring våld i nära relationer kunde samlas, inklusive socialsekreterare som handlägger ekonomiskt bistånd och barnutredare. Det skulle innebära att spetskompetens i ännu högre grad skulle kunna utvecklas, vilket skulle leda till bättre arbete med enskilda ärenden. Här kan tilläggas att även familjerätten skulle behöva ingå i ett sådant samarbete. Pågående familjerättsliga tvister beskrivs som en utmaning i förhållande till RVC:s samtalsinsatser, och personalen vid både RVC och RVT beskriver problem i samarbetet med familjerätten, exempelvis i form av bristande kommunikation, olika perspektiv på vad som är problemet och uppdraget och bristande samordning vid utredningar.

Sammanfattning

Den sammantagna bilden blir att RVC:s arbete når en betydande andel av i synnerhet de våldsutsatta brukare som kommer i kontakt med olika delar av socialtjänsten i Stockholms stad. Såväl intervjuade brukare som de brukare som besvarat RVC:s brukarundersökning är överlag mycket nöjda med det stöd och det bemötande de har fått av behandlarna vid RVC. Införandet av RVC har kvalitativt sett inneburit ett bättre arbete med stödsamtal/behandling idag än tidigare. Det handlar då både om att stödet ges av personer med utbildning och kompetens för detta, och att det finns faktiska möjligheter att stödet ska bli av. Att både brukare och personal vid RVC och RVT samstämmt pekar på betydelsen av RVC för ett kvalitativt gott stöd till våldsutsatta och våldsutövare betyder inte att RVC fungerar i alla delar och för alla, eller att det inte finns utvecklingsbehov. Tvärtom pekar såväl brukare som personal på en rad områden som kan förbättras. Ett sådant rör insatser för brukare som visar symptom på PTSD. I den ordinarie verksamheten vid RVT respektive RVC görs inga strukturerade bedömningar av symptom på PTSD vid inledningen av kontakten, när beslut ska fattas om hur insatsen ska utformas. Det görs heller inga strukturerade bedömningar av kvarstående symptom vid avslutningen av kontakten med RVC. Självskattningarna från våldsutsatta brukare vid inledande kontakt respektive avslutande kontakt pekar på en mycket hög andel våldsutsatta brukare vid RVC med symptom på PTSD, och synliggör ett tydligt behov av att utveckla arbetssätt och rutiner med tanke på att majoriteten våldsutsatta tenderar att ha den problematiken då de kommer till RVC. Vidare behöver arbetssätt och rutiner utvecklas också med tanke på att en så stor andel fortsatt visar tecken på PTSD då kontakten med RVC avslutas. Även insatser anpassade till olika grupper våldsutsatta och våldsutövare, inklusive i kontexten hedersrelaterat våld och förtryck och i hbtq-relationer, är ett utvecklingsområde.

Under den tid som utvärderingen pågått har det fattats ett beslut om att RVC även ska erbjuda insatser till de barn vars föräldrar får insatser av RVC. Den utvecklingen av verksamheten har starkt stöd i vad som framkommer i utvärderingen, både från brukare och personal vid RVC respektive RVT.

Tanken att insatser vid RVC skulle kunna leda till ett minskat behov av placering i skyddat boende ser ut att vara i alla fall delvis feltänkt. Insatsen skyddat boende kommer ofta före insatser från RVC. Vidare handlar dessa insatser om olika behov: skydd och stöd i en akut situation för att få stopp på pågående våld och/eller för att ta sig ur en relation till en våldsutövande partner, respektive hjälp med att hantera våldets konsekvenser. Färre och kortare placeringar ser också ut att kunna undergräva RVC:s arbete, i alla fall så länge insatserna från olika delar av socialtjänsten (RVT, försörjningsstöd, barn och unga enheter, familjerätten, RVC, familjebehandling osv.) inte samordnas i högre utsträckning än vad som tenderar att vara fallet idag, och så länge ansvaret för det praktiska stödet till våldsutsatta förblir oklart.

Det finns för- och nackdelar med de båda sätt att organisera RVC som finns idag. Vidare blir de lokala förutsättningarna som olika stadsdelar innebär avgörande för hur effektiva RVC:s insatser kan bli, oavsett om RVC inkluderar myndighetsutövning eller inte. Det finns idag olika resurser i olika delar av stadens verksamheter inriktade på våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. Till denna bild kan läggas att det finns skillnader i livsvillkor i olika delar av Stockholms stad, vilket får konsekvenser för arbetet med våld i nära relation. Frågan om resurser för RVC och hur RVC bör organiseras behöver ses i ett sådant större helhetsperspektiv.

7. Slutsatser och rekommendationer

Utvärderingens övergripande slutsats är att RVC är av central betydelse för att säkra god kvalitet i Stockholms stads insatser mot våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck. Samtidigt finns en rad områden där det går att se stor potential till förbättringar. Det här avslutande kapitlet redogör för de slutsatser som kan dras av studien. Det är strukturerat utifrån frågeställningarna inom de fyra områden som omfattas av utvärderingen: insatser och resultat, RVC:s arbete jämfört med annat arbete med våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck i Stockholms stad, organisationens betydelse, och kostnader.

Insatser och resultat

Vilka insatser erbjuds och i vilken omfattning?

RVC:s arbete når en betydande andel av de våldsutsatta brukare som kommer i kontakt med olika delar av socialtjänsten i Stockholms stad. Tyngdpunkten i arbetet ligger på våld i parrelationer, medan insatser anpassade till olika grupper våldsutsatta och våldsutövare, inklusive i kontexten hedersrelaterat våld och förtryck och i hbtq-relationer, är ett utvecklingsområde. Av de 2 954 våldsutsatta kvinnor och män som var kända av socialtjänsten under 2020 var en betydande andel (1 044 personer vilket motsvarar 35% av kända våldsutsatta) i kontakt med RVC. Under 2020 hade RVC kontakt med totalt 1 212 våldsutsatta och våldsutövande brukare, vilket kan relateras till de 1 678 ärenden som var aktuella vid RVT under 2020. Av de brukare som aktualiserades vid RVC under 2020 var det mellan 125 och 143 våldsutsatta personer som erbjöds längre samtalskontakter, och mellan 23 och 81 våldsutsatta personer som erbjöds kortare kontakter (mellan 1 och 5 samtal). Vidare erbjöds mellan 5 och 13 våldsutövare längre samtalskontakter, och mellan 0 och 25 våldsutövare erbjöds kortare kontakter (mellan 1 och 5 samtal). När det gäller innehållet i interventionen beskriver de intervjuade brukarna psykoedukativa, stödjande och rådgivande inslag. I skrivande stund återstår mycket arbete med att beskriva de metoder och arbetssätt som faktiskt används vid RVC i Stockholms stad, och med att dokumentera hur effektivt arbetet är exempelvis när det gäller att påverka våldsutövare till att upphöra med våld.

Hur beskriver brukarna bemötandet från RVC?

Såväl intervjuade brukare som de brukare som besvarat RVC:s brukarundersökning är överlag mycket nöjda med det stöd och det bemötande de har fått av behandlarna vid RVC. I intervjuerna betonas särskilt betydelsen av att behandlarna har så god kunskap om våld. Brukare som har haft samtalskontakt utifrån våldsutsatthet beskriver att den bland annat har bidragit till att de har förstått att de inte är ensamma i sin situation, att de har blivit stärkta som personer och fått stöd att lämna en relation där de utsatts för våld. Brukare som har haft kontakt utifrån våldsutövande beskriver bland annat att de har fått en ökad förståelse för hur deras beteende påverkar andra personer och att de har fått hjälp att hitta strategier för att inte använda våld. Några av dem som har haft kontakt utifrån våldsutövande har dock själva upplevt det som att våldet har varit ömsesidigt vilket har gjort att det har varit svårare att ta till sig hjälpen riktad till dem som våldsutövare.

Motsvarar insatserna brukarens behov och har de varit tillräckliga?

De brukare som intervjuats och som besvarat RVC:s brukarundersökning är överlag mycket nöjda med den hjälp de fått. Det finns dock vissa röster om mer hjälp och annan hjälp. Några brukare efterfrågar mer hjälp med konkreta verktyg för att hantera svåra känslor. Det finns även brukare, såväl våldsutsatta som våldsutövare, som efterfrågar möjligheten till gemensamma samtal för par som vill fortsätta leva tillsammans.

Behandlarna beskriver att insatserna för våldsutsatta oftast blir längre än de fem icke-biståndsbedömda samtalen. Sexmånaders-beslut är vanligt och kontakter kan vara upp till 1,5–2 år. Behandlarna menar också att många brukare har fortsatt behov av stöd i form av psykoterapi och traumabehandling som kräver kontakt med andra vårdgivare så som primärvården eller psykiatrin. Självskattningarna från våldsutsatta brukare vid inledande kontakt respektive avslutande kontakt pekar också på en mycket hög andel våldsutsatta brukare vid RVC med symptom på PTSD, vilket synliggör ett behov av att utveckla arbetssätt och rutiner med tanke på brukare med möjlig PTSD, liksom samarbete med hälso- och sjukvården.

Insatser för våldsutövare beskrivs generellt som kortare vilket kan bero på att de har blivit uppmanade av andra att söka hjälp, som socialsekreterare på enheter inom barn och unga. Arbetet med våldsutövare beskrivs som ett utvecklingsområde, liksom insatser anpassade till olika grupper våldsutsatta och våldsutövare, inklusive i kontexten hedersrelaterat våld och förtryck.

Intervjuerna med både brukare och personal vid RVC och RVT tyder på att ansvaret för det praktiska sociala arbetet med våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck i praktiken förblivit oklart, trots försök att förtydliga organisationen och ansvarsfördelningen mellan RVT och RVC. Problemet med stödbehov som ingen har eller tar ansvar för att omhänderta återkommer särskilt i förhållande till RVC och RVT i områden med stor socioekonomisk utsatthet.

Vad är resultatet av RVC:s insatser sett ur ett barnperspektiv?

Under den tid som utvärderingen pågått har det fattats ett beslut om att RVC även ska erbjuda insatser till de barn vars föräldrar får insatser av RVC. Den utvecklingen av verksamheten har starkt stöd i vad som framkommer i utvärderingen, både från brukare och personal vid RVC respektive RVT. Det finns ett antal exempel i materialet där våldsutsatta mödrar tar upp att det har varit svårt att få relevant stöd till barnen och att de efterfrågar ett mer sammanhållet stöd som även inkluderar barnen, i linje med det beslut som nu fattats om insatserna vid RVC. I förhållande till den förändring av verksamheten som var på gång kring insatser till barn konstaterar intervjupersoner från RVC att samverkan med socialsekreterarna vid enheter inom barn och unga kommer att bli viktigt när barn ska kunna få stöd via RVC. Det behövs också en diskussion om vilken roll RVC ska ha och för vilka barn, och när andra insatser som exempelvis familjebehandling, ska användas istället. Det kommer också att bli aktuellt med ökad samverkan mellan RVT och enheter inom barn och unga. Socialsekreterarna vid RVT träffar generellt sett inte barnen under utredningarna och de inhämtar således ingen information om det specifika barnets situation eller vilka positiva eller negativa konsekvenser en insats för föräldern skulle kunna få för barnet. Det framgår att det finns en risk att barnkonsekvensanalyserna blir standardformuleringar i utredningarna av de vuxna, snarare än att man faktiskt bedömer konsekvenserna för det aktuella barnet, till exempel i dialog med barn- och ungdomsenhetens socialsekreterare.

En annan fråga som aktualiseras i utvärderingen är rutiner kring orosanmälningar, då dessa idag beskrivs som att de inte alltid görs direkt av personalen vid RVC utan i vissa fall förmedlas de till RVT. Förfarandet att RVC inte själva gör orosanmälan innebär risker att ett ärende hamnar ”mellan stolarna” och att RVC inte uppfyller lagstiftningens krav på omedelbarhet vid orosanmälningar som rör barn. Vidare framgår att tillgången till RVC:s insatser kan vara begränsad för brukare som inte har barnomsorg. För en del småbarnsföräldrar blir det svårt eller till och med omöjligt att ta

emot stödsamtal eftersom de inte får ha med sig barn på RVC. De behöver själva ordna med barnpassning, vilket kan vara en stor utmaning när det handlar om barn under ett år och/eller våldsutsatta föräldrar med litet eller begränsat socialt nätverk.

Vad är resultatet när det gäller placeringar i skyddat boende?

I föreliggande studie har det inte varit möjligt att följa enskilda individer över tid, vilket betyder att det inte är möjligt att på individnivå dra slutsatser om eventuella relationer mellan placering i skyddat boende och insatser från RVC. Det som finns att tillgå är mer övergripande information om placeringar och utvecklingen sedan 2018 då alla fyra RVC startade. Denna visar att både antal placeringar och längd på placeringar varierat på olika sätt över tid och mellan olika RVC. Hur dessa skillnader ska förstås i förhållande till de insatser RVC erbjuder är svårbedömt, särskilt i de fall RVC är organiserat separat från RVT där besluten om placering i skyddat boende fattas. Insatsen skyddat boende kommer ofta före insatser från RVC. Dessa insatser handlar också om olika behov: skydd och stöd i en akut situation för att få stopp på pågående våld och/eller för att ta sig ur en relation till en våldsutövande partner, respektive hjälp med att hantera våldets konsekvenser. Färre och kortare placeringar ser vidare ut att kunna undergräva RVC:s arbete, i alla fall så länge insatserna från olika delar av socialtjänsten inte samordnas i högre utsträckning än vad som tenderar att vara fallet idag, och så länge ansvaret för det praktiska stödet till våldsutsatta förblir oklart.

RVC jämfört med annat arbete med våld

De delar av socialtjänsten som är inriktade på våld, som RVC och RVT fungerar överlag relativt väl sett ur brukarperspektiv. Det som däremot inte fungerar är kontakter med andra delar av socialtjänsten. I intervjuerna med brukarna uttrycks en hel del kritik mot bemötande från enheter som arbetar med försörjningsstöd, barn och unga och familjerätt, kritik som handlar om bristande kunskap om våld, ifrågasättande och brist på förståelse i synnerhet för situationen som våldsutsatt. Även intervjuerna med personal vid RVC och RVT pekar på ojämn kunskapsnivå i andra delar av socialtjänsten och behov av ökad kompetens om våld hos kollegor inom socialtjänsten, samt på att socialtjänstens arbete med våld inte håller ihop utan tvärtom kan präglas av olika syn på både våldet och uppdraget i förhållande till våldsutsatta och våldsutövande brukare.

Organisationens betydelse

Har den specifika RVC organisationen betydelse för resultatet av insatserna?

I utvärderingen framträder sådant som tillgängliga resurser för RVC och RVT i förhållande till befolkningsunderlaget, liksom tillgången till andra insatser i den specifika stadsdelsförvaltningen som varande av stor betydelse för insatserna vid RVC, oavsett om RVC inkluderar myndighetsutövning eller inte. Hur det fungerar att erbjuda en stödinsats exempelvis till en brukare med stort praktiskt stödbehov blir i praktiken beroende av vilken stadsdelsförvaltning brukaren tillhör, och av myndighetsutövande socialsekreterares möjlighet att besluta om ytterligare insatser, hänvisa till andra verksamheter, eller själva ge stöd. På så sätt får de lokala förutsättningarna i olika stadsdelsförvaltningar betydelse för hur effektiva RVC:s insatser kan bli, oavsett organisatorisk lösning för RVC och RVT.

Vilka för- och nackdelar har de olika organisatoriska lösningarna för RVC?

I utvärderingen har det inte varit möjligt att få ett underlag från brukare om för- och nackdelar med olika sätt att organisera RVC, då det är en mindre grupp brukare som varit i kontakt med RVC Sydväst som intervjuats. Resonemanget nedan bygger således på personalens perspektiv.

Personalen vid RVC beskriver såväl fördelar som nackdelar med sättet att organisera RVC – samlokaliserat med RVT eller separat från RVT – och det oavsett vilken organisationsform de själva arbetar i. De är genomgående överens om att uppdelningen i rollerna som behandlare respektive socialsekreterare med ansvar för myndighetsutövning är en fördel, även om brukare ibland kan ha svårt att förstå varför de behöver ha kontakt med flera olika personer. Genom uppdelningen säkras tillgången till stöd och behandlingsinsatser, så att de inte prioriteras bort på grund av akuta behov. Genom den specialisering som finns inbyggd i uppdelningen mellan RVC och RVT kan också socialsekreterarna utveckla sin kompetens gällande utredning och riskbedömning, och behandlarna kan fokusera på sin behandlarkompetens.

Samlokaliseringen av RVC och RVT har fördelen att kontaktvägarna mellan socialsekreterare och behandlare blir korta, det går snabbt att få till en insats, och informationsutbytet mellan socialsekreterare och behandlare underlättas. I detta fall sitter RVT och RVC också separat från övriga delar av socialtjänsten, vilket beskrivs som positivt för brukarna. Det minskar risken för att våldsutsatta stöter på en våldsutövare som besöker någon annan enhet hos socialtjänsten. De är dessutom lokaliserade på ett sätt så att det blir mer diskret och inte så uppenbart att man besöker en del av socialtjänsten som arbetar med våld. Organisationsformen innebär dock även utmaningar, exempelvis för att akuta behov kan ta över, och det finns utmaningar gällande sekretess.

När det gäller särlokaliseringen av RVC och RVT finns inte samma risk att akuta behov tar över. Det beskrivs också som en fördel att RVT geografiskt finns nära andra samarbetspartners inom socialtjänsten, som exempelvis försörjningsstöd, barn och ungaenheter och vuxenenheten: det är bra att alla de som arbetar med myndighetsutövning finns nära varandra för att ge grund för ett bra samarbete. Samtidigt finns det också nackdelar med detta, eftersom det innebär att socialsekreterarna hamnar längre ifrån behandlarna på RVC.

Organisationsformen och samarbete med övriga delar av socialtjänsten

Det framgår tydligt att en särlokalisering av RVC och RVT där RVT ligger på stadsdelsförvaltningarna innebär ett närmare samarbete med andra myndighetsutövande delar av socialtjänsten. Oavsett organisationsformen för RVC och RVT kan mycket göras för att förbättra samarbete med övriga delar av socialtjänsten. En socialsekreterare pratar i intervjun om en vision i form av ett ”vårdshus” där all kompetens kring våld i nära relationer kunde samlas, inklusive socialsekreterare som handlägger ekonomiskt bistånd och barnutredare. Det skulle innebära att spetskompetens i ännu högre grad skulle kunna utvecklas, vilket skulle leda till bättre arbete med enskilda ärenden. Även familjerättsenheterna behöver inkluderas i det arbetet.

Kostnader

En av utvärderingens frågeställningar är om kostnaden för att driva RVC är motiverad, när hänsyn tas till resultat, jämförelse med ordinarie insats och organisation. Det korta svaret på den frågan är ja. Den typ av stöd- och behandlingsinsatser som RVC erbjuder utgör en viktig del av arbetet för att möjliggöra ett liv där våldet inte längre får negativa konsekvenser för den som tidigare utsatts för våld. I arbetet för att motverka våld ingår självklart även insatser riktade till våldsutövare, för att dessa ska ta ansvar för sitt beteende och upphöra med våld. RVC:s insatser riktade till våldsutövare utgör också en viktig del i att uppfylla de krav som idag ställs på socialtjänsten. Införandet av RVC har kvalitativt sett inneburit ett bättre arbete med stödsamtal/behandling idag än tidigare. Det handlar då både om att stödet ges av personer med utbildning och kompetens för detta, och att det finns faktiska möjligheter att stödet ska bli av. Utan särskilt avsatta resurser för de insatser som RVC erbjuder finns en risk att mer akuta behov prioriteras framför stödsamtal och behandling.

Av underlaget för utvärderingen kan man dra slutsatsen att frågan om vilka resurser som bör finnas för RVC och hur RVC bör organiseras behöver ses i ett större helhetsperspektiv. Det finns idag olika resurser i olika delar av stadens verksamheter inriktade på våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. Antalet behandlare respektive handläggare per aktuella ärenden varierar mellan RVC och RVT kopplade till dessa, liksom behandlare och handläggare i förhållande till befolkningsunderlaget. Till denna bild kan läggas att det finns skillnader i livsvillkor i olika delar av Stockholms stad, vilket får konsekvenser för arbetet med våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck, bland annat för att våldsutsatta brukare kan behöva olika grad och typ av stöd för att kunna få ett liv fritt från våld.

Rekommendationer

Arbetet i Stockholms stad syftar till att personer som varit utsatta för våld ska få stöd och skydd för att ta sig ur den situationen och leva ett liv utan våld. När det gäller de fyra RVC specifikt är syftet med dem att säkerställa ett likställt och samordnat stöd och skydd av hög kvalitet för våldsutsatta och ett likställt stöd till våldsutövare som bygger på evidensbaserade metoder. Mot bakgrund av dessa syften med arbetet i Stockholms stad när det gäller våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck mer generellt och när det gäller RVC specifikt, samt mot bakgrund av vad som framkommit i utvärderingen rekommenderar vi, utan inbördes rangordning:

1. *Ökad grad av tillgång till stödet från RVC.* Tillgången till stödet från RVC kan dels säkras genom ökad synlighet och information om att stödet finns att tillgå, dels genom ökad flexibilitet i hur insatserna erbjuds, exempelvis för våldsutsatta utan barnomsorg eller vid flytt mellan stadsdelsförvaltningar.
2. *Likvärdigt stöd från RVC till brukare med olika typ och grad av stödbehov.* Ett likvärdigt stöd till i synnerhet våldsutsatta kan innebära att stödet vid RVC kompletteras med olika stödinsatser. För att våldsutsatta brukare med stort behov av praktiskt stöd ska ha möjlighet att ta del av kvalificerade stödsamtal vid RVC behöver andra stödinsatser, som praktiskt stöd, boende, etc., utvecklas och finnas tillgängliga i samtliga stadsdelsförvaltningar.
3. *Likvärdiga förutsättningar för arbetet vid stadens fyra RVC.* Olika stadsdelsförvaltningar kompletterar idag stödet vid RVC i olika grad och på olika sätt, och resurstilldelningen för arbetet med våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck skiljer sig åt både mellan de fyra RVC respektive stadsdelsförvaltningarna i förhållande till befolkningsunderlag och aktuella brukare i myndighetsutövning och stödinsats. Det finns även skillnader i livsvillkor i olika delar av Stockholms stad, vilket får konsekvenser för arbetet med våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck. Ett likställt och samordnat stöd och skydd av hög kvalitet för våldsutsatta och ett likställt stöd till våldsutövare som bygger på evidensbaserade metoder kräver likvärdiga förutsättningar, oavsett organisatorisk lösning för RVC.
4. *Utvecklad samordning mellan RVC och övriga delar av socialtjänsten och ökad kunskapsnivå kring våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck i övriga delar av socialtjänsten.* Medan samarbetet mellan enheter inriktade på våld, som RVC och RVT, beskrivs som relativt välfungerande både av brukare och av professionella framstår utvecklingsbehoven i förhållande till andra myndighetsutövande enheter som stora, i synnerhet när det gäller försörjningsstöd, enheter för barn och unga samt familjerättsenheterna.
5. *Utvecklad insatskedjan/vårdkedjan för våldsutsatta brukare med symptom på posttraumatisk stress eller annan psykisk ohälsa.* En utveckling av insatskedjan/vårdkedjan för den här gruppen våldsutsatta bör både ske i form av ett mer strukturerat arbete vid RVT och RVC för att identifiera dessa brukare och i form av ett mer organiserat och systematiskt samarbete

mellan staden och regionen/hälso- och sjukvården för att möta dessa brukares behov av insatser.

6. *Systematisering av kunskapen om RVC:s stödinsatser riktade till våldsutsatta respektive våldsutövare. De insatser som faktiskt genomförs vid RVC behöver dokumenteras på ett sådant sätt att det blir möjligt att genomföra utvärderingar av insatsernas effekter.*

Referenser

- American Psychiatric Association (1994). *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Health Disorders. Fourth Edition*. Washington DC: American Psychiatric Association.
- Anderson, D. K. & Saunders, D. G. (2003). Leaving an Abusive Partner: An Empirical Review of Predictors, the Process of Leaving, and Psychological Well-Being, *Trauma, violence and abuse*, 4 (2), 163-191, doi:10.1177/1524838002250769
- Danermark, B., Germundsson, P. & Englund, E. (2013). *Toward an Instrument for Measuring the Performance of Collaboration across Organisational and Professional Boundaries*. Occasional Papers in Disability & Rehabilitation 2013:1. Malmö University Electronic Publishing.
- Ekström, V. (2016). *Det besvärliga våldet. Socialtjänstens stöd till kvinnor som utsatts för våld i nära relationer*. Linköping: Linköpings universitet, doktorsavhandling.
- Enander, V. (2008). *Women Leaving Violent Men: Crossroads of Emotion, Cognition and Action*. Göteborg: Göteborgs universitet, Institutionen för socialt arbete. Doktorsavhandling.
- Eriksson, M., Hultmann, O., Svensson, E., Jansson Josephsson, C. (2020). *Barn som upplever våld. Att stödja barn och bedöma föräldrars omsorgsförmåga*. Stockholm: Sveriges kommuner och regioner SKR.
- Eriksson, M. & Norén, J. (2017). *Förändringsarbete med våldsutövande män. Strategier för kvalitetsutveckling*. Stockholm: Sveriges kommuner och regioner SKR.
- Gondolf, E. W. (2002). *Batterer Intervention Systems. Issues, Outcomes, and Recommendations*. Thousand Oaks, London och New Delhi: Sage Publications.
- Herman, J. (1992). *Trauma and Recovery: The Aftermath of Violence*. New York: Basic Books.
- Holmberg, C. & Enander, V. (2011). *Varför går hon? Om misshandlade kvinnors uppbrottsprocesser*. Lund: Studentlitteratur.
- Hydén, M. (1995). *Kvinnomisshandel inom äktenskapet. Mellan det omöjliga och det möjliga*. Stockholm: Liber utbildning.
- Isdal, P. (2001). *Meningen med våld*. Stockholm: Gothia.
- Lundgren, E. (2004). *Våldets normaliseringsprocess*. Stockholm: ROKS
- Moser Hällén, L. (red.) (2021). *Intersektionella perspektiv på våld i nära relationer*. Stockholm: Liber.
- Pence, E., & Paymar, M. (1993). *Education groups for men who batter: The Duluth model*. New York: Springer
- Prop. 2020/21:163. *Förebyggande av våld i nära relationer*.
- RVC Innerstad (2019). *Verksamhetsplan för 2019 för RVC Innerstaden RVCI*. Stockholm: Stockholms stad
- RVC Väst (2020). *Stöd och behandling för våldsutsatta vuxna i nära relation*. Stockholm: Spånga-Tensta stadsdelsförvaltning.
- Socialstyrelsen (2020). *Behandlingsmetoder för personer som utövar våld i nära relationer*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Stockholms stad (2015). *Skilnadernas Stockholm. Kommissionen för ett hållbart Stockholm 2015*. Stockholm: Stockholms stad.
- Stockholms stad (2019). *Forskarutvärdering relationsvåldscentrum 2.11.2-507/2019*. Upphandlingsdokument 2019-10-14. Stockholm: Stockholms stad.
- Stockholms stad (2021). *Socialtjänstrappport 2020. En beskrivning av socialtjänsten i Stockholms stad*. Stockholm: Stockholms stad.
- Utväg Skaraborg (2020). *Verksamhetsberättelse Utväg Skaraborg 2020*. Skövde: Utväg Skaraborg.
- Weiss, D. & Marmar, C. (1997). The Impact of Event Scale -Revised. I J. Wilson & T. Keane (red.), *Assessing psychological trauma and PTSD*. New York: Guildford.

ERSTA SKÖNDAL BRÄCKE HÖGSKOLA

I föreliggande rapport presenteras resultaten av en forskarutvärdering av Relationsvårdscentrum (RVC) i Stockholms stad. Utvärderingen har genomförts av en grupp forskare knutna till Institutionen för socialvetenskap vid Ersta Sköndal Bräcke högskola och har pågått under 2020 och 2021. Utvärderingens övergripande syfte är att undersöka vilken betydelse RVC har för att säkra god kvalitet i Stockholms stads insatser mot våld i nära relation respektive hedersrelaterat våld och förtryck. Studien fokuserar fyra olika områden: 1) Resultat, 2) Jämförelse med socialtjänstens ordinarie arbete, 3) Organisation, 4) Kostnader. Studien har genomförts genom en kombination av metoder och rapporten bygger på sex olika dataset: 1) Dokument och statistik rörande RVC:s brukare och arbete, inklusive underlag om ekonomiska förutsättningar; 2) Självsbedömningar av traumasymptom hos RVC:s våldsutsatta brukare; 3) Tematiskt strukturerade intervjuer med personal vid RVC respektive stadsdelarnas RVT; 4) Enkät till personal i RVC respektive stadsdelarnas RVT om hur samverkan mellan RVC och övriga delar av socialtjänsten fungerar; 5) Tematiskt strukturerade intervjuer med brukare vid RVC, 6) RVC:s brukarundersökning. Utvärderingens övergripande slutsats är att RVC är av central betydelse för att säkra god kvalitet i Stockholms stads insatser mot våld i nära relation respektive hedersrelaterat våld och förtryck. Samtidigt finns en rad områden där det går att se stor potential till förbättringar.